

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
MAYIS-HAZİRAN 2017 SAYI:9 FİYAT: 120

**POE: GOTİK,
KARA ROMANTİZM
KORKU, POLİSİYE**

**POE'NUN 'SORUNLU'
KADINLARI**

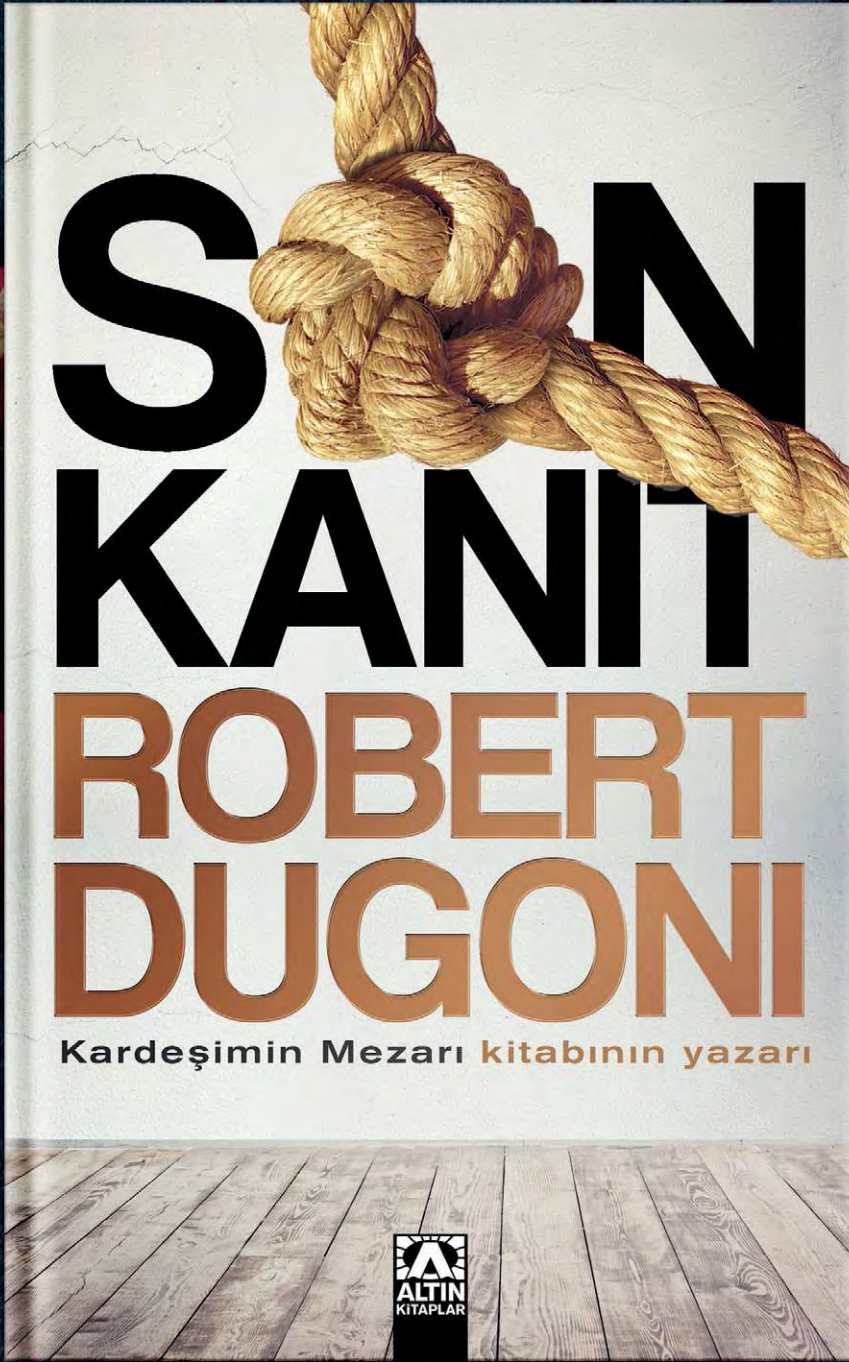
POE VE 19. YÜZYIL

**SİNEMADA POE:
ROGER CORMAN FİMLERİ**

**EDGAR
ALLAN
POE**

ISSN 2349-9950

Kardeşimin Mezarı kitabının yazarı

Ölüme doğru son bir nefes...
Çıkmazlarla dolu bir av sahası...
Son bir kanıta bağlı yaşamlar...

2017'nin ilk sayısında Sherlock Holmes, ikinci sayısında Agatha Christie'yi bilinmeyen yönleriyle incelediğimiz dergimizde, portre yazar “dedektifliğimiz” Poe ile devam ediyor. Ancak Poe'nun yazdığı birçok öykünün polisiye unsurlardan ziyade gotik öğeler, korkunun nüvelerini taşıması onun polisiye edebiyatın kurucu metinlerine imza attığı gerçeğini değiştirmiyor. Yazılı ve “kurgu” diyebileceğimiz ilk polisiye metnin Habil’le Kabil hikâyesi olduğunu savunuyorum üstelik...

Edgar Allan Poe için bu başlığı, “arabesk” olsun diye koymadım elbette. Trajik bir ölümle erken yaşta sonlanan hayatı, bu başlığı atabilmek için yegâne sebep de değil... Yaşamı boyunca, annesi ve eşi de dahil, değer verdiği herkesi çeşitli hastalıklar yüzünden çok genç yaşta kaybeden bir delikanlının, yaşadığı acılarla nasıl sındığı ve bu acıların onu nasıl dünya çapında bir yazar haline getirdiğini bir dosya kapsamında tekrar gündeme getirmek istedik.

Poe öykülerindeki “sorunlu” kadın karakterler ve yazarın öykücülüğünün birçok eleştirmen tarafından küçümsenmesi ve ona deli ya da sapık gözüyle bakılmasının çok da önemli olduğunu düşünmüyorum. Hayatının tamamında ölüm olgusuyla yüz yüze gelen bir yazarın böyle eserler üretmesinin arkasındaki psikolojik ve psikanalitik çözümlemeler, bu tür eleştirilerin çok önündedir bana göre. Üstelik edebi anlamda da akıl açıcı, yol gösterici bir misyonu vardır. Poe’dan etkilenen dünya çapındaki yazarları saymaya kalksak editör yazısına sığmaz.

Dolayısıyla Poe’yu dosya konusu yapmaya karar verdiğimizde, polisiye anlamında elimizde kısıtlı bir arşiv olduğunu biliyorduk ama sonuçta polisiye edebiyat çerçevesinde de bizi tatmin eden bir içerikle okurlarımıza ulaştığımızı düşünüyoruz.

Poe’nun sorunlu kadın imgesinin altında yatan nedenler, öykülerinde bu nedenlerin ne şekilde ortaya çıktığı; döneme, dönemin eserlerine ve kendisinden önceki çağlara yaptığı göndermeler; pul koleksiyonlarındaki yeri; eserlerinin film ve tiyatro uyarlamaları; modern edebiyata etkisi; spiritüalizme konu olması ve Poe’ya adanan bir Progressive Rock albümü dosya kapsamında okurlarımızın ilgisini bekliyor.

Dosya dışı köşelerimiz ve ilginizi çekeceğini düşündüğümüz diğer yazılarımız da daha önceki sayılarımızda olduğu gibi sayfalar da yerini aldı.

Poe, her şeyden önce iyi bir entelektüel ve hiciv ustasıydı. Bütün o karanlık öykülerinde bile onun ironisi ve taşı gediğine oturtan göndermeleri bu konudaki yeteneğini kanıtlar nitelikte. Ama acının peşini bırakmadığı bir bireyin, “karanlık” yönüyle edebiyatta yer edinmesi de bilinçli ve yadsınamaz bir gerçek olarak önümüzde duruyor. Poe’yu Poe yapan da bu acıları sanırım...

Buradan bir de haber verelim: Fulya Turhan çevirisiyle, Poe öykülerinin ilk cildini kronolojik sıralamaya sadık kalarak, açıklamalı notları ve her bir göndermeye düşülen notlarıyla, çok yakında Labirent Yayınları etiketiyle raflarda göreceksiniz.

Sonuçta Poe, hâlâ güncel ve hâlâ bir mihenk taşı! Bize de onu okuyup anlamaya çalışmak düşüyor.

221B, Sayı 9, Mayıs-Haziran 2017,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

**Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş,
Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir,
Sevin Okyay**

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Pınar Kurt

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar
(kamile@mylosyayingrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi | twitter.com/221bdergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd.
Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

Adres: Caferağa Mah. Zuhâl Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1,
Kadıköy - İstanbul - **Tel:** 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy,
İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B’de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin
yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni
olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal
ortamlarda kullanılamaz.

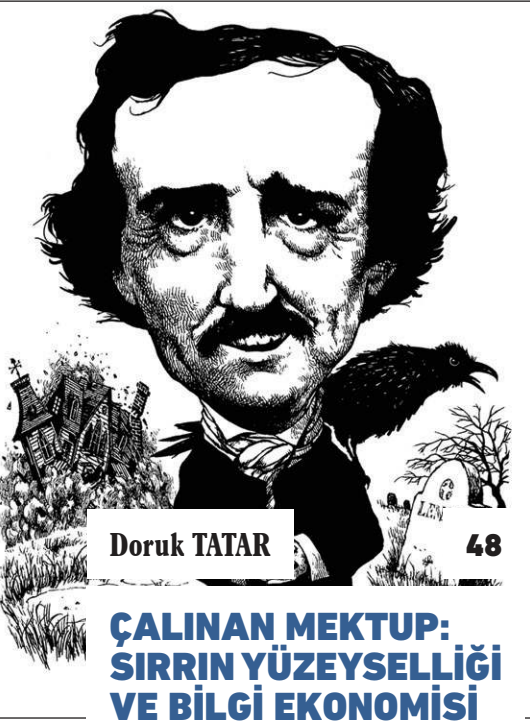

KANDAN VE KİREÇTEN ŞARKILAR

Seda ERSAVCI

61

221B

Doruk TATAR

48

**ÇALINAN MEKTUP:
SIRRIN YÜZEYSALLIĞI
VE BİLGİ EKONOMİSİ**

DİYALEKTİK.....8

Celil OKER

BİR POLİSİYE ROMAN PARODİSİ: KAN VE GÜL...12

Erol ÜYEPAZARCI

KORE DAĞLARINDAN SESSİZ ÇIĞLIK:

THE WAILING 14

Yigilante KOCAGÖZ

HARRY BOSCH 18

Fulya TURHAN

“POLİSİYE, DAHA ÖNCE HİÇ GİTMEDİĞİNİZ

YERLERE AÇILAN BİR KAPIDIR” 20

Laurie R. KING

Röportaj: Çağla ÜREN

BİR KATİLLE SOHBET 26

Elçin POYRAZLAR

İKİZ KARDEŞLER: KURGU VE HAYAT 28

Cenk ÇALIŞIR

OKUR NAMLUNUN UCUNDA 32

POE ÖLÜMLÜ BİR YAZARDIR 52

Yankı ENKİ

EDGAR ALLAN POE, MORGUE SOKAĞI

CİNAYETLERİ VE C. AUGUSTE DUPIN 58

Tunç TAYANÇ

90

Çağla ÜREN

KUTSAL DEDEKTİFLİK BÜROSU

EDGAR ALLAN POE VE SORUNLU KADIN İMGESİ

Fulya TURHAN

38

ÖLDÜKTEN SONRA DA YAZMAYA DEVAM EDEN (!) BİR YAZAR: POE..64

Koray SARIDOĞAN

“MORGUE SOKAĞI CİNAYETİ” 66

ATLAS TİYATRO ARAŞTIRMALARI EKİBİ

Röportaj: Çağla ÜREN

EDHEM BEY 72

Yazan: Mahir Ünsal ERİŞ - Çizen: Ferit GÜLEÇ

RAHİP CİNAYETİ 76

Çağatay YAŞMUT

JO NESBØ’NUN DİKKATİNE! 80

Ceyhan USANMAZ

SCALPED 82

H. Barlas OMAZ

TOPRAK, BUZ VE KAR ARASINDA: TRAPPED 84

Ezgi ÖZCAN

POLİSİYENİN SATIR ARALARI 88

Yankı ENKİ

KIRMIZI KALEM 95

Kadri Görkem AKA

54

Sevin OKYAY

CORMAN POE’YU BULUNCA...

TÜRKİYE’NİN TEK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ EPISODE DERGİ, 221B DERGİ OKURLARININ SEVECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜ, BU YILIN ÖNE ÇIKAN DİZİLERİNDEN BİR SEÇKİ HAZIRLADI.

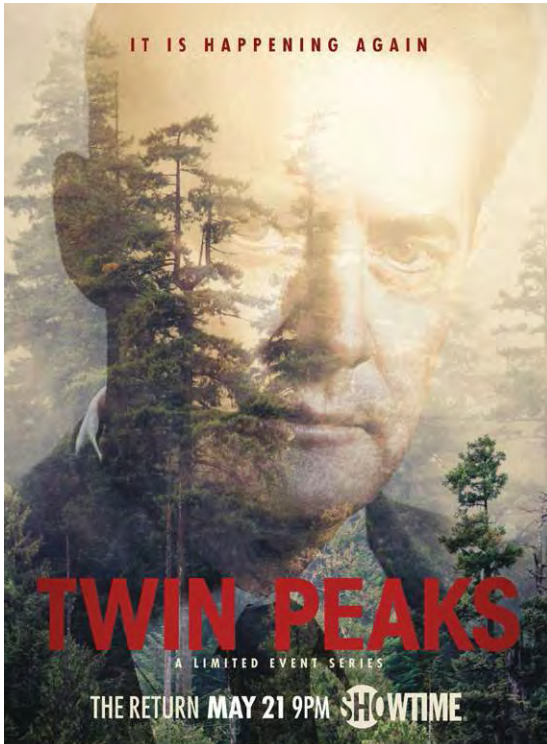
TWIN PEAKS

Doksanlı yılların başını yakalayanların daha iyi hatırlayacağı, o yılları yakalamasa da dizi tutkusundan yahut David Lynch aşkından ötürü bir şekilde izlemiş olacağı *Twin Peaks* (İkiz Tepeler) geri dönüyor.

Yayınlandığı dönemde çok tartışılıp konuşulan fakat gerek reyting sorunu, gerekse Körfez Savaşı’nın getirdiği kimi politik ve ekonomik durumlardan ötürü yayından kaldırılan, daha sonra bir sinema filmiyle (*Twin Peaks: Fire, Walk With Me*) hikâyeye giden yolu izleyiciye anlatmak istese de dizinin başarısını yakalayamayan proje, 26 yıl aradan sonra geri dönüyor.

Elbette işin başında yine David Lynch ve Mark Frost var. Üstelik kadronun hatırı sayılır bir kısmı da aynı oyunculardan oluşuyor. Yani yeni sezon bir spin-off değil; yeni bir hikâye anlatmayacak, Laura Palmer hikâyesine kalınan yerden devam edecek.

10 bölümlük sezon 21 Mayıs’ta başlayacak ve Türkiye’de FX’te yayınlanacak.

AMERICAN GODS

Çizgi roman tutkunlarının, fantastik ve bilim-kurgu sevenlerin, Neil Gaiman okurlarının tümünü yakalayan dizi, bu yılın en iddialı projelerinden ve iddiasını kaybetmeyen bir giriş yaptı.

Starz ve Amazon’da yayınlanan *American Gods*, Neil Gaiman’ın aynı adlı eserinden uyarlandı. Türkçede İthaki Yayınları etiketiyle okuduğumuz “Amerikan Tanrıları” en kısa ifadeyle eski ve yeni Tanrıların savaşını anlatıyor fakat bu ifadeden, karşı karşıya gelmiş devasa tiranları falan anlamamak gerek. Hikâye, sıradan günün, sıradan şehrin ve son derece normal birer insan gibi görünen varlıkların arasında geçiyor.

Hannibal’ın yaratıcısı Bryan Fuller ve Michael Green’i mutfağında buluşturan dizide Ian McShane, Emily Browning, Gillian Anderson, Ricky Whittle, Yetide Badaki, Bruce Langley ve Pablo Schreiber gibi isimler yer alıyor.

THE HANDMAID'S TALE

Margaret Atwood'un aynı isimli romanından uyarlanan ve 2017'nin en tartışmalı dizilerinden biri haline gelen *The Handmaid's Tale*, Türkçeye "Damızlık Kızın Öyküsü" adıyla çevrilmişti.

Daha önce Birleşik Devletler'in parçası olan Gilead isimli totaliter bir toplumda geçen hikâyeyi anlatıyor. Doğal afetler ve nüfus düşüşüyle yüz yüze kalan Gilead isimli distopik toplum, kadınları devletin malı olarak gören köktendinci bir rejim tarafından yönetiliyor. Halen doğurganlığını yitirmeyen kadınlar, devlet kademelerinde hizmet veren komutanlara "doğum hizmeti" vermek

için evlere gönderiliyor. Sadece üreme amaçlı yani damızlık olarak kullanılan kadınlar, evlerde komutanlar ve eşleriyle birlikte yaşıyor fakat kişisel hiçbir hakları yok. En ufak bir yanlış sözün hayatına mal olacağı bu korkunç toplumda Offred ve diğer kadınlar; komutanlar, onların acımasız eşleri ve bu hastalıklı toplum yapısında hayatta kalmaya çalışıyor.

Hulu'da yayınlanan diziyi BluTV'de izleyebiliyoruz. 10 bölümlük ilk sezon bölümleri parça parça yayınlanıyor ve sezon henüz yarılanmadan 2. sezon onayını aldı bile.

SENSE8

The Matrix'in yaratıcıları Wachowski kardeşlerin son harikalarından olan *Sense8*, 2015'teki ilk sezonuyla bomba gibi düşmüştü. Wachowskilere özgü sinematografi, kurgu ve senaryosuyla ilgi çeken dizi, aynı ruh kümesine dahil olan fakat dünyanın farklı ülkelerinde, farklı kültürlerde yaşayan sekiz "psişik" insanı ve onların peşindeki gizemli oluşumları anlatıyor. İlk sezonda daha çok, karakterlerin hikâyelerinin arka planında kalan ana konu, 2. sezon itibarıyla son derece detaylandırılmış durumda.

Diziyi Netflix kütüphanesinde bulabilirsiniz.

FRONTIER

Frontier geçtiğimiz yılın sonunda Netflix'te gösterime giren ve başrolünde Khal Drogo namıyla tanınmaya devam eden Jason Momoa'nın yer aldığı bir dizi ve yeni sezona yaklaştığımız şu süreçte gözden kaçmamasını istediğimiz için bu listede yer verdik.

18. yüzyıl sonlarında Kuzey Amerika'da devletlerin, şirketlerin ve yerel grupların kürk ticareti üzerinden ele geçirmeye çalıştığı zenginlik ve iktidar savaşını anlatan dizide, Jason Momoa'nın canlandığı Declan Harp'in geçmişine dair kişisel savaşını da izliyoruz.

Altı bölümlük ilk sezonla tadı damakta kalan dizinin ikinci sezon onayı çoktan verilmişti. 2017 içerisinde henüz belli olmayan bir tarihte yeni sezonu izleyebileceğiz.

13 REASONS WHY

A NETFLIX ORIGINAL SERIES SOUNDTRACK

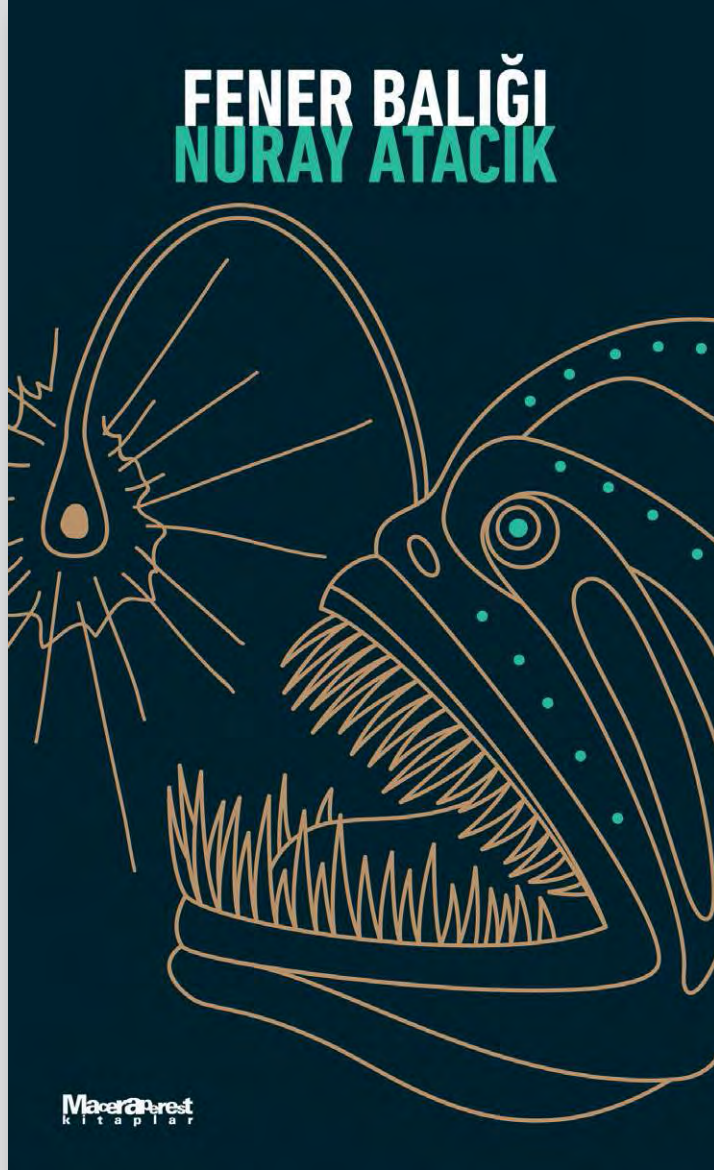
13 REASONS WHY

Esasen bir “gençlik dizisi” olan *13 Reasons Why*, alışılmış sıklıktaki Amerikan gençlik dizilerinden ayrılıyor. İntihar eden ve intiharının sebeplerini açıkladığı 7 kasetlik ses kaydını arkasında bırakan Hannah Baker ve kasetleri dinleyen arkadaşı Clay Jensen üzerinden farklı karakterleri tanıyarak hikâyeyi tamamlamaya çalışan dizi, vakit kaybetmeden 2. sezon onayını aldı bile.

Netflix'te yayınlanan dizi, özellikle Amerika kamuoyunu ikiye ayırmış; bir yanda “intihara özendiriyor” eleştirilerine maruz kalırken diğer yanda da “gençliğin durumunu anlatıyor” desteklerini kazanmış halde. Okulların, ebeveynlere diziye dair uyarılar göndermesinin ardından Netflix dizideki yasal uyarıların sayısını artırmaya karar vermişti.

Her ne kadar “gizem” kategorisinde değerlendirilse de olayların çözüm aşamasında “polisye” veya polislerin/dedektiflerin karıştığı bir hikâye değil.

Oğlak'ta “iyi polisiye, iyi edebiyat”...

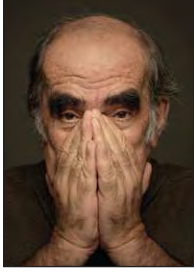
Bütün seçkin kitapçılarda, internet satış noktalarında ve Zambak sokak, 21 Beyoğlu adresinde.

facebook.com/oglakyayinlari | twitter.com/oglakkıtap | instagram.com/oglakkıtap

DİYALEKTİK

Celil OKER

Uyandığımda tahta, bildiğiniz kahve sandalyelerinden birinde oturuyordum. Oturuyordum demek de doğru değil, kollarım biraz arkaya çekilerek sandalyenin sırt dayadığınız yerine sabit-

lenmişti. İple bağlanmamıştı sanıyorum, kollarım ip kesiği hissetmiyordu, galiba ambalaj bandıyla bağlıydım oturduğum yere.

Kafamın arka tarafında müthiş bir zonklama vardı. Elim serbest olsa kocaman bir şişlik bulurdum yoklayınca. Belki parmaklarım biraz da kan bulaşır.

Uyandığımı üç metre uzaktaki masada kâğıt oynayan iki adamdan yüzü bana dönük olanı fark etti. Galiba pişti oynuyorlardı. Kâğıtları masaya hızlı hızlı vurmalarından anladım.

“Uyandı seninki,” dedi yüzü bana dönük adam.

Saçlarını sıfır numaraya kestirmiş, buna karşın sakalını alabildiğine salmıştı. Dudakları görünmüyordu ya da ben bir şeye benzetemedim uzaktan ve kafam bulanıkken. Gözlerinden hiç söz etmeyeyim.

Karşısında oturan geri döndü. Onun sakalları daha kısaydı ama kafasında bir tek tel saç yoktu.

“Eğlenek mi biraz?” dedi bana küçümseyen bakışlarla bakarak.

Küçümsemekte haklıydı. Beyoğlu’nun o çiğ ve kustumuk kokan sokağına elimi kolumu sallayarak girmekle hata etmişim. İnsan, sağını solunu bir kollardı adım atmadan önce. Beyoğlu’ydu bu, hafife almaya gelmezdi. Elli metre aşağıdaki İstiklal Caddesi’nin epeyi sönmüş de olsa pırıltısına kanmamak gerekirdi.

“Dur ben bir alo diyeyim patrona,” dedi birincisi. Ortada birikmiş kâğıtların solundaki cep telefonunu aldı. Biraz kurcaladı. Kulağına götürdü. Ne dediğini duyamadım. Nedense fısıldıyordu.

Kel kafalı önüne döndü. Uzanıp bir sigara yaktı boşluktan yararlanarak. Dumanın kokusu bana kadar geldi. Son sigaramı Odakule’nin yanındaki aralıktan caddeye kavuşunca yaktığımı hatırladım. Kafama ne indiğini anlamadığım sokağa girmeden biraz önce yere atmıştım. Ellerim serbest olsa ben de bir tane tütürürdüm diye düşündüm.

Yüzü bana bakan adam telefonu masaya bıraktı.

“Geliyor,” dedi.

“Oyna,” dedi karşısındaki.

Oturduğum yerden eli kimin almaya yatkın olduğunu anlayamıyordum. Oyunu takip etmek yerine, durumu kendi kendime özetlemeye karar verdim.

Ulviye Hanım’ın yardımcısı, biraz sert çıkınca kadının aileden kalan altınlarını kendisinin aldığını itiraf etmişti. Dediğine göre, yastığın altındaki kasa anahtarını Ulviye Hanım, tuvaletteyken seslenerek istemiş, şeyi almak için odaya girdiğinde de cebine atmıştı. Kışlık evin anahtarı zaten ondaydı. Her iki anahtarı da telefonuna kontör yükletmek bahanesiyle çıktığında sevgilisine vermişti. İhtiyar kadını tuvaletten çıktıktan sonra, “Biraz hava almalısınız Ulviye Abla,” diyerek tekerlekli sandalyesine oturtmuş, balkona çıkarmıştı. İki saat sonra bu kez, “Sigaramı mutfakta içeyim,” diyerek kalkmış, tam sözleştikleri saatte kapıyı açıp anahtarları sevgilisinden geri almıştı. Dönmekten kasanın anahtarını yastığın altındaki yerine koymak iki saniyelik işti.

Sevgilisine gelince, ne iş yaptığı belli ol-

mayan hıyarın biriydi. Sorsanız oto kiralama şirketi vardı ama sahip olduğu filonun tek unsuru kendisinin bindiği Doblo'ydu, arka camındaki padişah tuğrası eksik olmadan. Genellikle oturduğu üçüncü sınıf kahvede karşısına çıkınca hiç itiraz etmemişti. Arayı ısıtmak için çay bile söylemeye kalkmıştı. Sonra öttü tamamıyla. Gözleri kahvenin ucuz karo zemininde, altınları kime verdiği-ni anlattı. Pilot gözlüklü adamlardan korkar bu tipler nedense. Çayını içmedim, onu da söyleyeyim.

Yine de hata bendeydi. Tedbiri elden bırakmamalıyım. Hedefimin uyduruk sanatçı organizasyonu şirketinin Beyoğlu'nun arka sokaklarından birindeki bürosuna elimi kolumu sallaya sallaya ilerlerken, ziyaretimin haberinin çoktan uçmuş olabileceğini kestirmeliydim. Bu hatamın bedelini şimdi tahta sandalyenin tepesinde elim kolum bağlı oturarak, kafamda uğultularla ödüyordum.

Bekçilerim kâğıtları birbirini ardından masaya vurarak oyuna devam ediyordu. Bana bakmıyorlardı bile. Patronlarıyla ne gibi bir alışverişim olduğunu bildiklerini sanmıyordum. Parasını alamamış ve problem çıkarmaya kararlı bir sünnet palyaçosu olduğumu bile sanıyor olabilirlerdi. İşime geliyordu bu. Sandalyenin tepesinde kımlıdamadan oturmaya mahkûm olmaktan daha elverişsiz işler de gelebilirdi başıma. Yaklaşık yarım kilo altın, insanlara çok kötü şeyler yaptırabilirdi.

Üst üste iki zafer nidası geldi oyuncuların masasından kısa aralarla. Karşımdaki sakallı, Kasımpaşa kahvelerinde öğrenilmiş alengirli bir kâğıt çarpma hareketiyle noktaladı gösterisini. Kel kafalı küfretti. İki kere. Sakallı orali olmadı hiç. Kahkahalarla gülerek fırlattı son kâğıdını yere. Kel kafalı o öfkeyle ayağa kalktı. Bana doğru geldi. Yüzünde tuhaf şeyler yapmaya hazırlanan birinin ifadesi vardı. Suratıma sempatik olmaya çalışan bir ifade yerleştirdim, öyle baktım adama.

Çabamın bana doğru kötü niyetlerle dolu bir bakışla ilerleyen adamda karşılığı yoktu.

Tamam, boğazımı kesmeyecekti belki ama tatsız şeyler yapacağı açıktı. Yine de sempatik bakışımı değiştirmedim. Beni kurtaran, kapının açılması oldu.

Üçümüz birden kapıya baktık. İçeri giren adam, bekçilerimden bir kıl daha benziyordu normal bir insana. Yine de ilk göze çarpan, omuzlarından öne doğru kıvrılan uzun saçlarına hiç yakışmayan bıyığıydı. Yukarı doğru beklenmedik şekilde kıvrılan bir tür Hercule Poirot bıyığı taşıyordu. Kafasının üstü, yaşı nedeniyle çıplaktı. İktidar partisinin ileri gelenlerinde sık gördüğümüz kareli, açık mavi bir ceket giymişti. Altında cekete hiç uymayan bir pantolon vardı. Gömleğinde dün gece onunla yatmış gibi kırıksıklar...

Önce bana, sonra kendi adamlarına baktı. Başıma bela açmaya niyetli gibi görünen kel kafalı geriye döndü. Gayrinizami bir esas duruşa geçti neredeyse. Masada kâğıtları sayan adam ayağa kalktı. İkisi de bir şey söylemedi.

Patron bana doğru yürüdü. Patron oysa adı Köçek Cemal'di, kızın sevgilisinin söylediğine göre.

"Herifi Hicaz Makamı'ndan bağlamışsınız," dedi. "Aferin lan."

Bekçilerimin yüzüne denetleyemedikleri bir gülümseme yayıldı. Yine de konuşmadılar. Köçek Cemal bana doğru yürüdü.

"Bu mu?" dedi yüzüme bakarak.

Suratımdaki sempati bakışını derhal pazarlık etmeye meyilli bir kurban satıcısı suratına çevirdim. Bir adım daha attı. Vücundan gelen çemen kokusunu duyabiliyordum şimdi.

"Epey korkutmuşsun Fırıldak Necmi'yi," dedi bana. "Olayın ne senin?"

"Altınları geri almaya geldim," dedim yoruma açık olmayan bir ses tonuyla.

"Bak sen!" dedi Köçek Cemal. "Elleri bağlı olmasa alıp gidecek torbayı, pırrr!"

"Ellerim bağlı olmasa bir sigara içerdim önce," dedim.

"Çöz lan şunun tek elini," dedi arkasını dönmeden. Sakalı denetimsiz koyveren

adam ayağa kalktı. Elinde bir sustalı vardı. Mekanizmanın sesini duymamıştım.

Sol elimi sandalyeye rapteden bantları keserken gözlerimi patronundan ayırmadım. İkimiz de bekledik adamının işini bitirmesini. Serbest bileğimi Aikido çalışmasından önceki ısınma hareketlerinde olduğu gibi kıvrarak öne arkaya doğru çevirdim.

“Bir sigara yakın şu herife,” dedi yine gözlerini benden ayırmadan. “Kimsin lan sen?”

“Emekli pilotum,” dedim. “Ulviye Hanım’ın uzaktan akrabasıyım.”

“Seni gönderdi demek moruk,” dedi, şimdi daha çok kendi kendine konuşuyor gibi. “Ne yaptın da öyle korkuttun Fırıldak’ı?”

“Onun korkmaya niyeti varmış,” dedim, bana doğru elinde sigarayla gelen sakallıya bakarken.

“Doğru lan,” dedi patron.

Sakallı, sigarayı serbest elime tutuşturdu. Dudağıma götürdüm. Bildiğin muhtar çakmağıyla yaktı sigaramı. Benzinin kokusu sigaranın kokusuna karıştı. Benimkinden değildi markası ama hiç yoktan iyiydi.

İlk nefesi arsızlıkla çektim içime. Saldım dumanları.

“Teşekkür ederim,” dedim nikotinin damarlarıma yayılmasının verdiği hafif baş dönmesiyle. Epey baygın kalmışım demek ki bu tahtanın tepesinde.

“Güvendiğin bir şeyler olmalı, torbanın peşinden kalkıp buralara kadar geldiğine göre,” dedi patron kılıkli adam. Hakikaten merak ediyor gibiydi.

“Ulviye Hanım zincir onlarda kalsın, polise gitmeyeceğim dedi,” dedim. “Kayınvalidesinden kalmış, hiç sevmezmiş zaten.”

“Anası güzel mi Ulviye Hanım’ın?” dedi patron. “Hepsi elimdeyken ne diye geri verecekmişim torba dolusu altın?”

Sigaramdan bir nefes daha çektim. Saldığım dumanlar boya badana zamanı çoktan gelmiş duvarların sonlandığı tavanın döküntü kartonpiyerlerine ulaşana kadar bekledim.

“Ulviye Hanım’ın merhum kocası, za-

manında Milli Emniyet’in İstanbul şefliğini yapmış,” dedim. “Epey adam yetiştirmiş. Çok da sevilirmiş. Bunu aynen böyle söyle dedi Ulviye Hanım bana.”

Bir an durdu patron. Sonra zorla gülümseyerek konuştu.

“Ulan MİT’in Fetocu kovalamaktan başka işi yokmuş da moruğun altınlarının peşine mi düşecekmiş?”

Bir nefes daha çektim sigaramdan. Bu kez ara vermedim konuşmadan önce.

“Valla bilmem,” dedim. “Öyle söyledi.”

Bıyıklarını düzeltti patron. Hiç gereği yoktu aslında.

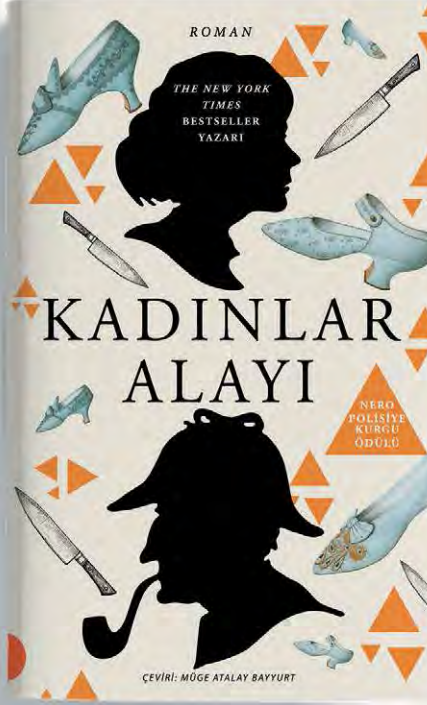
“Şunun öteki elini de çözün,” dedi arkasına bakmadan.

On dakika sonra, içinden boynumu üç kere çevreleyecek uzunlukta altın zincir eksilmiş lacivert kadife torbayı, kel kafalının çekmecelerden birinde buluverdiği Migros poşetine yerleştirmiş olarak hâlâ çiş ve kustumuk kokan, gündüz bile karanlık Beyoğlu sokağını arkamda bırakmış, İstiklal Caddesi’nde yürüyordum. İnsanların üstüne bir garip neşe gelmişti sanki referandumdan sonra. Altın zinciri “evet”çilere bırakıp geri kalanları kurtarmış gibi.

Ulviye Hanım eşinin cenazesinin fotoğraflarını göstermişti bana. Çok kalabalıktı. Tabutun üstüne kırmızı zemin içinde sarı çark ve çekiçli bir bayrak sarılmıştı. Altta-ki yeşil örtü çelenklerden ve buketlerden görülmüyordu ama. Fotoğrafların kiminde yumruklarını havaya kaldırmış, kiminde alkışlayan gençler vardı. Bıyıkları insan bıyığına benzeyen gençler. Flamaların iki ucundaki sopadan tutmuş kızlar, kol kola zincir oluşturmuş adamlar. Ulviye Hanım cenaze arabasına konulmuş tabutun arkasında, koluna orta yaşlı adamlar girmiş, dik dik yürüyordu bir başka fotoğrafta. Bakışları önündeki araçtaydı ama çevresindeki insanları da görüyor gibiydi.

Türkiye’de hakikat bir anda tersine dönerdi ara sıra. Buna ben de katkıda bulunurdum zaman zaman.

HOLMES-RUSSELL ORTAKLIĞINDA YEPYENİ BİR MACERA!

“Nihayet Holmes’a farklı gözle bakabilen ve ona layık bir yardımcı bulmuş bir yazara rastladım.”
Sevin Okyay

Arıcının Çırağı’nın devam kitabı olan **Kadınlar Alayı**’nda Mary Russell-Sherlock Holmes hikâyeleri soluksuz bir şekilde devam ediyor!

Bu kitapla Nero Polisiye-Kurgu Dalında En İyi Kitap Ödülü’nü alan ödüllü yazar Laurie R. King, sizi umulmadık bir maceranın içine çekerken, Holmes ve Russell ortaklığında şaşırtıcı bir dönüşüme işaret ediyor.

BİR POLİSİYE ROMAN PARODİSİ: KAN VE GÜL

Erol ÜYEPAZARCI

BU ROMANDA ALPER KAMU YOKTU AMA CANIGÜZ YİNE GELENEKSEL POLİSİYE ROMAN KURGUSUNUN KENDİ İFADESİYLE "ARKAİK" YAPISININ CANINA OKUYARAK HALİS BİR POLİSİYE ROMAN KALEME ALMIŞTI.

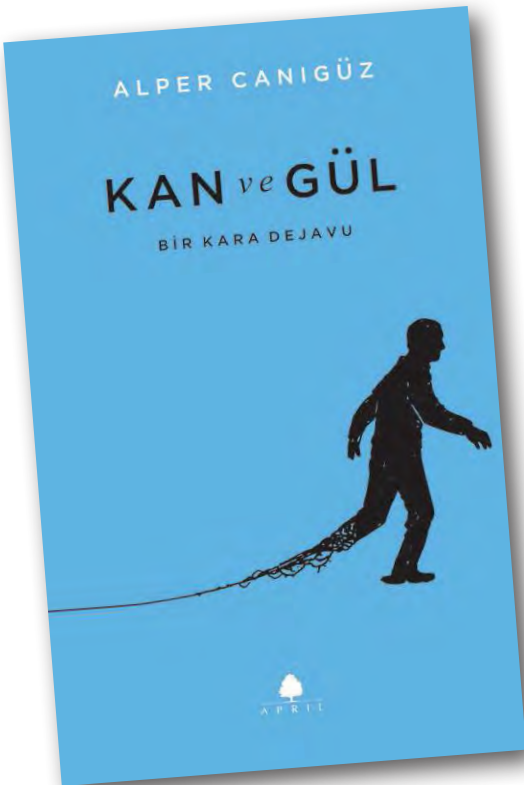

Bir polisiye roman çok-severi olarak hep tekrar ettiğim bir savım var: Türkiye, polisiye roman konusunda uluslararası arenada en iyilerle yarışacak seviyededir. Polisiye roman dışında bunu söyleyebilmeminse pek mümkün olduğunu sanmıyorum.

Edebiyat tapınağının gardiyanları bana kızacak ama gerçek bu. Bunu söylerken Fransızca ve İngilizceden izleme olanağı bulduğum, dünyada yayımlanmış polisiyelerden hareket ediyorum ve her geçen gün bu kanaatim kuvvetleniyor. Alper Canigüz'ün son romanı *Kan ve Gül*'ü büyük bir keyifle okuyunca bu düşüncemin doğruluğuna bir kere daha inandım.

Bildiğimiz geleneksel kalıplardaki polisiye romanın dışında bu kalıpları kırarak sanki polisiye roman parodisi yazar gibi yapıp *halis polisiye roman* yazmak bana göre bayağı güç bir iştir. Sıradışı bir zekâ ister. Böyle bir yapıtı ilk kez Türk kökenli ama Almanca yazar Akif Pirinççi'nin "Dedektif Kedi Francis" öykülerinde görmüştüm. Bizde de yazan çıkacak mı diye beklerken Alper Canigüz'ün *Oğullar ve Rencide Ruhlar*'ını okudum. Burada dedektif kedi değildi ama ondan çok daha özgün biriydi. Beş yaşındaki Alper Kamu. "Beş yaş insanın en olgun çağıdır," diye söze başlayan fırlatma.

Alper; yuva okulunda arkadaşlarının söylediği, "Kestane, gürgen, palamut / Altı yaprak üstü bulut / Orman ne güzel, ne güzel" diye başlayan çocuk şarkısını dinlemektense evde Şostakoviç dinlemeyi yeğleyen, Nietzsche okuyan ve içinde bulunduğu durumu "Milena'dan mektup bekleyip o mektupları bir türlü açıp okuyamayan Kafka"nın durumuyla kıyaslayan hem filozof hem fırlatma bir oğlandı. Çözdüğü zor cinayeti de tıpkı Agatha Christie'nin Hercule Poirot'sunun yaptığı gibi bütün ilgili kişilerin bulunduğu bir yerde, ölen kişinin kırk

mevlidinde açıklayacaktı.

Oğullar ve Rencide Ruhlar'ı okuduktan sonra hemen Canıgüz'ün daha önce yayımlanan ilk kitabı *Tatlı Rüyalar*'ı ve sonra da *Gizli Ajans*'ı okudum. Öğrendim ki yazarımız Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun ama kendi ifadesiyle "erkek Japon balıklarının cinsi hayatları üzerinde uzman (!)" imiş. *Tatlı Rüyalar*, eğitimi aldığı psikolojiyle tatlı tatlı dalga geçtiği ve kendi ifadesiyle "psiko-absürd bir romantik komedi"ydi. *Gizli Ajans* ise kara bir kediyle simgelenen şeytanın patron olduğu bir reklam ajansında çalışan ve Canıgüz'ün tanımıyla "dünyanın şahsına kurulmuş bir komplo olduğuna inanan" metin yazarı Musa'nın öyküsünü yine gizem dolu, heyecanlı ve de özellikle kıskırtıcı bir dille anlatıyordu. Kendisi yapıtına "absürd" diyordu ama bana göre hiç de öyle değildi, çok gerçekçi ve biraz da acıtıcı bir "kara mizah" başyapıtıydı.

Derken uzun bir aradan sonra Alper Kamu'nun ikinci macerasını okuduk: *Cehennem Çiçeği*. Geçen uzun süreye karşın kahramanımız yine beş yaşındaydı ve bu kez, "İnsanlığa dair kavrayışımı biraz daha ileriye götürmeyecekse bir cinayeti çözmenin ne anlamı var?" diye dedektifliğin felsefesini de belirleyen olgunlukla bir çocuğun ölümü ve eskimiş bir aşk hikâyesinin arkasında gizli kalmış gerçekleri ortaya çıkarıyordu.

Canıgüz'den yeni bir Alper Kamu öyküsü beklerken yeni romanını okuma olanağını buldum: *Kan ve Gül*.

Bu romanda Alper Kamu yoktu ama Canıgüz yine geleneksel polisiye roman kurgusunun kendi ifadesiyle "arkaik" yapısının canına okuyarak halis bir polisiye roman kaleme almıştı.

Romanımızın kahramanı ikinci sınıf aşk romanları çevirmeni "orta sıklet avare" Aziz, zamanda seyahat yaparak yirmi yıl öncesine, yirmi yıl gençleşmiş olarak dönüyor ve daha işlenmemiş bir cinayeti çözmeye çalışıyor.

Bir sohbetinde yazar bu olayı, "suç ve suçun çözümü arasındaki zamansal ilişkiyi tersine çevirmek" olarak tanımlıyor. Gerçekten de geleneksel polisiye romanda geçmişte işlenmiş bir cinayet çözümlenir ve cinayetin failinin geleceğinin ne olacağı anlatılır. Canıgüz'ün bu romanında, gelecek zamanın geçmiş zamanı belirlemesi sözkonusu.

Canıgüz'e, var olan ve herkesin kullandığı bir biçimi kullanmaktansa tam tersi bir biçimi yeğleyen bir edebiyat anarşisti de diyebilirsiniz ama onun "edebiyatın giderek arkaik bir sanat haline gelme tehlikesine" dikkat çekmesine de kaygısız kalamazsınız.

Yazarımız geleneksel kurguyu tersine çevirmiştir ama romanı okurken halis bir polisiye romandan bekleyeceğiniz şaşırtıcı gelişmeler, daha doğru deyimle sürprizler her bölümün sonunda sizleri şaşırtmayı başarıyor; merak ögesi peşinizi bırakmıyor ve polisiye romandan beklediğimiz "kaçış zevki"ni doya doya yaşıyorsunuz.

Okuyucu, "kaçış zevkini" sakın küçümsemesin; polisiye romanın okur katında karşıladığı "kaçış zevki" yadsınamaz bir gerçek ve ihtiyaçtır. Bu arada "kaçış zevki"nin sanatın her türünde olduğunu unutmamak gerekir. Çoğu olayın, çoğu gelişmenin, çoğu insanın dönüp de ikinci kez bakılmaya değmediği bir dünyadan "kaçarken", sevdiğimiz ressamların yapıtlarını tekrar tekrar bakalım diye duvarlarımıza asmıyor muyuz? Bunca bayağılığın, duygusuzluğun, tutarsızlığın, karmaşıklığın egemen olduğu bir dünyadan "kaçarak" anlam, tutarlılık, duygululuk yaşatan müziği dinlemek için konser salonlarına veya evimizdeki müzik dinleme cihazlarına sığınmıyor muyuz?

Bu nedenle polisiye romanın okuruna yoğun olarak "kaçış zevkini" tattırması aslında bu türün olağanüstü niteliğinin ve sıradan yazın türlerine üstünlüğünün bir kanıtı değil midir?

Canıgüz'ün son romanında bu "kaçış zevki"ni tam anlamıyla tadacak, romanı keyifle okuyacaksınız; çözümün ne olacağını merakla bekleyecek ve polisiye romanda pek sık rastlanmayan ironi, daha doğru deyişle "kara mizahı" tam anlamıyla bulacaksınız.

Sözün başında Türkiye'deki polisiye romanın uluslararası arenadaki yerinin birinci sınıf olduğunu söylemiştim. Okurlarım arasında yabancı dillerde yayımlanan polisiye romanları izleyenler varsa, polisiye romanla dalgasını geçerken halis bir polisiye roman yazmayı başaran benim tanımadığım bir başka yazar tanıyorlarsa bana yazmalarını rica ederim. Benim bilgim, Canıgüz'ün bu konuda istisna teşkil ettiğini söylüyor.

KORE DAĞLARINDAN SESSİZ ÇIĞLIK: THE WAILING

Yigilante KOCAGÖZ

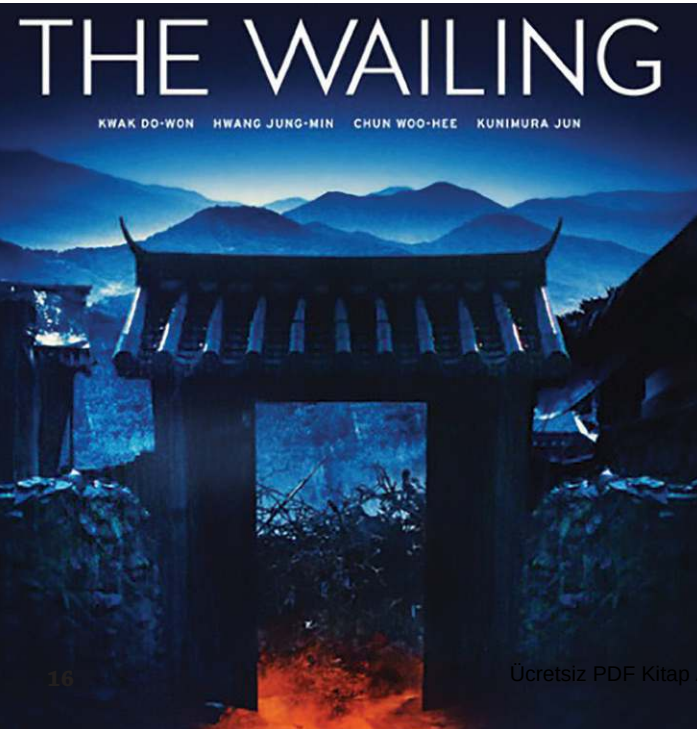
THE WAILING'İN BİZİ ŞAŞIRTTIĞI İLGİNÇ NOKTALAR BOLDUR. MESELA HER ŞEYİ ÇÖZMEKLE YÜKÜMLÜ POLİS JONG-GOO KIVRAK ZEKÂYA SAHİP BİRİ DEĞİLDİR. AYRINTILARI YAKALAYAMAZ, SUÇLULUĞUNDAN ŞÜPHELENDİĞİ JAPON MÜNZEVİYİ KÖYÜ TERK ETMESİ İÇİN TEHDİT EDER HATTA SİNİRLE KASABADAN BİR KAMYON ADAM TOPLAYIP ONU DÖVMEK İÇİN EVİNİ BASAR.

Sinemayı vizyonun ötesinde takip eden ancak popüler kültüre de ilgi besleyen çoğu seyirci için Güney Kore sineması varlığıyla büyük bir hazine sunuyor olsa gerek. Batı dünyasının tür kalıplarını alıp buna Uzakdoğu'nun estetik anlayışını ve

kültürel öğelerini ustalıkla eklemlendirir Güney Kore sineması; bir yanı Anglosakson seyirci için çok tanıdık, öte yanı bambaşka, cazibe yüklü bir otantizmle sarılıdır. Bu sebeple zombi istilası gibi alabildiğine Amerikan öğelerle özdeşleştirilmiş konuyu işleyen bir Güney Kore filmi (*Train to Busan*, 2016) Cannes Film Festivali'nde gösterim fırsatı bulabilir. Ülkenin pazara sunulan zevklerinin, kuzeydeki komşusuyla girilen kültürel rekabet sonucu Batılı damağa uygun şekle sokulduğunu iddia etmek belki de yanlış olmayacaktır. Bu tip iddiaların haklılık payı ne ölçüde olursa olsun kesin olan bir şey varsa o da Güney Kore'nin sanatsal üretimine dünya çapındaki rağbetin her geçen gün arttığı.

Tür sinemasında bolca gezinen bir kültürü benimsediği için Güney Kore sinemasının yolu doğal olarak polisiyeyle de sıklıkla kesişir. Üzerine konuşulacak çok eser akla gelebilir ancak suç draması ve gerilim türlerindeki iki özel filmin (*Oldboy* ve *Memories of Murder*) 2003'te vizyona girmesi dünya polisiye sinemasına yeni bir çehre kazandırmıştır; 2003'ün ardından hem bir dolu benzer Kore filminin dünyaya ihracı hızlanır, hem de Batı sineması bu filmlerden esinle farklı projelere imza atar. (*Memories of a Murder*'in beyazperdeye taşıdığı enerjinin on sene sonra HBO'nun fenomen dizisi *True Detective*'e ilham kaynağı olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.) Gene de tüm başarılı külliyatına rağmen Güney Kore'nin

günümüzde polisiye denince akla ilk gelen ülkelerden olmaması biraz şaşırtıcı.

Yönetmenliğini Na Hong-Jin'in yaptığı 2016 yapımı *The Wailing* (Kara Büyü), Güney Kore sinemasının polisiyecilere sunduğu en yeni örneklerden biri olarak karşımıza çıkmakta. Daha önce *The Yellow Sea* (2010) ve *Chaser* (2008) filmleriyle gerilim/polisiye türlerinde kendini kanıtlamış olan Na Hong-Jin, bu sefer bize şeytanların ve lanetlerin işin içinde olduğu, korku ayağı belirgin bir iş sunmakta. Vizyona girdiği ilk günden itibaren hem eleştirmenler hem de seyirci tarafından beğenilen *The Wailing*'i türün en iyi işlerinden saymak her şeye rağmen tartışmalı olacaktır. Yine de seçtiği konu ve işlenişuyla polisiye anlatıları bir adım ileri taşıyacak pek çok öğeyi seyirciye sunar *The Wailing*, ki bu da üzerine bir miktar konuşmamızı gerektiriyor.

İncil'den bir alıntıyla başlayan *The Wailing*, küçük bir Kore kasabasında gerçekleşen gizemli olayları ekrana taşımaktadır. Kasabada bir anda garip bir salgın baş göstermiştir. Salgından etkilenenler agresifleşmekte ve sevdikleri başta olmak üzere herkese saldırmaktadırlar. Gizemli hastalığın kaçınılmaz sonucuysa ölümdür. Hastalıkla ilgili vakaları araştıran polis memuru Jong-goo, kimliği belirsiz bir kadınla yaptığı konuşmanın ardından dağlarda yaşamakta olan yaşlı bir Japon'un hastalıkla alakası olduğuna inanmaya başlar. Hastalığın yapısı bilinmediği gibi, Japon münzeviye ulaşmak da zordur. Tüm bunların yanında Jong-goo da kıvrak zekâsıyla ön plana çıkan bir polis değildir, daha çok içgüdüleriyle hareket etmektedir. Olaylar Jong-goo'nun küçük kızının da hastalığın belirtilerini göstermeye başlamasıyla kritik bir

hal alır: Şimdi küçük kızın hayatı, polis babasının kasabanın üzerindeki "kara büyü"yü olabildiğince çabuk kırmasına bağlıdır. Hikâye ilerledikçe Jong-goo'nun macerasında ona bir de Şaman eşlik edecektir ancak bu eşliğin de ne ölçüde dostane olacağı tartışmalıdır.

İçerisindeki doğüstü öğelerden ötürü polisiye den ziyade korku kimliğiyle seyirciye sunulan *The Wailing* bir küçük kasaba gizemidir; bu tarz hikâyelerin evrensel gereksinimlerinin hepsini karşılar: Garip cinayetler, vaka karşısında tek başına kalmış polis, kasabadaki gizemli yabancı hatta hikâyeye bir *noir* (kara film) ögesi veren genç, güzel ve gizemli bir kadın karakter *The Wailing*'in koyduğu oyun taşlarıdır. Ancak film bu taşları, çekildiği ülkenin kültürüne adapte etmeyi ustalıklarla başarır. Gündelik yaşamın yansıtılması bir yana, Kore'deki dini gelenekler filmin çekirdeğinde büyük önem teşkil eder.

The Wailing'in bizi şaşırttığı ilginç noktalar boldur. Mesela her şeyi çözmekle yükümlü polis Jong-goo kıvrak zekâyâ sahip biri değildir. Ayrıntıları yakalayamaz, suçluluğundan şüphelendiği Japon münzeviyi köyü terk etmesi için tehdit eder hatta sinirle kasabadan bir kamyon adam toplayıp onu dövmek için evini basar. Filmin kahramanına bir noktada yükseliş, kendini gerçekleştirme anı vereceğini düşünürüz ancak zamanla senaryonun başka planları olduğunu anlarız. Jong-goo karakteri bir noktadan sonra filmin itinayla yerleştirdiği (en az iki) doğüstü gücün çatışmaları arasında gözlemci ve kurban rolünde kalan bir figüre dönüşür.

Filmin doğüstü bir konu çerçevesinde dönmesi, onu polisiye kategorisinde kafa karıştırıcı

YÖNETMENLİĞİNİ NA HONG-JİN'İN YAPTIĞI 2016 YAPIMI THE WAILING (KARA BÜYÜ), GÜNEY KORE SİNEMASININ POLİSİYECİLERE SUNDUĞU EN YENİ ÖRNEKLERDEN BİRİ OLARAK KARŞIMIZA ÇIKMAKTA. DAHA ÖNCE THE YELLOW SEA (2010) VE CHASER (2008) FİLMLERİYLE GERİLİM/POLİSİYE TÜRLERİNDE KENDİNİ KANITLAMIS OLAN NA HONG-JİN, BU SEFER BİZE ŞEYTANLARIN VE LANETLERİN İŞİN İÇİNDE OLDUĞU, KORKU AYAĞI BELİRGİN BİR İŞ SUNMAKTA.

bir konuma getirmektedir. *The Wailing* gizemli hastalıklar, gizemli karakterler, Doğu'nun kadim zamanlarından kalma şeytanlar üzerine bir film olmaya çalışırken kriminal bir anlatı özelliği taşıma çabasını asla elden bırakmaz. Son kısımlara kadar filmin doğaüstü kimliğini öne çıkaracak özel efektlere denk gelmeyiz. Genel olarak gerçekleşen vahşi olaylar ile yaşlı yabancı arasındaki görünmez bağ ve buna duyduğumuz merak bizi filmin başında tutan. Ancak filmin fantastiğe özgü, "benim dediğime güvenin, sorgulamayın" cı doğası bu noktada bir dedektiflik hikâyesinin ihtiyaç duyacağı analitik yaklaşımla çatışır, film hastalık ile yabancı arasında bir bağ varsa bile bunu ne bizim görmemize ne de polis karakterinin görmesine imkân tanır.

Aslında bilinmezlik *The Wailing* için bir avantajdır zira film, bu bilinmezliğin içinde bizi zekice kurgulanmış başka bir çatışmanın içine bırakır. Filmin son yarısında Jong-goo, hastalığı ve ardındaki gizemi bildiğini ifade eden üç karakter arasında kalır. İnsan görünümündeki karakterlerden biri kendini Şaman olarak tanıtırken diğer ikisininse şeytan ve hayalet oldukları iddia edilmektedir. Doğaüstü üç kimliğin ortasında kalan Jong-goo ve biz seyirciler, filmin son yarım saatinde kime güveneceğimiz konusunda çaresiz bir şekilde olayların akışını takip ederiz. Film final dakikalarına kadar

asla net bir cevap vermez, finalde verdiği cevap ise belli noktaları açıklığa kavuşturduğu gibi birçok yeni soruyu da zihinlerde doğuracaktır. Her şeyi finaline bağlamış sinematik deneyimler çoğunlukla ucuzcudur ancak *The Wailing*'in insanda ikinci bir seyri tetikleyecek cinsten ve işini iyi kotarmış bir finali olduğunu söyleyebiliriz.

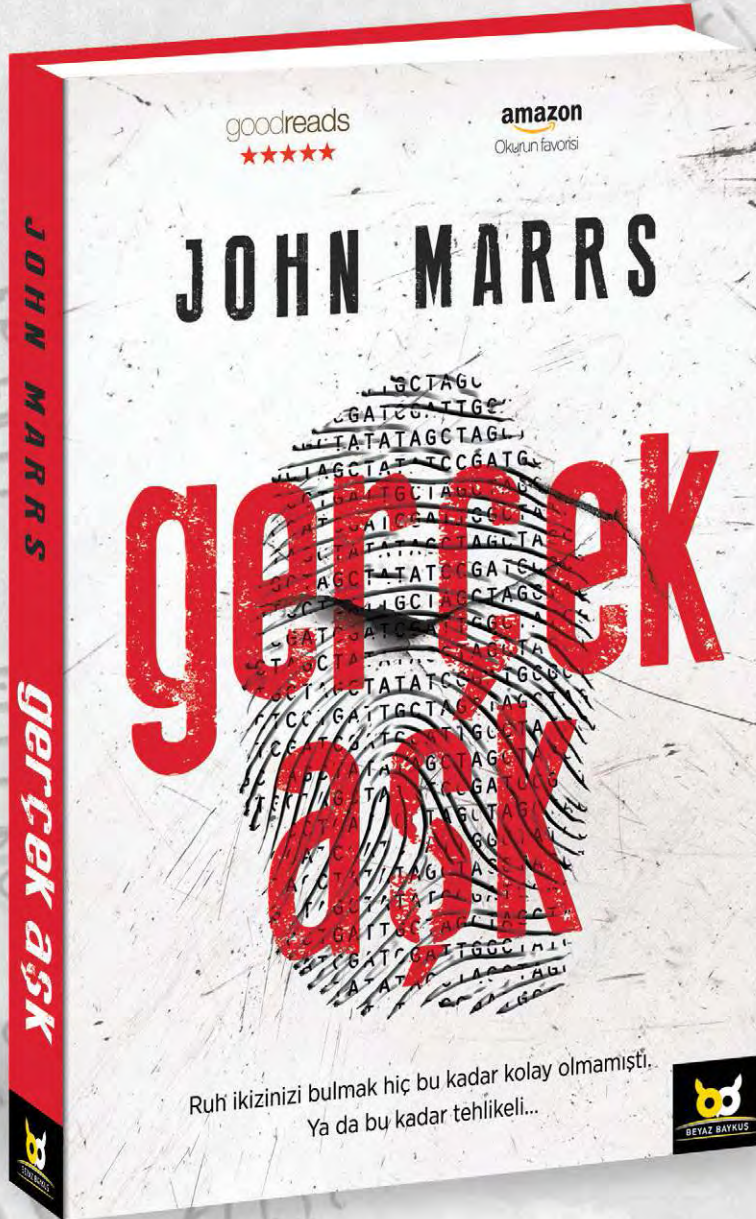
İki buçuk saatlik süresinin bazı noktalarda uzunluğunu hissettirmesi dışında *The Wailing*'in son yıllarda karşımıza çıkan nadir fantastik polisiyelerden olduğunu özellikle belirtmek gerek. Anlatılan hikâye bir Hollywood filminde 90 dakikaya pekâlâ sığdırılabilir (ki yakın zamanda gerçekleşmesi planlanan yeniden çevrimi muhtemelen bunu deneyecektir) ancak hiçbir uzun metrajı iki saatin altında olmayan yönetmen Na Hong-Jin'in bu geniş süreyi gerilimi doruğa çıkaracak bir şekle sokmaya gayret ettiğini de söylememiz lazım. Filmin tansiyonu en yüksek sahnelerinin (Şaman ayini, yaşlı Japon'un evine yapılan baskın ve final kısmı) aynı zamanda en uzun süreye sahip sahneler olmaları tesadüf değil. Küçük kasaba tedirginliğinin çekiciliğine kendini kaptırmış tüm polisiyeseverlere *The Wailing*'i güncel bir örnek olarak tavsiye ederim. Daha fazlasına muhtaç bünyeler ise yazının ilk paragraflarında bahsi geçen *Oldboy* ve *Memories of Murder* filmleriyle yollarına devam edebilirler.

Sizi bu dünyadaki öteki yarınız ile buluşturmayı garanti eden bir DNA testi.

Tamamı ile güvenilir. Sevgili bulmak için uğraşmaya, doğru muydu değil miydi diye düşünmeye gerek yok.

Peki ya kavuştuğunuz ruh ikiziniz bir psikopatsa?

Her bir hikâye inanılmaz dönemeçlere giriyor ve okuru son sayfaya kadar diken üstünde tutuyor. **Gerçek Aşk** nefes nefese okunan psikolojik bir gerilim romanı.

HARRY BOSCH

Fulya TURHAN

1 5. ve 16. yüzyıl Avrupa'sında, Protestan Reformu'na zemin hazırlayan ve daha sonraları Rönesans olarak adlandırılacak dönemde Da Vinci, Michelangelo ve Rafael gibi usta ressamlarla aynı havayı soluyan ve günümüzde gerek özel hayatı gerek

eserleriyle hâlâ gizemini koruyan Hollandalı bir ressam vardır: Hieronymus Bosch.

Karakterine neden bu ismi verdiği, Michael Connelly'e yöneltilen soruların başında geliyor. Bunlara cevaben, "Karakteri yaratırken hiçbir ayrıntının rasgele olmasını istemedim," diyor Michael Connelly bir röportajında. "Karakterle ilgili her şeyin mümkünse anlamlı olmasını istedim." Üniversitedeyken kısa bir dönem Bosch'un eserlerini incelediği belirtiyor Connelly. Bosch'un ahlaksızlığı, şiddeti ve insanoğlunun zaafiyetleri-

Michael Connelly

ni anlattığı zengin eserlerinden epey etkilenmiş. Kendi döneminde oldukça ünlü olan ressam, günümüzde özellikle "Dünyevi Zevkler Bahçesi" adlı triptik eseriyle tanınıyor. Eserin sağ panelinde cenneti, orta panelinde dünyevi zevkleri ve sol panelinde de karanlık bir cehennem sahnesini tasvir etmiş. Michael Connelly'nin deyişiyle, eserlerinin çoğunda "çivisi çıkmış bir dünya" görmek mümkün. Bosch'un eserlerindeki dünyayla günümüz arasında, özellikle de Los Angeles şehriyle epey ortak nokta görmüş yazar. Dolayısıyla düzensizlikten düzen yaratan dedektifine bu ressamın ismini vermeyi uygun görmüş.

Tabii Los Angeles deyince Raymond Chandler'ın Philip Marlowe'u da geliyor akıllara. Kendisi de bir Chandler hayranı olan Connelly, Los Angeles'a gitmeden önce orayı Chandler romanlarındaki gibi parıl parıl parlayan, kara bir romantizme sahip bir şehir gibi canlandırmış gözünde. Ancak Los Angeles'a geldiğinde şehrin o eski pırıltısından eser kalmadığını görmüş. Hatta 1991'de, ilk Harry Bosch romanı yayımlandığında, Los Angeles'taki suç oranlarının hiç olmadığı kadar arttığı da kayıtlara geçmiş. Connelly'nin Los Angeles macerası da gazetecilikle başlamış aslında. 1985'te Delta Hava Yolları'nın 191 numaralı uçuşunu gerçekleştirirken düşen uçağın hayatta kalan yolcularıyla yaptığı röportajlar nedeniyle Pulitzer Ödülü finalistlerinden biri olmuş ve bu başarı ona *Los Angeles Times* gazetesinde adliye muhabirliği kapılarını açmış.

Bunları göz önünde bulundurunca Connelly'nin, dedektifi Hieronymus "Harry" Bosch'a Los Angeles'ta yaşadıklarından çok şey katması normal elbette. Harry Bosch'un uğradığı restoranlar, kafeler ve barlar bunların başında geliyor. Connelly, romanlarında bildiği ve sevdiği gerçek mekânlara yer veriyor, o nedenle Los Angeles'a yolu düşen Harry Bosch hayranları mutlaka bu mekânlara uğrayıp dedektifin hayatının bir bölümünü tecrübe etmeye çalışıyor. Örneğin Los Angeles Polis Akademisi'nin yakınlarında bulunan Academy Grill adlı restoran, sandviçlerine eski polis şeflerinin ya da ünlü polislerin isimle-

rini veriyor. Joe Friday, Bosch'un favorilerinden. Rus restoranı Gorky's'te ya da Original Pantry Cafe'de kahve, kızarmış ekmek, yumurta, jambon ve patatesle doyuruyor karnını ünlü dedektif. Hollywood Bulvarı'nda bulunan Musso & Frank Grill, Bosch'un özellikle klasik martini içmek için tercih ettiği bir mekân. Tavuklu börek ve bonfile-sinden de övgüyle bahsediyor romanlarda.

Los Angeles ve Hollywood restoranlarından bahsedince, Harry Bosch'un güzel mekânlarda yeme içmeye düşkün biri olduğu düşünülmesin. 19 kitaplık bir seri sözkonusu olduğunda mekân-lar birikiyor elbette. O nedenle dedektiften de biraz bahsetmek gerekiyor. Oğluna, hayran oldu-ğu ressamın adını veren annesi, Bosch henüz 12 yaşındayken hayatını kaybetmiş. Yetimhanelerde ve koruyucu ailelerin yanında büyüyen Bosch, bu hayattan uzaklaşmak için orduya yazılmış. Vietnam Savaşı esnasında görev yaptıktan sonra ordudan ayrılıp Los Angeles Polis Departmanı'na devriye polisi olarak katılmış. İşinde kısa sürede parlamınca dedektifliğe yükselmesi de uzun sür-memiş. Ordudan fiziken sağ salim dönmeyi başar-sa da savaşın anıları maalesef peşini bırakmamış; dolayısıyla serinin ilk kitaplarında uykusuzlukla boğuştuğunu, bazı sabahlar çok sevdiği kahve yerine aspirin içtiğini görmek mümkün. Sehpanın üzerinde duran oyun kartları, dergiler, polisiye romanlar, paket paket sigaralar ve boş bira şişeleri de bu uykusuz gecelere işaret ediyor. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Harry Bosch, davaları çözerken sistematik bir yolla ilerleyen, notlar tutan, bu notlarını sık sık gözden geçirerek sonuca ulaşmaya çalışan, sezgileri güçlü, geleneksel bir dedektif portresi çiziyor.

Bosch parasını sadece yemek, alkol ve caz mü-zığe harcadığı için krediyle alabildiği evinde yalnız yaşayan 40 yaşlarında bir dedektif. Dolayısıyla evinde yemek yaptığına çok şahit olmuyoruz. Alkol olarak genellikle bira tüketiyor. En sevdiği markalar Fat Tire ve Anchor Stream. Verandasın-da ya da koltuğunda oturup birasını yudumlarken karnının acıktığını hissettiğinde hindili sandviç ya da jambonlu peynirli sandviç hazırlıyor kendine. Bir şeyler atıştırdığı zamanları da boş geçirmiyor elbette. Dosyaları önündeki masaya serip üzerinde uğraştığı davaları düşünüyor, notlarını gözden geçiriyor, bildiklerini organize ediyor. "Alkol ve caz," diye geçiriyor içinden, "ve kıyafetlerinle uyumak. Tam olarak klişe bir polissin." Evde yemek yaptığı nadir gecelerden biri, Noel gecesi. Yılın bu zamanını yalnız geçirmek istemediği için gönüllü nöbetçi olduğu bir akşam, tavukgöğsü rostosu, buharda pişmiş pirinç ve bezelye, yanında

bir kadeh şarap ve John Coltrane'in "Song Of The Underground Railroad"unu dinliyor. Bosch'un büyük bir caz hayranı olduğunu da belirtmek lazım. Frank Morgan, George Cables, Art Pepper, Ron Carter ve Thelonious Monk favorileri arasında.

Serinin başlarında yalnız bir dedektif olduğunu belirtmiştim ancak bu sonsuza kadar böyle gitmiyor. İlerleyen romanlarda FBI Ajanı Eleanor Wish'le spagetti, şarap, tarçınlı çörek, kahve ve portakal suyuyla başlayan ilişkileri evlilikle ve maalesef boşanmayla sonuçlanıyor. Bu evliliğinden bir kızı oluyor Harry Bosch'un: Madeline Bosch. Ancak ne yazık ki kızının varlığından birkaç sene sonra haberi oluyor. Bazı talihsiz olayların ardından baba-kız beraber yaşamaya başlıyor, dolayısıyla Harry Bosch'un da hayatı düzene girmiş oluyor. Yine geleneksel dedektiflerde olduğu gibi kızıyla çalkantılı bir ilişkisi var Bosch'un. Polis teşkilatına katılmak isteyen kızına karşı korumacı bir tavır sergiliyor. Maddie, baba-sına doğum günü yemeği hazırlıyor bir akşam; domuz pirzolası, elmalı sos, kızarmış patates ve babasının en sevdiği Fat Tire marka bira. Zaten pek konuşkan olmayan Bosch, "Çok lezzetli, güzel kokuyor," demekle yetiniyor çünkü akıllı, kızının nasıl bira alabildiğine takılıyor. Bosch sahte kimlik bulma umuduyla gizlice kızının çantasını arayınca geceleri tatsız bir şekilde son buluyor. Neyse ki Maddie'nin yaptığı kek sayesinde tatlıya bağlıyorlar işi. "Adımı mermer kek koydum," diyor Maddie babasına, "koyu ve açık renklerin karışımı, seni yansıtıyor; gördüklerini, yaptıklarını, yaşadıklarını."

“POLİSİYE, DAHA ÖNCE HİÇ GİTMEDİĞİNİZ YERLERE AÇILAN BİR KAPIDIR”

Röportaj: Çağla ÜREN

“Bir kadının sezgileri bazen en mantıklı çıkarımlardan bile daha değerli olabilir. Karmaşık beyinleriyle art arda sıraladıkları senaryoları mutlaka dikkate alın.”

Sherlock Holmes (Arthur Conan Doyle)

Size Sherlock’un bir gün emekli olacağını ve yanına bir kadın çırak alıp arıcılık yapacağını söylesek inanır mıydınız? İnanıp inanmamak sizlere kalmış. Ancak bunların gerçek olduğunu da söyleyelim. Çünkü efsane, Laurie R. King’in kalemıyla döndü. Sherlock’un önce çırağı, daha sonra partneri olan Mary Russell ile atıldığı yeni maceraları, yazarın *Arıcının Çırağı*, *Kadınlar Alayı*, *A Letter of Mary* ve *The Murder of Mary Russell* isimli kitaplarında okuyabilirsiniz. 1996’da başlayan ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında geçen seri, yazara birçok ödülün yanı sıra “20. Yüzyılın En İyi Polisiye Romanı” ödülünü de getirdi. Bizler de Laurie R. King’i tanıyan ya da onunla tanışacak olan okurlarımız için yazarla polisiye dolu bir sohbet gerçekleştirdik. Keyifli okumalar dileriz.

Aslında oldukça geniş kapsamlı ve öznel bir soruyla başlamış olacağız: Sizce polisiye nedir ve ne işe yarar?

Suç ve dedektiflik hikâyeleri akılla bağlantılıdır ve yarattıkları heyecan da kalp atışlarımızı hızlandırır. Bu hikâyelerin benim ilgilendiğim kısmı ise suç dünyasının tam ortasında yer alıyor: Şüphe. Bu yüzden bir polisiye roman yazarken okurların duygularına da sesleniyor ve onlar için zekâ gerektiren bilmecelemlerle örölü bir “puzzle” hazırlıyorum.

Aslında polisiye genel olarak bizleri eğlendiren bir şey. Bir yandan da aklımızı ve empati yeteneğimizi kullanmamızı sağlıyor. Örneğin, kurgudaki karakterle özdeşlik kurabilerseniz,

onunla birlikte yürüyüp o olduğunuzu hayal edebilirsiniz polisiye sizi deneyimlerinizin de ötesine götürür. İnsanların bu yüzden daha ilginç mekânlarda geçen polisiye hikâyeleri sevdiğini düşünüyorum. Çünkü polisiye, daha önce hiç gitmediğiniz yerlere açılan bir kapıdır.

Arıcının Çırağı kitabınızın önsözünde “Mary Russell’ı ben yaratmadım, onunla tanıştım,” diyorsunuz. Böyle demenizin nedeni nedir ve Mary Russell ile nasıl tanıştınız?

Bir Sherlock Holmes öyküsü yazarsanız genellikle bu öyküyü neden daha önce yazmadığınız sorulur. Örneğin Arthur Conan Doyle, buna cevap olarak bir öyküsü hakkında şöyle diyor: “Onu teyzemin çatı katında buldum. İkinci el bir dükkândan aldığım teneke kutudan çıktı.”

Arıcının Çırağı tam anlamıyla bir Sherlock Holmes öyküsü olmasa da onunla bu türe yeni bir bakış kazandırmak istediğimi söyleyebilirim. Zaten okurlarım da yıllar boyunca hikâyeyi kapıma gizemli bir şekilde bırakılan bir sandıktan çıkardığımı sandılar. İşte, bu yüzden Mary Russell ile tanıştığımı söylüyorum.

Peki, Mary’ye partner ve hoca olarak neden Sherlock Holmes’ü seçtiniz? Neden Poirot ya da Miss Marple gibi diğer klasik dedektifler değil?

Mary Russell, genç ve feminist bir kadın. Sherlock Holmes’ün 20. yüzyıl versiyonu gibi. Kafası tıpkı Sherlock gibi çalışıyor. Kısacası Mary başka bir yerde, başka bir zamanda ve bedende doğsaydı muhtemelen Sherlock Holmes olurdu.

Arıcının Çırağı’ndaki Sherlock Holmes ile Doyle’un yarattığı klasik Sherlock karakteri arasındaki farklar neler ve bu farklılıklar sizce neden kaynaklanıyor?

Conan Doyle, Sherlock Holmes öykülerini Birinci Dünya Savaşı arifesinde sonlandırdı. Savaştan sonra ortaya çıkan bazı öyküler bile önceden yazılmıştı. Doyle sanki Sherlock Holmes’ü 1914 sonrası ya da savaş sonrası İngiltere’inde hayal edemiyordu. Ben bunun, Sherlock Holmes’e ve onun olağanüstü zekâsına yapılan bir haksızlık olduğunu düşündüm. Bence Sherlock Holmes, Viktoryen dünya Fransız siperlerinde ölüyor olsa bile yaşamını sürdürebilir ve şartlara ayak uydurabilirdi.

Sherlock, Mary Russell ile tanıştığında şüphesiz oldukça değişmişti. Sadece yaşlandığı için değil, çevresinde yaşanan travmalar da buna sebep olmuştu. Hâlâ Baker Sokağı’nda yaşayan Sherlock Holmes olsaydı, Mary Russell’in yeteneğini

MARY RUSSELL, GENÇ VE FEMİNİST BİR KADIN. SHERLOCK HOLMES’ÜN 20. YÜZYIL VERSİYONU GİBİ. KAFASI TİPKİ SHERLOCK GİBİ ÇALIŞIYOR.

keşfedemez ve onu çırak olarak yanına almazdı. Kısacası, onlar 1915’te tanıştığında Sherlock artık o eski dünyanın sona erdiğini zaten fark etmişti.

Conan Doyle’un kitaplarında Sherlock Holmes, gizemin yarattığı karmaşada John Watson’a rehberlik ediyor. Watson da zaman zaman okuyucu için bir vekil oluyor. Okuyucu, Watson ile özdeşlik kurabiliyor. Aynısını Mary Russell için söylemek mümkün mü? Watson’ın ve Russell’in hikâyeyi anlatışında ki farklar nelerdir?

Bana kalırsa Mary Russell, Sherlock Holmes’ün bir versiyonu. Watson ise okuyucunun sempati duyacağı, şaşkın, meraklı ve tamamıyla başka bir insan. Ayrıca daha az deneyimli bir okur kitlesi için yaratılmış, olayları açıklamayı seven ve biraz da maskülen bir karakter. Modern okur ise olayın nasıl çözüldüğü konusunda açıklama yapıp yapılmadığından çok, onun nasıl anlatıldığına bakıyor. Anlatıcı tarafından yönlendirilmek istemiyor.

Bunun yanı sıra bence okurlar, Mary Russell’i seviyor. Çünkü Mary de Sherlock gibi sabırsız ve hoşgörüsüz biri. Bu da okurun, kendisini Mary Russell kadar zeki hissetmesini sağlıyor.

Kadınlar Alayı efsanevi ikili Sherlock Holmes ve Mary Russell’in maceralarını kronolojik olarak anlatan serinin ikinci kitabı. Roman, Mary Russell’i bize tanıtan Arıcının Çırağı’ndan iki yıl sonra yayımlandı. Romandaki olay örgüsü ise Mary’nin Oxford’daki eğitiminin sonlanmasıyla başlıyor. Neden bunu tercih ettiniz?

Sanırım hikâyeye, Mary’nin çıraklık dönemini bitirmenin ve bir partner olmanın çatışmasını yaşadığı ve bu çatışmanın en net görülebileceği yerden başlamak istedim.

Mary, hayatının *Arıcının Çırağı*’nda olduğu gibi tesadüfi davalarla ve gündelik işlerle geçeceğini düşünüyordu. Ancak 21 yaşına geldiğinde yani resmi olarak yetişkin olduğunda zor kararlar vermesi gerekti: Sherlock Holmes ile yola devam mı edecekti yoksa davaları tek başına mı çözecekti? Akademik bir hayatı mı tercih edecekti yoksa bir dedektif mi olacaktı? Bundan sonra sadece kendisi mi olacaktı yoksa Viktoryen dönemden kalma bir

SHERLOCK'UN KADIN DÜŞMANI DEĞİL, CİNSİYETİNDEN BAĞIMSIZ OLARAK HERKESİ KÜÇÜMSEYEN BİR "İNSAN DÜŞMANI" OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORUM.

erkeğin üstten bakışlarına sonsuza kadar karşı koymayı mı seçecekti?

Bu durum, bir bakıma *Kadınlar Alayı* ile üçüncü kitap olan *Letter of Mary* arasında daha sonra açılacak olan uçuruma benziyor.

Ayrıca önce karanlıkta bırakmak istediğim ve karakterler hayatlarındaki bir sonraki aşamaya geçtiğinde aydınlatmaya karar verdiğim bazı olayların da bu tercihimde etkisi oldu.

Bence *Arıcının Çırağı* ve *Kadınlar Alayı* üzerine feminist bir okuma yapmak mümkün. Ancak özellikle Mary Russell aracılığıyla Sherlock Holmes'un karakterini de feminist bir okumaya tabi tuttuğunuzu söyleyebilir miyiz? Mary Russell'ı bir yanıyla Sherlock'un eleştirisi olarak görmek mümkün mü?

Aslında feminist olmayan kitapların feminist okumaya tabi tutulabileceğinden pek emin değilim. Ancak feminizmi kabaca, yapılan bir iş karşılığında kadın ve erkeğin hakkının eşit miktarda ödenmesi ve bunun getirdiği diğer eşitlikler (eşit itibar görme, fikir belirtme eşitliği, eşit güç elde etme vb.) olarak düşünürsek Sussex Downs'ta Sherlock ile tanıştıkları ilk anda dahi Mary'nin bunları dile getirdiğini söyleyebiliriz.

Genellikle Holmes'un bir kadın düşmanı olduğu varsayılıyor. Mary de aslında bu varsayımı sorguluyor. Ben diğerleri gibi Sherlock Holmes'un bir kadın düşmanı olduğunu düşünmüyorum. Örneğin, onun ilk başarısız davası olan *Bohemya'da Skandal'da* Sherlock, zeki bir kadın karşısında yenilmiş ve bunu açıkça kabul etmişti. Ayrıca o, kadın müşterileriyle onların karşılaştığı toplumsal baskı konusunda şaşırtıcı derecede iyi empati kurabiliyordu.

Bu yüzden ben onun kadın düşmanı değil, cinsiyetinden bağımsız olarak herkesi küçümseyen bir "insan düşmanı" olduğunu düşünüyorum.

İkinci kitap da *Arıcının Çırağı* gibi Sherlock Holmes'e hayat vererek Canon Doyle'un edebi geleneğini sürdürüyor. Ancak Sherlock'un burada sesini biraz kısıtığını ve "arka koltukta" oturduğunu düşünüyorum. Bu bilinçli bir tercih mi?

Ben bu kitapları aslında Mary Russell romanları olarak düşündüm. Bu yüzden kapaklarda da en üste onun ismi yazıldı. Ancak Sherlock'a dair birkaç kitap aldığım da yani Holmes'le ilgilenmeye ilk başladığımda, onu herkesin yaratabileceği gibi durağan bir karakter olarak değil de değişmekte ve gelişmekte olan bir karakter olarak düşünmeye başladım. Örneğin, *Kadınlar Alayı*'nda Sherlock'un bilinçli olarak biraz geri çekildiğini ve Mary'nin kendi kararlarını almasına izin verdiğini görebilirsiniz. Bu seçimim Sherlock'u daha sonra nasıl etkileyeceği üzerine çok düşünmedim. Bu sayede Mary Russell, Sherlock'un yönlendirmesinde olan bir çirak olmaktan çıkıp onun partneri haline geldi.

Mary Russell'ın sık sık John Watson'ı eleştirdiğini hatta sonunda onun yerine geçtiğini görüyoruz. Peki, siz John Watson ve onun temsilleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Mary Russell'ı kurgularken Watson karakteri hakkındaki eleştirileriniz ve düşüncelerinizin etkisi oldu mu üzerinizde?

Aslında olayların içinde somut olarak çok az yer almasına rağmen John Watson'ın merkezde olduğu bir kitap yazmaya çalıştım. Çünkü Watson, Russell'ı merkeze yerleştirebilmek için de gerekli bir unsur. Buna karşın, bahçedeki perilerle ilgili yazı yazarak ya da olay örgüsünü ilerletecek bazı gaflar yaparak

yalnızca güldürü ögesi sağlamak için bile olsa görünür olmaya devam ediyor. Zavallı Watson, aslında bundan daha iyisini hak ediyor!

Mary Russell'ın ortağının Sherlock Holmes olmasından yani Sherlock'u hayatta tutmanızdan dolayı Arthur Conan Doyle'u sevdiğinizi düşünebiliriz. Bence Harris Stuyvesant karakteri de yer yer Dashiell Hammett'in yarattığı dedektifleri andırıyor. Favoriniz hangi klasik dedektif ve yazar?

Haklısın. Stuyvesant tam da Hammett tarzı maskülen, duygusuz ve yumrukları sıkılı bir şekilde hazırda bekleyen bir dedektif. Aslında Dorothy Sayers'in yarattığı Lord Peter Whimsey karakterini ya da Josephine Tey'in Alan Grant karakterini tercih ederdim.

Modern polisiye romanları takip ediyor musunuz? Bunların içinde favoriniz hangisi?

Aslında son dönemlerde yayımlanan tarihi kitapları daha çok seviyorum. Özellikle Lyndsay Faye'nin *Gotham'ın Tanrıları* ile başlayan serisi gibi iyi bir araştırma sonucunda yazılan eserleri... Evet, Jason Goodwin'in İstanbul'da geçen *Yeniçeri Ağacı* serisinin müptelasıyım!

Mary Russell'ı ve diğer serileri yazarken karşılaştığınız en büyük zorluk neydi? Onu nasıl aştınız?

Her zaman olduğu gibi bir seri hazırlamanın en zor kısmı, karakterlerin "tanıdık" kalmasını sağlarken kitaba bağımsız bir akış kazandırmak ve bir şeyleri taze tutmaktır. Bunu yapabilmeyin bir yolu, karakterlerin dünyaya açılmasını sağlamak. Örneğin, Russell ve Holmes'un Sussex'ten yola çıkıp Orkney's'e, Paris'ten Hindistan'a, İsrail'den Japonya'ya ve ABD'ye gitmesi gibi.

Bu konuda bulduğum diğer bir çözüm ise bir kitabı bitirdiğimde serinin dışında kalan başka kitaplar ya da alternatif seriler yazmak. Çünkü bir sene boyunca başka karakterlerle yaşadığınızda onlara veda edip tanıdık yüzlere dönebilmek oldukça güzel bir şey.

Mary Russell ve Sherlock Holmes serisi içinde yeni bir kitap yayımlamayı düşünüyor musunuz?

Türkiye'de Mary Russell ve Sherlock Holmes serisinin, yetişmem gereken çok sayıda hayranı var. Bunu söylemekten mutluluk duyuyorum. Umarım onları sonunda görebilir ve beklentilerini karşılayabilirim.

Televizyon dizilerini takip ediyor musunuz? Senaryo ve kurgu açısından beğendiğiniz polisiye diziler var mı?

Ara sıra televizyon izliyorum ama çok fazla izlediğimi de söyleyemem. *Sherlock* gibi Oxford'da geçen İngiliz polisiyelerini izlemekten keyif alıyorum. Bu dizilerin senaryo ve kurguları oldukça zekice ve oyuncularını da harika.

İşaret ettiğimiz bu seçenek gerçek olursa Russell ve Holmes'ü de televizyonda görebiliriz!

GERCEK AMA HANGİ GERCEK?

CÜNEYT ÜLSEVER

HAİN

Jonathan HOLT

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa'nın ama özellikle İtalya'nın gizli tarihini adeta "deşen" ve günümüzde geçen bir polisiyeyi tarihsel bağlarıyla anlatan "Carnivia Üçlemesi"nin veda kitabı. 11 Eylül saldırılarından sonra ses getirecek büyük bir terör eylemi peşindeki El-Kaide uzantılarının hedefinde bu sefer Venedik var. İtalyan polis teşkilatının gözü pek memuru Kat, gerçek aşkı ve huzuru bulduğunu düşünürken yaşamının en zor sınavıyla yüzleşecektir. Âşık olduğu adamdan ve şehirden geriye kurtarılacak bir şeyler kalacak mıdır? *Yüz Karası*'yla başlayıp *Kayıp Geçmiş*'le devam eden seri, *Hain*'le olabilecek en görkemli şekilde sona eriyor.

KARANLIĞIMIN KIZIL GEÇİDİ

Suphi VARIM

1921 İstanbul'u. İngilizler yardımıyla "Kuvvacılara" kıyam peşinde olan padişah yandaşları. Bir yanda yoksulluk, diğer tarafta karaborsa ve yabancı devlet işbirlikçileri... Kızıl Üçleme'nin ilk romanı *Simirna Kızılı*'nın kahramanı Sergey Andreyev, bir yandan bu kaotik ortamı gözlemekle görevli, diğer taraftan ihbar sonucu öldürülen yoldaşının katilini bulmak zorunda. Suphi Varım'dan yine nefis, müfredat dışı bir dönem romanı!

DİŞİ KURLAR

BOILEAU - NARCEJAC

Dişi Kurtlar, 1940'lı yıllarda Almanlara esir düşen Bernard ile Gervais'nin Pomeranya esir kampından kaçışını konu alıyor. Bernard'ın bir kaza sonucu hayatını kaybetmesi üzerine hikâye beklenmedik bir şekilde seyir değiştiriyor: Gervais, Bernard'ın mektup arkadaşı Hélène'e sığındığında, Bernard kimliğiyle hayatına devam etmek durumunda kalıyor. Özgürlüğe adım attığına inanmak isteyen Gervais içinse asıl tutsaklık ve mücadele bundan sonra başlıyor. Polisiyenin usta ikilisi Boileau ve Narcejac'tan başyapıt niteliğinde bir kitap.

JENNIFER McMAHON

NEPTÜN CİNAYETLERİ

Jennifer McMahon yine okurlarını kendine has üslubuyla, rahatsız edici sırlarla örülü, ihanetin ve beklenmedik olayların yaşandığı karanlık bir yolculuğa çıkarıyor.

"Bu kitap gerilim türünün benzersiz bir örneği. Kurgusu, karakterleri ve anlatımıyla dört dörtlük bir yapıt."

- Publishers Weekly

"Neptün Cinayetleri kesinlikle çok etkileyici. Bir çırpıda okunan ve hafızalara kazınan bir gerilim romanı."

-Oklahoma City Oklahoman

HER KİTAP YENİ BİR
YOLCULUKTUR...

"Nancy Pickard suç romanlarının kalıplaşmış sınırlarını zorluyor,"

-Los Angeles Times Book Review

NANCY PICKARD

Çok satanlar listesine gireceği yayımlandığı ilk günden belli olan eserinde Pickard, Marie'nin kendi hayatını da her yönüyle altüst edecek bir cinayeti, Floridalı bir katilin davasını mercek altına alıyor.

CİNAYETİN ANATOMİSİ

EPHESUS

www.ephesusyayinlari.com

f /EphesusYayinlari

Instagram /ephesusyayinlari

Twitter /EphesusYayinlar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>
SÜLEYMAN SEBA CAD. SIRAÖVLER F1 BLOK /16 D:3 AKARETLER-BEŞİKTAŞ / İSTANBUL TEL/FAKS: 0212 415 00 00

BİR KATİLLE SOHBET

Elçin POYRAZLAR

“İLK SUÇUMU BİR ŞEKERCİ DÜKKÂNINDA HIRSIZLIK YAPARAK 10 YAŞIMDA İŞLEDİM,” DİYOR JAMES. 11 YAŞINDAYKEN DE BABASINDAN ALINIP ÇOCUK ESİRGEME KURUMUNA YERLEŞTİRİLİYOR.

Karşımda kocaman bir adam var. Uzun ve yapılı. Yaşının ve yaşadıklarının yükü, bedenine değil yüzüne kazanmış. Derin mavi gözleri sert bir çene, çizgili bir alın, yılların kötü alışkanlıklarıyla kızıl çatlakları belirginleşmiş yanaklarının arasından dünyaya bakıyor. Korku okuyorum gözle-

rinde. Ya da benim gözlerimdeki korkunun yansımamı görüyorum.

Çünkü konuşacağım adam bir katil. İki kişiyi öldürmüş eski bir mahkûm.

Erwin James, İngiltere’nin iyi bilinen yüzlerinden. Şimdi gazetecilik yapıyor, kitaplar yazıyor ve psikoloji seminerlerinde boy gösteriyor, ayrıca cezaevindeki mahkûmların rehabilitasyonu için çalışıyor. İngiltere’nin yeniden hayata ve topluma kazandırdığı “bir başarı öyküsü”.

Fakat James kendini böyle tanıtmıyor çevresine. “Ben ömür boyu hapis cezasına mahkûm olmuş bir katilim,” diyor. “Katilim, katilim, katilim...”

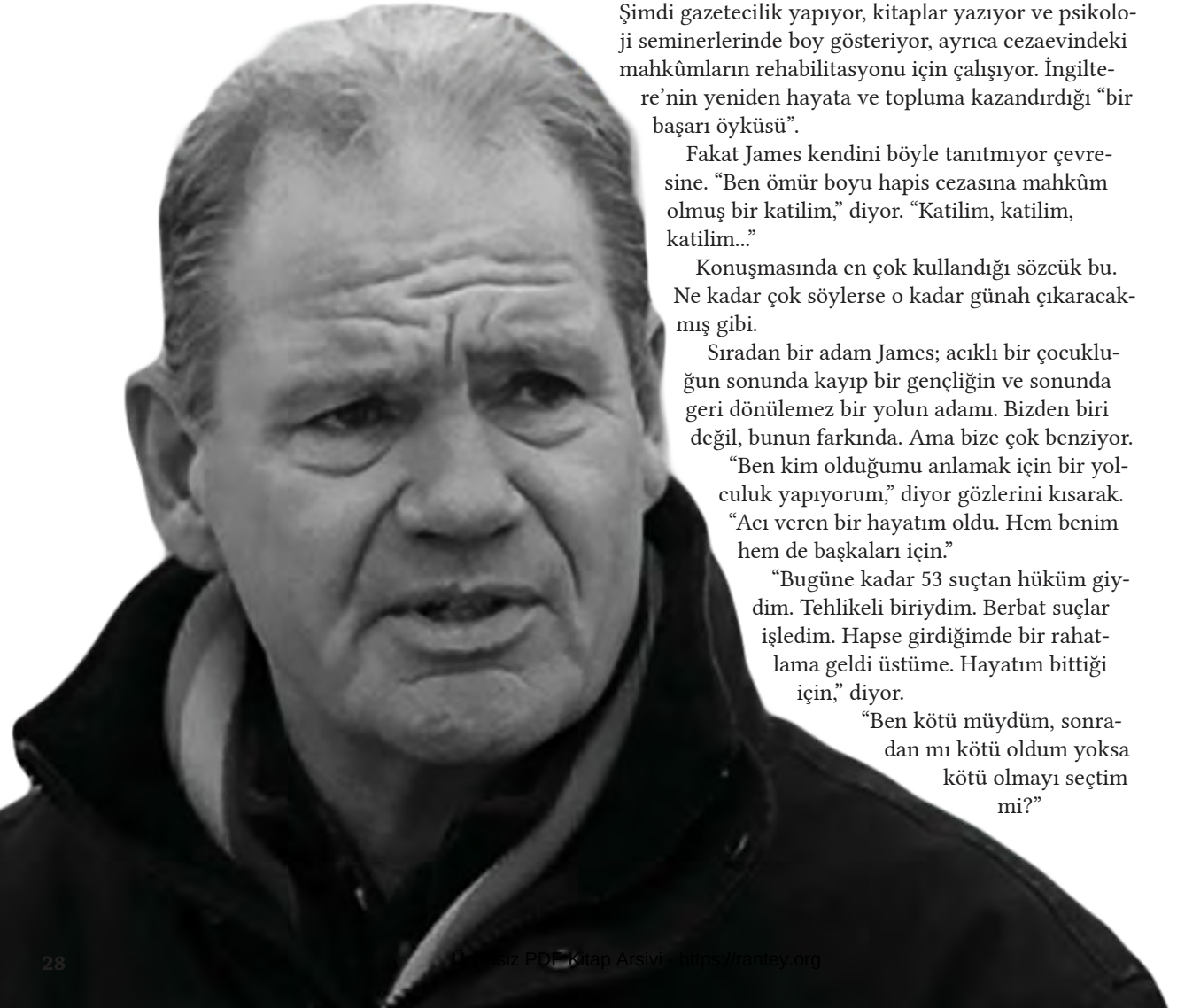
Konuşmasında en çok kullandığı sözcük bu. Ne kadar çok söylerse o kadar günah çıkaracakmış gibi.

Sıradan bir adam James; acıklı bir çocukluğun sonunda kayıp bir gençliğin ve sonunda geri dönülemez bir yolun adamı. Bizden biri değil, bunun farkında. Ama bize çok benziyor.

“Ben kim olduğumu anlamak için bir yolculuk yapıyorum,” diyor gözlerini kısarak. “Acı veren bir hayatım oldu. Hem benim hem de başkaları için.”

“Bugüne kadar 53 suçtan hüküm giydim. Tehlikeli biriydim. Berbat suçlar işledim. Hapse girdiğimde bir rahatlama geldi üstüme. Hayatım bittiği için,” diyor.

“Ben kötü müydüm, sonradan mı kötü oldum yoksa kötü olmayı seçtim mi?”

James'in açıksözlülüğü mü yoksa hâlâ acı çektiğini görmenin etkisi mi bilmiyorum, nefessiz dinliyorum onu. Bir yaprak hareketinde uçup gidecekmiş hissi uyandırıyor. Hem çok kırılgan hem de tehlikeli bir yaratık gibi.

James, çocukluğundan başlıyor. İngiltere'nin Somerset bölgesinde 1957 yılında doğan James klasik bir giriş yapıyor hikâyesine: "Yoksulduk ama mutluyduk," diyor. "Kız kardeşim de doğduktan sonra tam bir aile olmuştuk. Dördümüzün olduğu bir fotoğrafta mutlu bir aile gibi görünüyorduk."

Ta ki felakete kadar.

James 7 yaşındayken annesi sarhoş bir şoförün kullandığı kamyonun altında can verince hayatı altüst oluyor.

"Babam hastaneden eve döndüğünde artık başka bir adamdı," diyor duraksayarak. James ve kız kardeşinin hayatında annelerinin ölümünden doğan boşluğa alkol, şiddet, ihmal ve travmalar yerleşiyor.

"İlk suçumu bir şekerci dükkânında hırsızlık yaparak 10 yaşında işledim," diyor James. 11 yaşındayken de babasından alınıp çocuk esirgeme kurumuna yerleştiriliyor.

"Herkes yabancıydı. Sert ve güçlüymüşüz gibi davranmak zorunda hissediyorduk. Çevremdeki çocukların hiçbiri astronot, öğretmen, doktor olacağımdemezd. Hepimiz soyguncu, hırsız ya da suçlu olmayı hayal ederdik."

15 yaşındayken çocuk yurdundan çıkar ve sokaklarda yaşamaya başlar James. Hırsızlık ve soygunculuk yaşam tarzı olur.

"Hayatta hiçbir yeteneğim, hayalim, azmim, planım yoktu. Çoğunlukla sarhoş, oradan oraya sürüklenen bir serseriydim," diyor ellerini açarak. "Aptalım tekiydim," diye ekliyor.

27 yaşında girdiği cezaevinde karşısına çıkan psikologdan söz ediyor gözleri parlayarak. Orta yaşlı kadının ona insanca davranışını ve eğitiminin önünü açmasını anlatıyor.

Cezaevindeyken gazetelere yazılar göndermeye başlıyor önce, sonra eğitimini tamamlıyor ve üniversite diplomasını alıyor. *Guardian* gazetesi, cezaevinde olanları aktarması için 2000 yılında ona bir köşe açıyor. James, 2004 yılında da 20 yıl cezaevinde yattıktan sonra serbest kalıyor.

"İlk okuduğum kitap *Suç ve Ceza*'ydı. Ben Ras-kolnikov'dum. O, bana insan gibi davranmasaydı bugün burada olamazdım," diye de ekliyor.

James'in 25 yaşındayken işlediği iki cinayetten hiç söz etmemesi gözümünden kaçmıyor. Oda nın içinde kimsenin söz etmediği bir fiil var.

Cesaretimi toplayıp cinayeti neden işlediğini

soruyorum. Kalbi ağrıyormuş gibi elini göğsüne götürüyor.

"Ben hayatlar mahvettim, buna kendiminki de dahil. Kurbanların yakınları hâlâ kayıpları için yas tutuyor. Cinayetlerden söz etmek çok zor benim için, o ana gitmek istemiyorum," diyor özür dileyen bakışlarla.

James, 1982 yılında soymaya girdiği bir evde tiyatro menajeri 48 yaşındaki Greville Hallam'ı boğarak öldürmek ve ardından da sokakta soymaya çalıştığı Angus Cochrane'i öldürmek suçlarından ömür boyu hapis cezası aldı. Bu bilgilere onunla konuşmamızın ardından ulaşıyorum.

James konuşsun diye bekliyorum ama o susuyor. O ana dönmüş, yeniden yaşıyor gibi.

"Peki, cinayetleri planladınız mı?" diye soruyorum.

Yerinde sıcıyor. "Tanrım! Hayır, kesinlikle planlamadım. Hayatım kaostu. O an bir boğuşma yaşıyorduk, kurtulmam için..." diyor cümlesini yarıda keserek.

"Bunların hiçbiri, yaptığım şeyin bahanesi olmaz. Utanmıyorum sanmayın. Çok utanıyorum," diyor gözlerini bana dikerek.

Kafamda dolanan son bir soru var. Kısa bir tereddütten sonra çıkarıyorum ağzımdan.

"Bir kere o eşiği geçince, yani bir kez öldürünce bir daha cinayet işlemek daha mı kolay?"

Bana doğru eğiliyor. Gözlerime dikkatle bakıyor ve, "Sana birini öldürmenin ne kadar kolay olduğunu anlatamam," diyor.

İKİZ KARDEŞLER: KURGU VE HAYAT

Cenk ÇALIŞIR

Hikâyemiz başladığında henüz sekiz yaşındaydık. Sekiz yıl yaşamış, çok hayata yetecek kadar acı çekmiştik.

Annemiz öldüğünde kardeşim ve ben dört yaşındaydık. Bizi anasız, kendini kadınsız bırakmaya niyeti olmayan babamız ikinci kez evlendiğinde,

beş. Analık o götten bacaklıyı doğurduğunda, altı.

Kız doğduktan sonra ev bize zindan olmaya başladı. Babamız, Kazım'dan; biz ise Kazım'ın piçlerinden daha öteye geçemedik. Kazım, inşaatlarda analık ve kızı için çalışıyordu. İşten gelince götten bacaklıyı kucagina alıyor, gece olunca analığın koynuna sokuluyordu. Ne babamın göğsünde ne de o iki göz odalı evde Kazım'ın piçlerine yer yoktu. Analık, babamın ardından bizi sokağa atıyor, babam işten dönene kadar içeri almıyor, bize bir dilim ekmek vermiyordu. Kızı ve kendisinden ibaret dünyasında, bizim hamamböceği kadar değerimiz yoktu.

Bizimle konuşması birkaç kelimeyi geçmezdi. "Koşmayın! Konuşmayın! Kazım'ın piçleri! Kızcağızımı uyandırırsanız kırım bacaklarınızı!" Kırdı da. Attığı bir tekmeyle Ayşe'nin dizi döndü. Babama söylersek öbür bacağını da kırmakla tehdit etti. Söylemedik. Söyleyemedik. Ayşe, geceleri sessizce ağladı. Dizi şişti, morardı. Doktor yüzü görmedi. Babam çiğnenmiş ekmek bağladı. Ayşe o yaz topal kaldı. Artık koşamıyor, ip atlayamıyordu. Analık ne kadar döverse dövsün, söverse sövsün analıktı.

Yaz bittiğinde okula başladık. İkiz olduğumuz için aynı sınıftaydık. Birbirimize çok bağlıydık. "Ayşe ile Ali'yi başka sınıflarda oturtmak mümkün değil," derdi öğretmenimiz. Yeni eğlencemiz okumak ve yazmaktı. Adeta bir oyun gibiydi ve çok çabuk bitiyordu. Sınıf arkadaşlarımız rakamları öğrenirken biz çoktan dört işleme geçmiş oluyorduk. Onlar cümle kurana kadar biz kompozisyonu bitiriyorduk. Yaşlıtlarımızın salak olduklarını sanıyorduk önceleri. Sonra çok zeki olduğumuzu fark ettik.

Ayşe bunun aynı şey olduğunu söyledi. Biz zekiydik, onlar salak. Ve onları çok kolay kandırabildiğimizi fark ettik. Sanırım bu ilk dönüm noktamızdı. Biz diğerleri gibi değildik. Yeni duygularla tanışıyor, farklılaşıyor, büyüyorduk. Teneffüste Ayşe ile yan sınıftaki çilli Osman'ı gördüm. İçimde bir şeyler yuvarlandı, duvara çarptı önce, kırıldı. Ayşe, Osman'la olamazdı. Ben, Osman'la olamazdım. Ayşe ile arama başkası giremezdi. O mesafe o kadar dardı ki kimse oraya sığamazdı. Ne babam, ne analık ne de götten bacaklı girebilmişti aramıza. Çilli Osman olmazdı. İzin veremezdim.

Okuldan çıkınca Osman'a bizimle oynamaya gelmesini söyledim. Ayşe şaşırды, Osman sevindi. Dağın eteklerindeki çayırığa çıktık. Önlükleri fırlatıp çimenlere yayıldık. "Söyle bakalım Osman," dedim, "kardeşimi ne kadar seviyorsun?"

Önce kem küm etti, sonra, "Çok..." dedi.

"İspatla!"

"Nasıl?"

"Bir şey yap işte. Öyle bir şey yap ki onu sevdiğine inanalım."

Osman önce bana, sonra Ayşe'ye baktı. Gölgesinde oturduğumuz ağaca tırmanmaya başladı.

"Buradan aşağıya atlarım," dedi ve kendini boşluğa bıraktı. Ayşe onu alkışlarken çoktan tırmanmaya başlamıştı. Osman'ın atladığı dalın üstündeki bir daldaydım. Kendimi boşluğa bıraktım. Osman etrafına bakındı, başka ne yapabileceğini düşünüyordu.

Cebinden küçük bir çakı çıkardı. Öfkeyle bakıyordu. Ayşe'yi kolay bırakmayacaktı. Avcunun içine çakıyı batırıp çekti. Elinin içini on santimlik çakı boyu kadar kesmişti. Kesik derin değildi. Elinden ince bir kan süzüldü.

Gururla bakan gözleri, ben çakıyı alırken küçüldü. Koluma sapladığım çakıyı bileğime kadar indirdim. Osman'ın korktuğunu görebiliyordum.

"Benim çiğim geldi," dedi.

"Tamam," dedim. "İç çişini."

Okula giderken götürdüğü su matarasına işedi. Sonra içti. Çayırındaki kuzu boklarından tam bir

avuç topladım. Leblebi yer gibi teker teker yedim. Osman kusarak ve ağlayarak uzaklaştı.

“Beni bu kadar çok mu seviyorsun?” diye sordu Ayşe. Kuzu boklarının tadı kötüydü. Mataramdan su içtim. Ayşe gözlerimin içine, içimdeki bana bakıyordu. Onun gözlerinin dibinde gördüm kendimi. Oradaydık. O ağacın altında ilk kez öpüştük, dokunduk birbirimize.

Eve geldiğimizde kurt gibi acıkmıştık. Analık köfte yapmış, bahçeyi nefis kokular sarmıştı. Daha içeri girerken, kızına yaptığını söyledi. “Aşırdığımızı görmeyeyim!”

Dolaptan aldığım bir parça peyniri, salça sürdüğüm ekmeğin içine koyup Ayşe’ye uzattım. O sırada kapı çaldı, analık kapıya gitti. Komşulardan biriyle bahçede laflıyordu. Ayşe verdiğim ekmeğe baktı, almadan gitti. Kocaman ısırduğım ekmeği ağzımın içinde çeviriyordum ki analığın bağırışlarını duyup fırladım. Kızı saçlarından tutmuş öyle bir çekiyordu ki Ayşe acısını azaltmak için ayak uçlarında yükselmişti. Analık tank gibi bir kadındı. Boyu babamla bir, kızı ise çamaşır leğeni kadardı. Öfkeden kıpkırmızı olmuş suratıyla, sarı dişlerini göstererek, “Kazım’ın piçleri! Ne dedim ben size ha, ne dedim?” diye soruyordu. Bir eliyle saçından çekip yukarı kaldırdığı Ayşe’ye diğer eliyle sert bir tokat attı. Ayşe’nin ağzından fırlayan köfte parçaları etrafa saçıldı. Ayaklarımın dibine savrulmuştu. Eğildim. Elinden tutup kaldırdım. Dışarı çıktığımızda analık arkamızdan söylenmeye devam ediyordu. Öfkem içimi yakıyordu. Ona bir daha böyle dokunmasına asla izin vermeyecektim. Saatlerce sokaklarda dolaştık. Akşamüzeri eve döndük. Analık yere serdiği yataкта horlaya horlaya uyuyordu. Top atsan uyanmaz bir uykusu vardı. Götten bacaklı yanı başındaydı. O da uyuyordu. İçeri girdiğimizde Ayşe’nin analığa ve kızına nasıl baktığını gördüm. İkisinden de nefret ediyor, onlar ölsün istiyordu. Benimse başka planlarım vardı.

Divanın üzerindeki minderi alıp götten bacaklarının suratına bastırdım. Ayşe yanıma geldi. Beni durdurmak istediğini sandım önce. Ellerini ellerimin yanına koydu. Dört minik el, o minik vücuda o kocaman yastığı bastırdık. Çok fazla çırpınmadı. El ve ayaklarının titremesi bitince minderi çektim. Kalbimiz deli gibi atıyordu ama içimizde büyük bir huzur vardı. Analık kocaman kıcını yaymış, horluyordu. Sessizce çıktım yanına. Belim kadar kalın kıllı kolunu kaldırıp götten bacaklarının yüzüne koydum.

Hava kararmaya yüz tutmuştu. Ayşe ile dışarı çıktık. Önce yürüyerek, sonra koşarak çayırılığa

geldik. Bu sefer evlerden çok uzakta, ağaçların arasında, çalılıkların arkasındaydık. Hiç konuşmadan deli gibi öpüşmeye başladık. Dişlerimiz birbirine çarpıyor, çenelerimizden tükürükler akıyordu. Çok mutluyduk. İçimizde akan coşkudan delirebilirdik. Kim bilebilir ki? Belki de çoktan delirmiştik.

Eve döndüğümüzde kapının önü kalabalıktı. Feryat figan komşular, ayılıp bayılan analık. Babam durgun. Bahçede bir köşeye sinmiş, sigaraları uç uca ekleyip içiyor. Polis arabası geldiğinde bile korkmadık. Hiç renk vermedik. Kimse o saate kadar nerede olduğumuzla ilgilenmedi. Mahsus-tan üzüldük, şakacıktan ağladık hatta bir ara Ayşe gidip analığa sarıldı. Kimse fark etmedi. Artık biliyorduk. Tadını almıştık. Birlikte öldürmenin ve sevişmenin.

Sonraki günlerde analık ne kadar inlediyeceği olmadı. Bir daha hamile kalamadı. Analıkla Ayşe’nin iniltilerini aynı gecelerde, aynı çatı altında çok dinledim. Sadece geceleri sevişmek artık yetmiyordu. Okul çıkışlarında çayırılığa gitsek de kış aylarında kuytu köşe aramak zorunda kalıyorduk. Birkaç kez sinemadan kovulduk. Kardeş olduğumuzu bilmiyorlardı elbet. Babamız bütün günü inşaatlarda geçirdiğinden, gündüz evin bize kalması için analığın gezmeye gitmesini beklemek zorunda kalıyorduk.

Günler geçiyor, büyüyorduk. Ayşe aramıza kan sokmaya bayılıyordu. İlk seferinde komşuların bahçesinden çaldığı bir tavuğu kesip kanını vücuduma akıttı. İlk kan üzerimde yayıldıkça başka bir zevk duymaya başladım. Hayvanın kanı üzerimde kuruyup beni dar bir elbise gibi sarmaya başladığında zevkten çıldırıyordum. Ayşe’nin çıplak vücudu üzerime yatıp kalktıkça kızıla boyanıyor, okşadığımda küçük memelerinde yayılan kan ikimizi de başka dünyalara taşıyordu. Ve biz o dünyanın merkezindeki çok daha büyük zevklere ulaşmak için koşuyorduk. Kedi ya da köpek bulamadığımızda vücudumuzda açtığımız delik ve kesiklerden birbirimizin kanını içmeye başladık. Ritüel sevişmelerimizin büyüsünü kaçıran tek şey zamansızlıktı. Geceleri yaşayamadığımız fantezileri, gün içinde birkaç saate sığdırmak zevkimizi kaçırıyordu.

Yeni bir evlat veremeyen analık, babamızın gözdesi değildi artık. Sürekli kavga ediyorlardı. Analığın, “İnşaatlardan düşüp de geberesin inşallah!” bedduasına karşılık babam, “Geber de kurtulayım senden!” diyordu.

On beşimizi yeni bitirmiştik. Ayşe serpilmiş, ben kaslanmıştım. İkimiz de birer genç olmuştuk.

Güzeldik. Çok güzel. Yataktaki arayışlarımız hiç bitmediğinden heyecanımız ilk günkü tazeliğini koruyordu. Babam her yaz olduğu gibi yine birkaç haftalığına memlekete gitti. Dedemin fındıklığında amcamlara yardım edip payına düşeni alıp gelecekti. O yaz, analığın da gitmesini çok istemiştım. Ama kavgalı olduklarından babam onu götürmedi. İki hafta boyunca çığlığını yutmadan, Ayşe ile gece gündüz sevişebilmeyi çok istemiştım.

Babamın gidişinin ertesi gününde, analık çorba içtikten hemen sonra uyudu. Soyunmaya başladı Ayşe.

“Ne yapıyorsun? İçeri geçelim,” dedim tedirgince.

Elimden tutup analığın yanına yatırdı. Kadının üzerindeki çıkartmaya başladı. Analığın gözleri kocaman. “Zehirledim onu,” dedi kardeşim. “Felç geçiriyor. Her şeyi göreceğ, duyacağ, anlayacağ ama vücudu sadece nefes almasına izin verecek.”

Analık cırlıçplak. Memeleri içi su dolu balonlar gibi göğsünün iki yanından yanlara taşmış. Ayşe ısırp koparttı bir memenin ucunu. Ağzında sakız gibi çiğnedi. Analığın gözlerinde yaşlar.

Kardeşimin kanlı ağzını öptüm. Yaladım dudaklarını. Yere kalın, naylon bir örtü serdik. Analığı bu örtünün üzerine yuvarladık. Tombul vücudundan fışkıran kanların sıcaklığında defalarca seviştik. Analık öldü. Artık biliyorduk. Tadını almıştık. Birlikte öldürmenin, öldürürken sevişmenin.

Kaç saat geçtiğini tam olarak bilmiyorduk ama kanın pıhtılaşmış olduğuna karar verip analığı parçalamaya başladık. Ayşe mutfakta bütün gün kavurma yaptı. Okuldan bir öğretmenin adağı olduğunu söyleyerek fakir mahallemize dağıttık kavrulmuş eti. Analığı soran konu komşuya “yatıyor”, “başı tuttu”, “pazarda”, “gezmeye gitti” gibi yalanlar atarak geçıştirdik. Ayşe ile büyüyor, büyüdükçe farklılaşıyor, farklılaştıkça kendimize yetmiyorduk. Ölü bir bedenden artakalan parçalarla günlerce oynayarak seviştik. Babam her aradığında analığın telefonunu ben ya da Ayşe açarak, “Anam senle konuşmak istemiyormuş,” dedik. Babamız kilometrelerce ötede Karadeniz’e bakarak küfürler etti. Her seferinde, döndüğünde kemiklerini kıracağını söyleyerek kapattı telefonu. Babamın gelmesine birkaç gün varken analıktan artakalanları, elbiselerini, birkaç parça eşyasını, ayakkabılarını bir valize koyup gece vakti, kimseye gözükmeden ormana taşydık. Ertesi gün gidip yaktık. En büyük kemik parçası sigara paketinden büyük olmadığı halde ormanın dört bir tarafına gömdük. Ayşe, defterinden kopardığı bir sayfaya

analığın uyduruk elyazısını taklit ederek babamızı terk ettiğini bildiren bir mektup yazdı.

Beklediğimiz gibi olmadı. Peşine düşmedi, sorup soruşturmadı babamız. “Allahından bulur inşallah,” dedi, kestirip attı. Aralarındaki imam nikâhına güvenerek boşadı analığı.

Sonraki yıl daha çok gitti Karadeniz’e. Her gidişinde daha uzun kalmaya başladı. Genç bir dula gönlünü kaptırdığını duyduk. Bizim de işimize geliyordu elbet. Ayşe ile keyfimize bakıyor, her gün artan hazlarımızın peşinde koşuyorduk. Gece de bizimdi gün de.

On sekizimizi bitirdiğimizde babam memlekete yerleşmeye karar verdi. Artık inşaatlarda çalışamayacak kadar yaşlanmıştı. Tapulu gecekonduyu bize bıraktı. Birkaç yıl sonra kentsel dönüşümden arsa karşılığı üç daire sahibi olduk. Bu arada Ayşe tıp fakültesini bitirdi. Ben avukat oldum. Aynı evde yaşıyoruz. Arayışlarımız bitmiyor.

Sert bakıyorsun ama sen de fantezilerin yüzünden burada değil misin? Barda gördüğün güzel bir kadın sana gülümsedi. Hepsı buydu. Ona tebessüm edip kendi yoluna gitmek varken sen ne yaptın? Kalkıp yanına gittin, bir içki ısmarladın.

Onunla sevişmek istedin. Fanteziler kurup arzularına yenildin. Senden çok da farklı değiliz aslında. Biz de arzularımıza yeniliyoruz. Sadece fantezilerimize seni de dahil ediyoruz. Evet, bunun için izin istemiyoruz. Bu kabalığı hep yapıyoruz.

Ayşe içeriye girdiğinde üzerinde vücudunun çok azını kapatan siyah, deri bir elbise vardı.

“Niye bu kadar konuşuyorsun, soy şunu!” dedi. “Merak ettim.”

“Neyi?”

“Barda konuşurken sana polisiye yazarı olduğunu söylemiş ya..”

“Evet.”

“Böyle bir kurgu yapabilmiş mi? Kurgular mı daha acımasız, hayat mı?”

Duvardaki çengellere bağlanarak adeta çarmıha gerilmiş adam güçlkle, “Ha... hayat,” diyebilirdi.

“Adın ne senin?”

“Ce... Ce... Cenk... Cenk Çalışır.”

“Seninle işimiz bittiğinde romanlarını okuyacağım. Bizden daha kötü bir karakter yaratamadığına eminim.”

“Asıl benim sizinle işim bitti.”

“Anlamadım!”

“Bitti. Kurgu bitti.”

-BİTTİ-

KAYGI

kabusları gerçekte, gerçek ise tam bir kabus

İstanbul Film Prodüksiyon sunar "KAYGI / INFLAME"

ÖZGÜR ÇEVİK KADİR ÇERMİK BONCUK YILMAZ **ALGI EKE** SELEN UÇER ASİYE DİNÇSOY İPEK TÜRKTAN KAYNAK

KEREM KUPACI TANER BİRSEL NAZAN KESAL SERHAT MIDYAT SAYGIN SOYSAL CÜNEYT UZUNLAR

yardımcı yönetmen MERVE TOZ kostüm tasarımı TUBA ATAÇ ses ÖZGÜR ÖZDEN ses tasarımı ve miksaj FATİH RAGBET müzik EKİN FİL

yapım tasarımı KEREM ARDAHAN ve SİLA KARACA görüntü yönetmeni RADEK ŁADZUK PSG kurgu AHMET CAN ÇAKIRCA

ortak yapımcılar ARMAĞAN LALE CEYLAN ÖZGÜN ÖZÇELİK yapımcılar ADNAN M. ŞAPÇI, SADIK EKİNCİ, EMRE OSKAY

yazarı ve yöneteni CEYLAN ÖZGÜN ÖZÇELİK

12 MAYISTA SİNEMALARDA

OKUR NAMLUNUN UCUNDA

SEVGİLİNİZ 221B, SEVEN DİKENİNE KATLANIR ŞİARINDAN YOLA ÇIKIP MADEM POLİSİYE SEVİYORSUNUZ, BU SEFER NAMLUYU SİZE ÇEVİRELİM DİYEREK MİKROFONU (LAFIN GELİŞİ ELBETTE; E-POSTA VASITASIYLA YAPTIK) CAN OKURLARA UZATTI. BUYURUN BAKALIM, ŞİMDİLİK ÜÇÜNÜZ NE DEMİŞ...

221B: Merhaba, hanımefendi. Hiç uzatmadan namluyu çeviriyoruz üzerinize: Neden polisiye?

Aslı Gürüney

AG: Polisiyeye duyduğum sevginin çocukluğumda başladığını sanıyorum. Çocukken televizyonun karşısına ailecek kurulup mevcut kısıtlı ekranda izlediğimiz dizilerden en sevdiğim hep polisiye türünde olan yapımlardı. Mesela her cuma gecesi sabırsızlıkla beklediğimiz *Mavi Ay* (Moonlighting) müthiş eğlenceli bir dedektiflik bürosunda çalışan iki zıt kahramanın aşk soslu maceralarını anlatırdı. *Zorlu İkili* (Dempsey & Makepeace) dizisinde kibar bir İngiliz kadın polisle Amerikalı dedektifin gönülsüz işbirliğini izlerdik. *Dedektiflik Bürosu* (Remington Steele), Pierce Brosnan'ın bebeklik zamanında çevirdiği pek eğlenceli başka bir polisiye diziydi. Michael Douglas'ın tıfıllık dönemine denk düşen ve o tümsekli yollarda Karl Malden ile arabaları uçurduğu sahneleriyle kafama kazınmış olan *San Francisco Sokakları*'nı bile anımsıyorum. Entelektüel dedektifiyle farklılaşan *Spenser Emrinde* (Spenser For Hire), Tom Selleck ve bıyıklarını meşhur eden *Magnum* (Magnum PI), Angela Lansbury'nin nedense her adım başı bir cinayet vakasıyla karşılaşan tonton amatör dedektif Jessica Fletcher'e hayat verdiği *Cinayet Dosyası* (Murder, She Wrote) kaçırmadan izlediğim dizilerdi hep. Bir de David Suchet'in başrolünde oynadığı ve Agatha Christie'nin efsanevi kahramanı Hercule Poirot'yu sanki kitaplardan fırlamış gibi olağanüstü şekilde canlandığı unutulmaz dizi vardı.

Bu dizi yüzünden mi Agatha Christie okumaya başladım yoksa kitapları okuduğum için mi diziden keyif alıyordum, orasını anımsamıyorum. Kesin olan, polisiye edebiyata Agatha Christie roman-

ları ile adım atmış olmam. Cinayet romanlarına düşkünlüğüm kesinlikle bu kitaplarla başladı. Christie kitaplarını okumak çok zevkliydi bir kere, ipuçları hep gözümüzün önündeydi ama bunları Poirot sayıp dökene kadar ben asla fark etmiyordum. Olaya karışan tüm şüphelilerle dostça sohbetler eden Poirot ise gri hücrelerini çalıştırıp ipuçlarını toparlıyor ve kitabın sonunda herkesi etrafına toplayıp cinayetin çözümünü ballandırarak anlatıyordu. En önemlisi de hikâyeler daima sürprizli bir sonla bitiyordu. Katilin kimliği veya cinayetin işleniş şekli çoğu zaman beni şoke ediyordu. “Roger Ackroyd Cinayeti” veya “On Küçük Zenci” ya da “Doğu Ekspresinde Cinayet” romanlarını okuyup ters köşe olmak müthiş bir duyguydu. Hatta Poirot’nun son macerası “Ve Perde İndi” kitabının finalinde çılgık çılgılığa bağır-dığımı hatırlarım.

Polisiye romanları okumaya devam etmemin temel sebepleri bunlar sanırım. Hikâyenin bir muamma etrafında örülmüş olmasını seviyorum. Kitapta merak duygusunun sonuna kadar devam etmesi sayfaları adeta yutarcasına okutuyor bana. Katili tahmin edememek benim için sorun değil. Ben kendimi kitap kahramanıyla özdeşleştirip vakanın peşinde onunla beraber koşuyorum ve kahramanımız finalde meğerse pek bariz ama benim asla fark etmediğim ipuçlarını çatır çatır açıklayarak katili ifşa ettiğinde keyiften dört köşe oluyorum. Film, dizi ya da kitap; benim için finaldeki sürpriz faktörü ve merak duygusu polisiyeyi sevdiren başlıca sebepler. Üstelik polisiyede karşıma çıkan çok farklı karakterlere de bayılıyorum; tuhaf takıntılara sahip eksantrik eski polis, esaslı kadın dedektif, mahallesindeki cinayeti çözmeye çalışan pervasız bir kedi, girdiği evde cinayete karşılaşarak dedektiflik yapmak zorunda kalan hırsız, aman bu yaşta bir işimiz olsun diye büro açan iki çocukluk arkadaşı... Kim olursa olsun bu tipler, polisiyenin doğası gereği zamana karşı yarışıyorlar. Bu yüzden polisiyenin bence bambaşka bir temposu var. Bu dinamik kurgu, hikâye örgüsü devam ederken arka planda sürekli bir muammayı çözmeye çalışmak, yine de kahramanımızın her koşulda sonuca ulaşacağını bilmek, hele merak duygusunun hiç bitmemesi ve finalde beklediğim büyük sürpriz; bütün bunlar benim için polisiyeyi izlemesi ve okuması en zevkli tür haline getiren sebepler işte.

Bu yüzden, yaşasın polisiye!

221B: Pek hoş. Görebildiğim kadarıyla yabancı polisiyeler, özellikle whodunit tarzı beğenilerinizde öne çıkıyor. Peki, bizim polisiyeleri nasıl buluyorsunuz? Sizce eksikleri var mı?

Polisiye edebiyatımızı gayet zengin buluyorum ve merakla takip ediyorum. Özellikle kadın yazarlarımızın yarattığı kahramanları çok seviyorum. Sokakta karşılaşabileceğimiz, hayatın içinden bu kahramanlar amatör heyecanla dedektiflik yapmaya başlıyorlar ve İstanbul caddelerinde gezinerek bu kadınlara maceralarında eşlik etmek bana apayrı bir zevk veriyor. Özellikle Esmahan Aykol’un Kati Hırşel serisini harikulade buluyorum. Polisiye kitaplar satan, polisiye okumaya bayılan bu esprili, cevval kadın, karşılaştığı cinayet vakalarını çözmek için okuduğu binlerce kitaptan edindiği tecrübeye güveniyor. Esra Türkeul’un tombik ve huysuz Berna’sı ise hasbelkader kendini bir cinayet vakasının içinde bulduktan sonra dedektifliğin keyfini alıyor ve karşılaştığı ikinci hadisede kişisel soruşturmasını yürütmekten kendini alıkoyamıyor. Bu kadın karakterler her daim çok samimi ve esprililer, hikâyeyi de bizimle sohbet eder gibi anlatıyorlar. Salt cinayet peşinde koşmuyorlar hem, karşılaştıkları polisin yakışıklılığından, şişmanlık dertlerinden, ne bileyim İstanbul’un gündelik hayatta karşımıza çıkardığı türlü türlü dertlerden de bahsediyorlar ve dolayısıyla onları okumak beni çok mutlu ediyor.

Aslında bizim polisiyelerimizde en sevdiğim özellik, son derece eğlenceli olmaları. Okurken gülüp eğleniyorsam kitaptaki merak duygusu ve sürprizli final beklentisi sanırım önemini kaybediyor biraz benim için. Mehmet Murat Somer’in gündüzleri usta hacker, geceleri ise kulüp işletmecisi travesti kahramanı Burçak Veral’ın maceralarını anlattığı *Hop Çiki Ya Ya* polisiyeleri gerçekten sürekli gülerek okuduğum bir seriydi örneğin. Alper Canıgüz’ün mahalle sakinlerinin kurban gittiği cinayetleri çözen bücür kahramanı Alper Kamu kendine has mizahıyla bir çırpıda okunuveriyordu. Armağan Tunaboğlu’nun kadın satıcısı pis kahramanı Metin Çakır ise bir yandan korkudan donuna edip beri yandan üstüne atılan cinayet suçlamasından kurtulmaya çalışırken kullandığı argo terimler ve karaktersizliğiyle beni epey eğlendirmişti.

Ama en sevdiğim, okumaktan en çok mutluluk duyduğum kitaplar bana göre polisiyemizin en

üst seviyesi olan Algan Sezgintüredi'nin Vedat & Tefo serisi idi. Nefis anlatımı, müthiş lezzetli dili ve mevcut düzene getirdiği sağlam eleştirisiyle bu seri, güzel edebiyatın polisiye kılığına girmiş haliydi bence. Alabildiğine orta halli, 35 yaşına gelip bir baltaya sap olamamış, gayet sıradan kahramanımız Vedat ile çocukluk arkadaşı Tefo'nun dedektifliğe soyunmaları, aslında bizim bu hikâyeleri Vedat'ın seneler sonra yazdığı hatıralarından okumamız, acemi dedektifimizin her macerada mesleğinde daha bir ustalaşması, aynı zamanda hatıralarını yazarken kaleminin de her kitapta daha bir tat kazanması bu kitapları eşsiz kılıyor benim gözümde.

Yerli polisiyemizin en büyük eksikliği, eser sayısının çok az olması bence. Şimdilik 5 kitaplık bir seri olan Vedat & Tefo polisiyelerinin yeni bölümünü okumayı 2014'ün son günlerinden beri ümitle bekliyoruz. Kati Hirşel serisinde 4 kitap var ve son kitap 2012'de yayımlanmıştı. Huysuz Berna'nın başına neler geldiğini öğrenmek için ilk kitaptan sonra 3 sene bekledik. Keşke yazarlarımız daha sık roman yayımlasalar ve biz de daha çok okuyabilsek.

Gördüğüm bir diğer eksiklik ise okuduğum yerli polisiyelerin büyük çoğunluğunda olayların İstanbul'da geçmesi. *Behzat Ç.* bir Ankara polisiyesiydi, diğerleri tümünden İstanbul polisiyesi gibi (Vedat ve Tefo'nun ikinci macerası hariç). Farklı şehirlerde, tanımadığım sokaklarda yaşanan hikâyeleri de okumak isterdim polisiyelerde.

Bunun dışında yerli sinemada ve televizyon dizilerinde polisiyenin çok eksik kaldığını düşünüyorum. *Behzat Ç.* ve *Karanlıkta Koşanlar* gibi birkaç başarılı dizi vardı evet ama polisiye deyince aklıma gelen tüm yapımlar yabancı menşeli. Aslında kaynak olarak kullanılabilecek bu denli güzel eser varken yerli polisiye film üretememek üzücü, değil mi?

221B: Gerçekten öyle. Peki, Aslı Gürüney Hanımefendi'ye teşekkür ediyor, bir çiçek, bir böcek örüntüsüne uyarak namlumuzu bu sefer Ramazan Eraslan Beyefendi'ye döndürüyoruz. Konuşunuz lütfen, Ramazan Bey: Neden polisiye?

Ramazan Eraslan

Polisiye okumak bana yeni ve ölümcül beyinlerin dünyalarını açıyor. Bu dünyada her yeni polisiye, yeni bir hayat, yeni bir ölüm demektir. Bu aynı zamanda karanlık ve ölümcül bir yolcu-

luktur. Bu yolculukta yalnız değilsindir; bir yanda katil, bir yanda kurban, ortada dedektif olan sen. Ama yolculuk devam ettikçe kim kurban, kim katil değişir ve sen bunu çözemezsen asla dedektif olamazsın. İşte, bunun heyecanı, bunun sonucu için bile polisiye okunur. Çünkü polisiye okumak bir ayrıcalıktır.

221B: Hem kitap hem de belirli bir türü okumanın pek çok nedeni var ve hangi nedenle okunursa okunsun sonunda okuyanda bir şeylerin kalması, bir şeylerin kazanılması kaçınılmaz elbette. Peki, söyledığınız üzere, “karanlık ve ölümcül beyinlerin dünyalarının size açılması” sizde ne bırakıyor, size ne kazandırıyor?

RE: Beyinler derken burada yeni yazarlar, yeni kitaplar keşfetmeyi kastediyorum. Yazarın kaleminden damlayan kanda gizli karakterler, hayatlar ve bunların size öğrettikleri. Evet, polisiye de bir öğretiler ve öğrettikleri ders niteliğindedir. Her ders sizde bıraktığı bir izdir.

221B: Harika. Peki, klasik tarafa geçelim: Polisiyede tercih ettiğiniz bir tür var mı? Hangi yazarları seviyor, kimleri takip ediyorsunuz?

RE: Polisiyede yenilikçiyim. Modern polisiyeden yanayım. Agatha ya da Sherlock hiç bana göre değil. Ben daha karanlık, daha gizemli ve kanlı polisiyeleri seviyorum. Ve bunu yazanları. Bir Grange, bir Franck Thilliez, Craig Russell, Simon Beckett ve Cody McFayden bana bunları veriyor. Bunun yanında polisiyeye en çok yakışanın tarih olduğunu düşünüyorum. Bir de duygusu olan, sadece cinayet soruşturması ile değil, bunun dışında bambaşka bir duyguyu size sunan polisiyeler var. Michael Connelly ve Henning Mankell bunun en güzel ispatıdır. Bunlardan başka yeni yazarlar, yeni dünyalar, yeni polisiyeler demek benim için. Özellikle yerli yazarlar keşfetmek ve “Vay bee, bizden de böyleleri çıkıyormuş!” demek çok güzel.

221B: Tam onu soracaktık: Yerli polisiyemizi nasıl buluyorsunuz? Sizce eksikleri var mı? Olumlu yönleri neler? Kimleri seviyor veya takip ediyorsunuz?

RE: Türk polisiyesinin eksikleri var ve zaten değerli ustalar yeri geldikçe söylüyor, yazıyor. Benim ekleyeceğim tek şey, bazı yazarların hayal dünyasının kısırlığı. Bunun dışında bütün

yeni-eski yazarları takip ediyorum hatta bir kitabevine gittiğimde önce Türk polisiye yazarlarının kitaplarına bakarım, var mı yeni bir yazar ya da yeni kitabı diye. Hepsini çok seviyorum ama şu ara yeni bir polisiye yazarını daha dikkatli takip ediyorum. Doruk Ateş, bence ileride birçok polisiye okuru ve yazarın listesinde ilk sıraları alacak.

221B: Ramazan Bey'e içten teşekkürlerimizi sunup sıradaki hedefimize dönüyoruz. Mine Hanım, peşin teşekkürlerimizi kabul buyurun, lütfen. Neden polisiye?

Mine Şen

Polisiye bana bilinmeyi keşfetmek gibi gelir. Okurken hep kim, neden ve nasıl sorularına cevap ararım ama bu arayış hiçbir zaman sonuç odaklı olmaz. Katil A'yımış, B'yımış, o kadar da önemli değildir. Önemli olan bilinmeyene ulaşmak değil, o sona nasıl vardığınızdır. Dedektifin peşinden adım adım ilerlemeyi, ipuçlarını kovalamayı severim. Tıpkı bir hazine avı gibi, çok keyifli bir yolculuktur bu. Mesela olayı araştırırken dedektifin konuştuğu herkesin anlatacak bir hikâyesi vardır ve bu hikâye sizi gerçeklere bir adım daha yaklaştırır. Belki banka kasasından çıkan evraklar, belki de kitabın arasından düşen bir mektup ya da cesedin üzerindeki beyaz toz kalıntısı... Her şey, bir şeyler anlatır.

Bir yapbozun parçaları gibi, bütün bu ipuçları ve anlatılan hikâyeler bir araya gelir ve olay bir bütün olur, anlam kazanır.

Agatha Christie'nin bir romanında Hercule Poirot, yöntemleri sorulduğunda şöyle der: "Parçaları birleştire birleştire bir resim meydana getiriyorsunuz. Mozaik gibi bir şey bu."

Polisiye okumak gerçek hayatta asla yaşayamayacağınız bir maceranın parçası olmaktır. Heyecanlıdır. İçine girdiğiniz bir kaçıp kovalamacıdır. Bir sonraki sayfada sizi hangi sürprizlerin beklediğini bilemezsiniz. Bana göre, kafanızda sürekli şimdi ne olacak sorusu varsa elinizdeki roman iyi polisiyedir. Okurken polisinin ayrılma parçası dedektifin de hayatına ortak olursunuz. Yalnız, sorunlu ve kasvetli dedektifler her zaman daha çok ilgi çeker. Cesareti, zekâsı, inatçılığı, her türlü olumsuzluklara rağmen olayın peşini bırakmaması, darbe üstüne darbe yerken ayakta durabilmesi okurda hayranlık ve saygı uyandırır. Bazen göremediklerimizi görürler, bazen de akıl edemediklerimizi.

Kısacası polisiye, kahramanımızla birlikte yaptığımız ve her anından zevk aldığımız bir yolculuktur.

221B: Teşekkürler. Peki, polisyede tercih ettiğiniz bir tür veya dönem var mı? Gözde yazarlarınız kimler?

Belli bir tercihim yoktur. Her şeyi okurum. Kara Romanı da, Altın Çağ dönemini de. İskandinav polisyelerini de, yerli polisyeleri de. Her biri farklı tatlar verir bana. O yüzden favori listem oldukça uzundur. Biraz eski kafalı olabilirim tabii. Yeni yazarları değil de eskileri daha çok seviyorum. Ne varsa eskilerde var bence.

Serileri çok severim. Öyle ki yazarlar, kafamda serileriyle ve ana karakterleriyle özdeşleşmiştir. Biraz takıntılıyım da. Yayınevi, yeni keşfettiğim bir yazarın serisinin beşinci kitabını basmışsa ki genelde hep öyle olur, o yazar baştan kaybeder maalesef. Şans vermem o yazara. Serinin ilk romanıysa, ilgimi de çektiyse ancak o zaman kütüphaneme girer.

Michael Connelly en sevdiğim yazardır. Hakkında saatlerce konuşabilir ve yazabilirim. Altın Kitaplar'ın bu kadar değerli bir yazarın yeni kitaplarını basmamasını kabul edemiyorum bir türlü.

Harlan Coben romanları çok heyecanlı gelir. Bir başladım mı yarım bırakamam. Bir zamanlar sıkı bir Patricia Cornwell ve Kay Scarpetta takipçisiydim, şimdilerde pek okumasam da bütün romanlarını saklarım ve arada sırada yeniden okurum. Kathy Reichs'in neden Türkiye'de kıymetinin bilinmediğini hâlâ çözemedim. Tess Gerritsen'in *Rizzoli ve Isles* serisi ne kadar popülürse Reichs'in *Temperance Brennan* serisinin de o kadar şansı var bence. Özellikle de kitaplardan uyarlanan ve geçtiğimiz aylarda Amerika'da final yapan *Bones* dizisi bu kadar popüler olmuşken.

Hâlâ umutla, Sue Grafton'ın Kinsey Millhone serisinin devamının çıkmasını bekliyorum. Robert Crais, Lee Child, Lawrence Sanders benim gözümde Kara Roman'ın günümüzdeki temsilcileridir ve bu yazarların Türkiye'de romanlarının doğru düzgün çıkmıyor oluşu, bence okur için büyük bir kayıptır.

Everest Yayınları, Raymond Chandler ve Dashiell Hammett romanlarını kazandırdı okura ama hâlâ basılmayan romanları var bu yazarların. Bilge Kültür Sanat en son 2009'da bir Ross MacDonald romanı çıkarttı. Oysa "Amerikan özel

dedektif romanı Hammett'la ölümsüzleşti, Mac-Donald'la zirveye taşındı," denir.

Keşke bütün yayınevleri, Alfa Yayınları'nın Philip Kerr'i okurla buluşturması gibi buluştursa okurla yazarı. Başka bir kayıp yazar, Minette Walters'ın Can Yayınları'ndan çıkan üç romanı, *Heykeltıraş*, *Kanlı Miras* ve *Buz Odasındaki Ölü*'yi kaç kere okudum, hatırlamıyorum bile.

Türkiye'de İngiliz yazarlar pek tanınmaz. İngiliz polisiyesi denince Sir Arthur Conan Doyle, Agatha Christie ve Ruth Rendell bilinir genelde. Halbuki adalarda yetişen yazarlar sadece bunlar değildir. Mesela Colin Dexter desem, pek çok okur bilmez Müfettiş Morse'un yaratıcısı olduğunu. Val McDermid romanlarını piyasada bulmak mümkün değil artık. Oysa BBC ve ITV kanallarındaki birbirinden ilginç polise dizilere baktığınızda, hemen hemen hepsinin uyarlama olduğunu görürsünüz. Sadece Colin Dexter'in Morse'u değil, Caroline Graham'ın Müfettiş Barnaby'si, Peter Robinson'un Müfettiş Banks'i, Ann Cleeves'in Vera'sı, G.K. Chesterton'un Peder Brown'u, hepsi de gayet başarılı dizilerdir. Bu saydığım yazarları bırakın, Agatha Christie ile beraber Suçun Kraliçeleri sayılan Dorothy L. Sayers, Margery Allingham ve Ngaio Marsh'i kim tanıyor ki Türkiye'de? P. D. James'i ise sadece gerçek bir polisiyesever bilir.

Bu konuda çok dertliyim. Gözde yazarlarımı sordunuz. Ben size okumak istediklerimi anlatıyorum. Konuyu iyice dağıttım.

Biz en iyisi İskandinav polisiyesine gelelim. Hem Per Wahlöo ve Maj Sjöwall'ın Martin Beck serisinden hem de Henning Mankell'in Kurt Wallander serisinden Türkiye'de çıkan bütün romanları büyük bir keyifle okudum, yeniden okuyabiliyim. Serilerin burada basılmayan romanları içinse resmen yas tutuyorum. Jo Nesbo'nun Harry Hole serisiyle Arnaldur Indridason'un Müfettiş Erlendur serisini aynı zevkle takip ediyorum. Camilla Lackberg'e hâlâ başlayamadım. Bu yaz başlamayı düşünüyorum. Belki de uzun yıllardır okuduğum için bazen okuduklarımı unutmak gibi bir huyum var. O yüzden sevdiğim yazarların eski kitaplarını yeniden, aynı keyifle okuyorum. Sonunu bilmem de fark etmiyor, en başta söylediğim gibi bana göre önemli olan o sona nasıl varıldığı zaten.

221B: Harika. Peki, yerli polisiyemizi takip ediyor musunuz? Size göre ne durumda?

Türk polisiyesi ile 2000'lerin başında tanıştım. Celil Oker, Yıldırım Üçtuğ ve Esmahan Aykol be-

nim muhteşem üçlümdü o zamanlar. Hâlâ öyledir. Yıldırım Üçtuğ'un sadece iki roman yazdıktan sonra ortadan kaybolmasına üzüldüm. Kahramanı Haldun Kunter ile bana Agatha Christie tadını vermiştir bu yazar. Bir gün kendisiyle bir yerlerde karşılaşsam yeniden aramıza dönmesi ve yeni bir Haldun Kunter macerası için yalvarabilirim. Esmahan Aykol'un dedektifi Kati Hirşel bence bir mihenk taşıdır Türk polisiyesinde. Okura, kadınların da bu işi yapabileceğini göstermiştir. Yazar-dan değil, dedektifinden bahsediyorum şüphesiz.

Bu seneye kadar, okumadığım son iki Remzi Ünal romanını kütüphanemde saklıyordum. İnatla okumadım. Okursam bitecekti zira. Sonra dayanamayarak okudum tabii. Şimdi elimde okumadığım Remzi Ünal romanı kalmadı, yenileri bekliyorum. Biz okurlar çok arsız oluyoruz sevdiğimiz yazarlar konusunda. Celil Oker, *221B*'deki hikâyesinde Remzi Ünal ve Muhtar Hanım'ı bir araya getirdiğinde inanılmaz mutlu olmuştum. Bir gün Muhtar Hanım romanı yazar diye umutlanıyorum ve bekliyorum.

Daha sonra duraklama dönemine girdi benim için Türk polisiyesi. Takip etmeyi bıraktım. Ahmet Ümit'in birkaç kitabını okudum o kadar.

2015'te, Kara Hafta Festivali'nde Çağatay Yaşmut'un Başkomiser Galip'i girdi hayatıma. Çok utandım. Ben bu yazarı niye daha önce tanımadım diye.

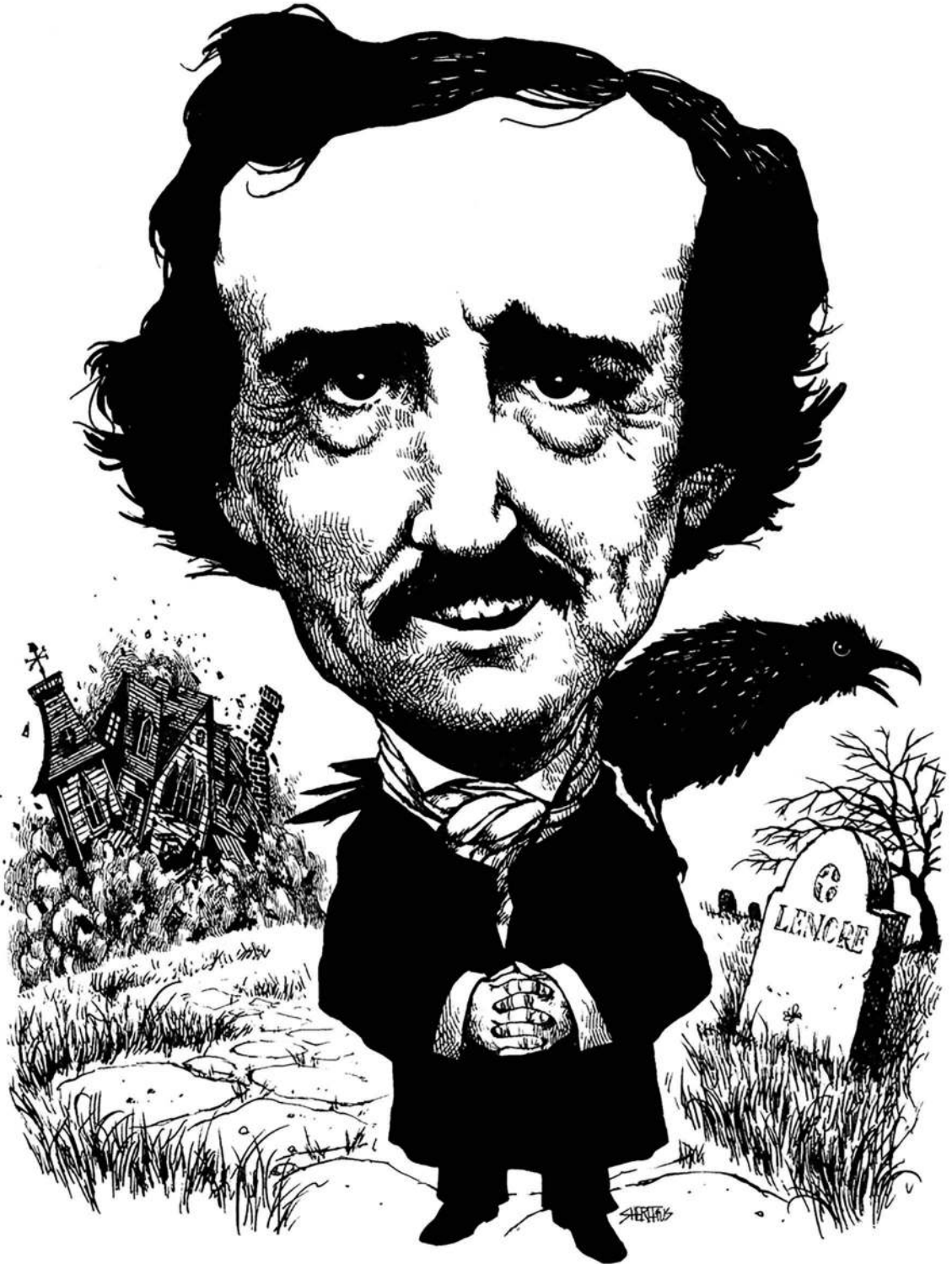
Yine utanarak söylüyorum, kütüphanemde beni hâlâ bekleyen, mutlaka okuyacağım Türk polisiyeleri var. Algan Sezgintüredi, Armağan Tunaboylu, Esra Türkekel ve Suphi Varım mutlaka okuyacaklarım arasında. Hâlâ okumadığım Ahmet Ümit romanlarım var. En son Verda Pars'ın *Kadın Cinayetleri*'ni okudum ve beğendim. Bir sonraki Misli macerasını takip edeceğim kesinlikle.

Klişe olacak ama bazen korkuyorum. Hayat kısa, okuyacak çok kitap var, yetişmeyecek diye. Türkiye'de polise dünyası eskiden bu kadar zengin değildi. Ben hâlâ eskilerin peşinden koşsam da sürekli yepyeni romanlar çıkıyor piyasaya. Sık sık yazarlarla bir araya gelebileceğimiz organizasyonlar düzenleniyor. Sosyal medyadan her şeyi anında takip edebiliyoruz. En önemlisi artık *221B* var. İnanılmaz zengin bir kaynak.

Keşke yayınevleri eski yazarların kıymetini daha çok bilse ve bizimle daha sık buluştursa bu yazarları... Zira polise dünyası geçmişiyle de çok renkli ve kesinlikle heyecan dolu.

EDGAR ALLAN POE

DOSYA

EDGAR ALLAN POE VE SORUNLU KADIN İMGESİ

Fulya TURHAN

ANCAK POE İÇİN SONU MUTLAKA KORKUNÇ BİR ÖLÜMLE BİTEN KADIN KARAKTERLER YARATMAK GOTİK, KARA ROMANTİZM YA DA KORKU TÜRÜNÜN GEREKLİLİKLERİNİ YERİNE GETİRMeye YARAYACAK BİR ARAÇTAN ÇOK DAHA FAZLASINI İFADE EDİYOR, POE'NUN ZİHNİNİN DERİNLİKLERİNDE YER ALAN BİR TRAJEDİYİ SİMGELİYOR.

“Şüphesiz, güzel bir kadının ölümü, dünyadaki en şiirsel konudur.” Edgar Allan Poe

Edgar Allan Poe, Amerikan edebiyatının belki de en tartışmalı yazarlarından biri. Çoğu okura ve eleştirmene göre dahi, Tanrısal ve büyüleyici olsa da bazıları için hâlâ deli, saplantılı ya da dengersiz. Poe'nun eserlerinde, özellikle de hikâyelerinde yer alan kadın imgesi ve kadının temsili bu tartışmaları yaratan etkenlerin başında geliyor aslında. Yüzeyden baktığımızda, şiir ve hikâyelerindeki kadınlarla ilgili şunu söyleyebiliriz: Çoğu güzel, çekici ve zeki kadınlar, sonunda esrarengiz bir fiziksel ya da zihinsel hastalıkla mücadele ettikten sonra yaşamını yitiriyor. Hatta Poe kadınları ölmekle kalmıyor, çoğu zaman sürreal bir boyutta kendilerini gösterip korkunun, dehşetin ve tekinsizin simgesi haline geliyor. Bu kadın karakteri, Poe'nun da öncüsü olduğu gotik edebiyat türünün ana elementlerinden biri. Ancak Poe için sonu mutlaka korkunç bir ölümle biten kadın karakterler yaratmak gotik, Kara Romantizm ya da korku türünün gerekliliklerini yerine getirmeye yarayacak bir araçtan çok daha fazlasını ifade ediyor, Poe'nun zihninin derinliklerinde yer alan bir trajediyi simgeliyor.

Bu kadın karakterlerden yola çıkarak 19. yüzyıl şartlarını, kadın hareketlerini ve değişen dünya düzenini de göz önünde bulundurarak Poe'yu kadın düşmanı olarak tasvir ve ilan eden eleştirmenler ve akademisyenler de var elbette. Ne var ki Amerikan gotiğinin ve Kara Romantizm'in en önemli temsilcisi, polisiye türünün babası, 1800'ler New York edebiyat çevrelerinin “Kuzgun”u; sadece Sir Arthur Conan Doyle'u değil, Metta Fuller Victor'dan Agatha Christie'ye kadar birçok kadın yazarı da etkilemiş Edgar Allan Poe'ya bu yaftayı kolayca yapıştırılabilmek haksızlık gibi geliyor bana. Dolayısıyla izlenmesi gereken en mantıklı yollardan biri, yazara karşı tüm önyargıları bir kenara bırakıp hayatı ve eserleri arasında bir köprü kurarak mirasını anlamaya çalışmaktır. Lacan ve Derrida her ne kadar bu tarz bir incelemeye sıcak bakmasalar da Poe'nun sorunlu kadın imgesini Freudyen bir bakış açısıyla incelemek, konuya bir nebze olsun ışık tutacaktır.

Poe, 19 Ocak 1809'da Boston'da dünyaya geldi.

Harry Clarke tarafından çizilen Ligeia figürü.

Aktör bir anne ve babanın çocuğuydu. Annesi Elizabeth Poe güzelliği, çekiciliği ve sahnede Ophelia, Cordelia, Juliet olarak sergilediği yeteneğiyle ünlenmiş, yine onun gibi oyuncu olan eşi David Poe'yu her anlamda gölgelemiş bir kadındı. 1807, 1809 ve 1810 yıllarında üç çocuğu dünyaya geldi: William Henry Leonard Poe, Edgar Poe ve Rosalie Poe. David Poe'nun bir anda ortadan kaybolmasıyla üç küçük çocuğuyla tek başına hayat mücadelesi vermek zorunda kaldı. Dur durak bilmeden çalışmanın üzerine yaşadığı duygusal stresler de eklenince, henüz 24 yaşındayken tüberküloza yenik düştü. Ne yazık ki küçük Edgar annesini hiçbir zaman gerçek anlamda tanıma fırsatı bulamadı. Ancak Edgar'ın küçük yaşta yaşadıkları, gördükleri ve hasta annesine dair son hatıraları mutlaka hafızasına kazınmıştı. Poe'nun hayatındaki en önemli kadının imgesi, koşulsuz sevginin ve aidiyet duygusunun tek temsilcisinin bu son görüntüsü, bilinçaltına yerleşecek ve sonsuza dek orada yaşayacaktı. Elizabeth Poe'nun solgun görünüşü, onu dünya dışı bir yere taşıyacak ve en nihayetinde oğlu Poe'nun hikâyelerinde sürekli kendini gösteren dehşet verici ve esrarengiz bir periye dönüştürecekti. İnanılmaz güzellikteki Elizabeth Poe'nun bu dermansız hastalık karşısında yavaş yavaş tükenmesi, oğlunun hikâyelerindeki Berenice, Morella, Madeline, Eleanora ve Ligeia adlı karakterlerin kaderini belirleyecekti.

Poe'nun "Ligeia"dan, "en iyi hikâyem" diye bahsetmesinin sebebi bu belki de. Annesinin imgesiyle Ligeia'yı çok iyi bağdaştırabilmiş. Ligeia, hem güzelliği hem de kişiliğiyle baştan çıkarıcı bir karakter olarak tasvir edilir. Ancak anlatıcının bir problemi vardır. Ligeia ile nerede tanıştıklarını, Ligeia'nın nerede doğduğunu, hangi aileye mensup olduğunu bilmiyor ya da hatırlamıyordu. Tıpkı Poe'nun annesinin köklerine vâkıf olmaması gibi. Anlatıcının bildiği ve emin olduğu tek şey, kendi deyimiyle "Ligeia'nın kendisi"dir: "Uzun boylu, biraz da zayıftı ve hatta son günlerinde bir deri bir kemik kalmıştı. Hal ve tavırlarının görkemini, sükûnetini ya da ayak seslerinin anlaşılabilir hafifliğini ve nezaketini betimlemeye teşebbüs edersem, boşa çabalamış olurum. Adeta bir gölge gibi gelir ve giderdi." Edgar, annesinin dış görünüşüne dair birçok kaynaktan duym-

İNANILMAZ GÜZELLİKTEKİ ELIZABETH POE'NUN BU DERMANSIZ HASTALIK KARŞISINDA YAVAŞ YAVAŞ TÜKENMESİ, OĞLUNUN HİKÂYELERİNDEKİ BERENICE, MORELLA, MADELINE, ELEANORA VE LIGEIA ADLI KARAKTERLERİN KADERİNİ BELİRLEYECEKTİ.

lar almıştı elbette. Fakat "son günlerinde bir deri bir kemik kalmıştı" ifadesini kendi hatıralarından yola çıkarak aktarmıştı. Elizabeth Poe'nun, oğlunun tüm hayatı üzerindeki etkisini de son cümleyle özetlemişti. Gerçekten de hayatına, ilişkilerine, rüya ve kâbuslarına "adeta bir gölge gibi" gelip gidecekti. Edgar'ın küçük yaşta yaşadığı bu trajedinin hayatı boyunca kendini tekrar etmesinin bir nedeni daha vardı. Ne yazık ki Poe'nun hayatına anne ya da eş olarak giren bütün kadınlar Elizabeth Poe'yla aynı kaderi paylaşacak ve Edgar Allan Poe en iyi bildiği kadın imgesinden, güzel ve ölü kadından hayatı boyunca kurtulamayacaktı.

Poe ailesinin başına gelen bu trajedinin ardından, Richmond kentinin hali vakti yerinde ailelerinden Allanlar, Poe'yu sahiplenmeye karar verdi. Frances Allan, Poe'nun annesi gibi zarif, narin ve maalesef kronik hastalıklara yatkın bir kadındı. Kendi çocukları olmayan Allan ailesi Edgar'ı bir oğul gibi kabullendi ancak hiçbir zaman resmen evlat edinmedi. Edgar, annesi olarak tanıdığı kadına, Frances Allan'a çok düşküncüydü. Frances Allan da Edgar'ı öz oğlu gibi bilmiş, tüm hayatı boyunca adeta Edgar'ın koruyucu meleği gibi üzerine titremişti. John Allan için aynısını söylemek zor maalesef. Edgar küçükken, mektuplarında ondan "küçük Edgar" olarak bahsediyor ve onu oğlu gibi gördüğünü hissettiriyordu. Ama Edgar büyüdükçe araları açıldı.

Hayatının büyük bölümünü maddi ve manevi sıkıntılarla geçirecek Poe'nun mutlu bir çocukluğu vardı aslında. Arkadaşları tarafından sevilen, neşeli, zeki ve esprili bir çocuktu. İlk gençlik yıllarına adım attığında, karakterinin bu yönü kız arkadaşları tarafından da fark edilmeye başlanmıştı. Dolayısıyla Edgar'ın kendi yaş grubundaki karşı cinsle de sağlıklı ilişkileri vardı. Oysa Poe'nun aşk gibi güçlü bir duyguyu hissedebilmesi için

annesine duyduğu inanılmaz sevginin kendini başka kadınlarda da göstermesi, tekrarlaması gerekiyordu. Ve bu kadınların ölümü de maalesef bu sürecin kaçınılmaz bir parçasıydı. Arkadaşı Robert Stanard'ın annesi Jane Stith Stanard, Edgar'ın âşık olabileceği ve eserlerinde ölümsüzleştirdiği kadın imgesine oldukça uyuyordu. Bayan Stanard, 30'larında, sevecen ve güzel bir kadındı, nezaketi ve özellikle de yumuşak ses tonuyla Edgar'ı etkilemişti. 14 yaşındaki Edgar'a bir anne gibi şefkat ve sevgiyle yaklaşıyordu. Ancak Bayan Stanard'ın da fiziksel ve zihinsel sağlığı yerinde değildi. Bir gün aniden hastalandı ve Poe 15 yaşındayken hayatını kaybetti. Poe tecrübe ettiği ilk büyük aşk duygusunu, annesi gibi hasta ve maalesef hayatını kaybedecek Bayan Stanard'a duymuştu. Yukarıda da söylediğim gibi, kadının bu mertebeye yükselebilmesi için dönüşümünü tamamlayıp tıpkı Elizabeth Poe gibi hayata veda etmesi... Genç Edgar'ın duygu ve düşüncelerine bu denli nüfuz eden Bayan Stanard, daha sonraları "To Helen" adlı şiire ilham olacak ve Poe'nun edebi kariyerinde önemli rol oynayacaktı. "Gezinirken yapayalnız denizlerin üzerinde / Senin sümbül saçların ve klasik yüzün / Su perisi havaların getirdi beni eve." Poe'nun Bayan Stanard'ı dış görünüş olarak Elizabeth Poe'ya

epey yakın tasvir etmesi ve özellikle de Bayan Stanard'ın ölümünün ardından kendi bulunduğu konumu "ev" olarak adlandırması başlı başına bir araştırma konusu aslında. Ne var ki Edgar, tüm varoluşunu şekillendiren bu emsalsiz kadın ve aşk konseptini henüz yirmi yaşına basmadan yazdığı şu satırlarla gayet iyi özetliyor: "Ölüm, güzelliğin nefesiyle karışmadığı müddetçe, birini sevebilmem mümkün değil."

Poe'yu anlayabilmek için dönemin edebi akımlarını da incelemek gerekiyor ki bunlara yazının ikinci bölümünde değineceğim. Burada şunu belirtmem gerekir: Poe'nun gençlik yılları ve şiirlerini kaleme aldığı dönem, Romantik döneme denk geliyordu. Çok sevdiği Romantik şairler Byron, Shelley, Wordsworth, Coleridge, Edgar'ın üzerinde büyük bir etki yaratıyordu hiç şüphesiz. Fakat eserlerindeki karakterler dönemin edebi modasının ötesinde bir şeyi, Edgar'ın gerçek duygularını, korkularını ve erken yaşta edindiği hatıralarını barındırıyordu. Çocukluğunda yaşadığı ve hayatı boyunca tekrar tekrar yaşayacağı psikolojik travmanın ve bunun etkilerinin Poe da farkındaydı. Duygularına, düşüncelerine, kalbinde aşk hissini yaratan kadın imgesine baktığında, çoğu eleştirmenin de iddia ettiği gibi kendisinde nekrofil emareleri görüyordu. Edgar şüphesiz kendini anlamaya çalışırken de kendisinden korkuyor ve dehşete kapılıyordu. Hikâyelerinde aşkın romantik halinden ziyade bu tekinsiz ve korku dolu halinin yer alması da şüphesiz bundan kaynaklanıyordu. Edgar'ın bunları ifade edebileceği tek kanalı eserleriydi. "Normal"e duyduğu özlem karşısında teşebbüs ettiği her ilişkinin sonu aynı kâbusla bitiyordu ve maalesef bu daha başlangıçtı.

Bayan Stanard'ın ölümünden sonra Edgar kelimenin tam anlamıyla yıkıldı, arkadaşlarından ve okulundan uzaklaştı. O dönem Frances Allan'ın sağlığı da kötüye gidiyordu. Edgar, Bayan Stanard'a güçlü duygular hissetmişti ancak hayatındaki en önemli kadın, gerçekten annesi yerine koyduğu Frances Allan'dı. Allan ailesindeki yerini, taptığı güzellikteki Frances Allan'a borçluydu. Bayan Stanard'ın son günlerinde ve Frances Allan'ın hastalıkla boğuştuğu günlerde Edgar'ı depresyonundan bir nebze uzaklaştırabilecek, onu normale yakınlaştıracak genç bir kadın vardı yanında: Sarah Elmira Royster. Hayatındaki bu güzel ve önemli kadınları aynı lanet hastalıktan kaybetme korkusu yaşarken, Elmira onun için bir umut ışığı olmuştu. Virginia Üniversitesi'ne gitmeden hemen önce nişanlanmışlardı. John Allan, Edgar üniversitedeyken Elmira'nın ailesiyle görüşüp nişanı bozmuş ve Elmira başka biriyle

nişanlanmıştı. Edgar küçükken John Allan'ı yumuşatmayı başarıyordu ama yaşı ilerledikçe aralarındaki çekişme gitgide büyümüştü. Edgar, John Allan yüzünden çok sevdiği Frances Allan'dan da zorunlu olarak uzaklaşmak durumunda kalıyor, o nedenle John Allan'la arasındaki Oidipus çatışması da iyiden iyiye kendini gösteriyordu.

Tüm bu yaşananların üstüne, Poe henüz 18 yaşındayken hayatının en önemli kararlarından birini aldı ve John Allan'a boyun eğmektense yuva bildiği Allan evini terk edip Boston'a doğru yola çıkmaya karar verdi. Annesinden Poe'ya kalan maddi tek şey, Elizabeth Poe'nun minyatür resmiydi. O resmin arkasında şu yazıyordu: "Annenin en iyi ve en yardımsever arkadaşlarıyla tanıştığı, doğum yerin Boston'u sev." Edgar belki de bu en umutsuz zamanlarında annesinden ona kalan tek nasihatın peşinden gidiyordu. Yaşayan annesini geride bırakıp artık bu dünyada olmayan annesine daha da yakınlaşmayı seçiyordu. Belki de bilinç altında daha güçlü bir dürtü, bu kararı almasında rol oynamıştı. Babası David Poe, nasıl ki bir zamanlar belki de sahne sanatını daha özgürce sergileyebilmek için ailesini terk ettiyse Poe da kendi edebi kariyeri için evi bildiği şehirden ve annesi bildiği Frances Allan'dan ayrılmayı göze almıştı. Sonuçta her ne kadar istemese de bunu bilinçli yapmasa da kendisini özdeşleştirdiği ilk erkek, babasıydı. Edgar evden ayrıldığı ilk gün açlık çekmeye başlamıştı ama geri dönmektense ölmeyi tercih ediyordu.

Poe evden ayrıldıktan yaklaşık bir sene sonra, Frances Allan yaşamını yitirdi. Frances Allan ölmeden önce kocasından iki ricada bulunmuştu: John Allan, Edgar'ı kaderine terk etmeyecekti ve Frances Allan, Edgar onu son bir kez görmeden toprağın altına girmeyecekti. Maalesef Frances'in iki isteği de yerine gelmedi. Poe haberi aldığı gün ertesi günü Richmond'a ulaştığında Frances Allan çoktan toprağa verilmişti. Allanların hizmetçilerinin anlattıklarına göre Edgar, annesinin mezarına doğru ilerlerken Bayan Stanard'ın da mezarının önünden geçmiş, Frances Allan'ın mezarına ulaştığındaysa daha fazla dayanamayıp yere yığılmıştı. Edgar yirmi yaşındaydı ve o genç yaşında aynı trajediyi üçüncü defa yaşıyordu. Annesi bildiği ya da anne yerine koyduğu üç kadını da hastalık nedeniyle genç yaşta kaybetmişti. Frances Allan, öz annesinin ölümünden sonra onu her anlamda sevmiş, sahiplenmiş ve on yedi yıl boyunca bakımını üstlenmişti. Frances Allan artık yoktu ve belki de onu Poe için gerçekten annelik mertebesine ulaştıran onun ölümüydü. Edgar'ın yaşadığı en büyük ikinci trajedi Frances Allan'ın ölümüydü. Üçüncüsüye kuzeni ve karısı Virginia'nın ölümü

olacaktı. Frances Allan'ın ölümü zihninde hep kaçmaya çalıştığı anıları canlandırdı. O dönemde yazdığı şiirlerinin çoğunda güzel ama ölü kadınları ele alacaktı.

Edgar için artık John Allan'la bir gelecek görünmüyordu. Hayatının o noktasında Edgar'a kapılarını açan bir kadın daha vardı, halası Maria Clemm. Küçük kuzeni Virginia da orada yaşıyordu. Kahverengi saçları ve menekşe rengi gözleriyle odadan odaya koşuyor, büyük kuzeni "Eddie" geldiği için çok seviniyordu. Edgar da Virginia'nın çocuksu masumiyetinden ve neşesinden çok etkilenmişti. Poe uzmanlarının üzerinde en çok tartıştıkları konulardan biri de Virginia ile ilişkisidir. Başlarda kuzen ya da kardeş gibi masum bir çerçevede başlayan ilişkileri ileride boyut değiştirecek ama yine aynı masumiyetle Edgar ve Virginia karıkoca olacaklardı. Virginia aslında Poe'nun ideal kadın tanımına birebir uyuyordu. Büyük, koyu renk ve puslu gözleri vardı. Aynı zamanda söylenenlere göre tuhaf ve pek de sağlıklı görünmeyen bir bedene sahipti. Solgun ve kırılğan bir yapısı vardı.

Freud'un öğrencisi ve Poe'yu daha psikanalitik bağlamda ele alan Marie Bonaparte'ın şöyle bir

önermesi var: Poe'nun bilinçaltında yer alan, hasta ve güzel kadınlara hissettiği çekim gücü burada da kendini göstermişti. O zamanlar Virginia henüz çok gençti ve hastalığın fiziksel ya da zihinsel emarelerini taşıması imkânsızdı. Fakat Marie Bonaparte'ın iddiasına göre Poe, Virginia'da bu hastalığın kendisini göstereceğini sezmişti. Çünkü biz istemesek de bilinçaltımız her zaman bu tarz işaretleri yorumlayabilirdi. Poe'nun "Morella" adlı hikâyesi de Bonaparte'ın bu iddiasını destekler niteliktedir. Öyküde yine erkek bir anlatıcı ve yine hasta bir kadın görüyoruz. Anlatıcı, hastalıklı karısını şöyle tarif ediyor: "Zamanla, kızıl lekeler yanaklarının üzerine sabit bir biçimde yerleşti ve solgun alındaki damarlar gözle görülür şekilde belirginleşti." Bu hastalıktan mustarip Morella ise hayatını kaybederken şu son sözleri söylüyor: "Ölüyorum ama yaşayacağım."

Burada bahsedilen, ruhani bağlamda bir yaşam değil aslında. Morella son nefesini verirken bir kız çocuğu dünyaya getiriyor. Adını annesinden alan ve oldukça hızlı büyüyen çocuk 10 yaşına geldiğinde annesine o kadar büyük bir benzerlik gösteriyor ki baba, kızını çok sevse de bu benzerlik karşısında dehşete düşmekten kendini alamıyor. İlginçtir ki Poe "Morella"yı yazarken Virginia da 10 yaşındaydı. Dolayısıyla Poe, belki de ta o zamanlardan kendi zihninde Virginia'yı annesinin vârisi ilan etmişti.

Tüm bunlara bakınca Poe'nun bu trajik durumdan bir tür haz duyduğu da düşünülebilir. Bu doğru da olabilir ama Poe'nun tüm bunları arkasında bırakmak ya da eserlerine farklı boyutlarda taşımak için gösterdiği çabaları da göz ardı etmemek gerekiyor. İlk yazdığı hikâyelerinden "Metzengerstein"la ilgili ufak bir detayı inceleyebiliriz bu bağlamda. Çok ayrıntıya girmeden bahsetmek gerekirse öyküde Poe'nun daha sonraki baskılarda çıkaracağı bir bölüm vardır. Hayatını kaybeden Leydi Mary ile ilgili şunları söyler: "O güzel Leydi Mary! Nasıl olur da ölebilirdi? Hem de tüberkülozdan! (...) Genç Baron Frederick ölü

annesinin tabutunun başında dikildi. Elini annesinin alınına koydu." Bu kısım, Poe hikâyelerinde gördüğümüz tipik bir anlatıdır. İlginç olan kısım Frederick Metzengerstein'in bu olay karşısındaki tavrının betimlemesidir: "Kırılğan vücudu bir an olsun titremedi. Çocukluğundan beri kalpsiz, inatçı ve atılğan biri olmuştu. Ve bu yaşına kadar da bu güçlü ve umursamaz tavırlarla gelebilmişti."

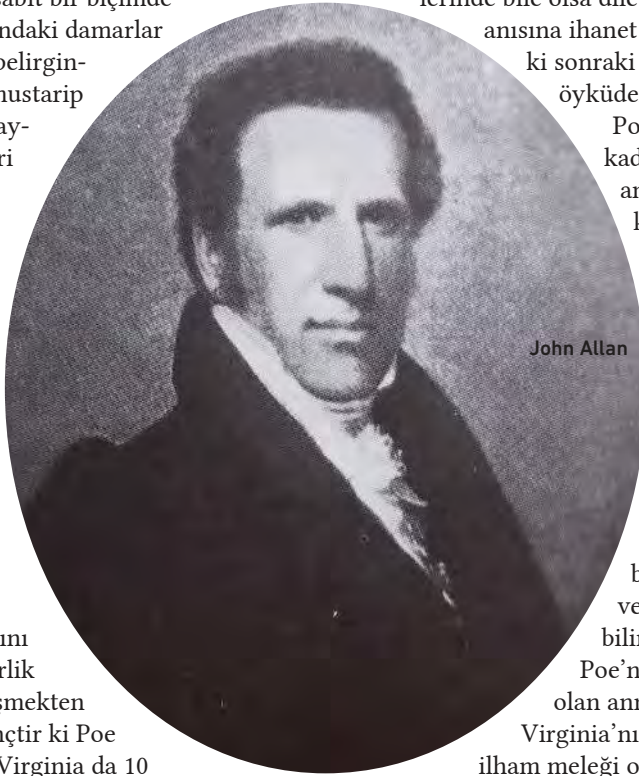
Frederick Metzengerstein gerçek anlamda Poe'nun ya da Poe anlatıcılarının aksine böyle bir kişiliğe sahipti. Şüphesiz Poe'nun bir parçası bilinçsizce de olsa Frederick Metzengerstein gibi olmak istiyordu. Ancak bunları kurmaca eserlerinde bile olsa dile getirmeyi annesinin anısına ihanet gibi görüyor olacaktı ki sonraki baskılarda bu kısımları öyküden çıkarmıştı.

Poe'nun hayatına giren kadınların arasında, annesini çağırıştıran kadınların başında Virginia geliyordu. Başka birini seviyor olsa da hâlâ ilk aşkına, annesine sadık kaldığı hissini veriyordu belki de. Karısı Virginia, Poe'nun özel hayatında, iş hayatında, düşünce ve duygularında büyük boşlukları doldurmuş ve aynı zamanda yazarın bilinçaltında her zaman Poe'nun kırılğan ve ölmekte olan annesini canlandırmıştı.

Virginia'nın bu anlamda Poe'nun ilham meleği olarak kendini gösterdiği ilk eser "Berenice"tir. Hikâyenin anlatıcısı

Egaeus aynı zamanda nişanlısı olan kuzeni Berenice'i anlatırken şöyle söyler: "Ah, silueti bütün canlılığıyla gözlerimin önünde, gençlik zamanlarındaki gibi gamsızlığı ve neşesiyle!"

Şüphesiz Virginia da hastalanmadan önce Poe'nun gözünde böyle biriydi. Oysa annesinin anısı, eserlerinde hiçbir kadının zihinsel ve fiziksel olarak sağlıklı kalabilmesine imkân tanımıyordu. Nitekim Berenice'i öykünün ilerleyen bölümlerinde şöyle tasvir edecekti: "Bir hastalık, ölümcül bir hastalık vücuduna adeta bir samyeli gibi musallat oldu. Onu izlerken bile zihnini, alışkanlıklarını ve karakterini istila eden bir değişim geçirdiğini görebiliyordum. Öyle bir değişimdi ki sinsi ve korkunç bir seyirle insanın kimliğini bile ele geçiriyordu!"

Böylelikle Poe'nun küçük kuzeni Virginia ya da Berenice yavaş yavaş kendi kimliğini kaybediyor ve Poe'nun geçmişten gelen bir anısına, ölmekte olan annesinin görüntüsüne bürünüyor.

Virginia hastalığın ilk belirtilerini göstermeye başladığında Edgar, annesiyle aynı kaderi paylaşacağına emin olmuştu. Virginia sürekli öksürüyor, Edgar gördüğü her kan damlası karşısında biraz daha dehşete kapılıyordu. Poe çoğu zaman yaptığı gibi, hislerini eserlerine dökmeyi seçti. "Kızıl Ölümün Maskesi" adlı öyküsünün o gerçekten de kızıl havasını bu dönemlerde anlatmaya başlamıştı: "Kızıl Ölüm çoktandır ülkeyi yakıp kavuruyordu. Hiçbir hastalık bu kadar ölümcül, korkunç olmamıştı. Simgesi ve mührü kandı; kanın kızılığı ve dehşeti."

Poe artık ölmekte olan Virginia'nın yasını tutuyordu. Virginia'nın ölümü aynı zamanda bastırıldığı birtakım duyguları da gün yüzüne çıkarıyordu. Güzel bir kadının tam olarak annelik mertebesine ulaşabilmesi için ölmesi, o dönüşümü tamamlanması gerekiyordu. Poe bilinçaltında ancak o zaman huzur bulacaktı. Tüm bunlarla başa çıkabilmesi için en güçlü silahıysa kalemiydi. Kardeşi Rosalie'nin söylediğine göre Virginia ölüm döşegindeyken Poe, yazmakta olduğu bir şiirin ilk taslağını kardeşine okumuştur. Şiirin adı "Annabel Lee"ydi. Şiir tamamlandığında Virginia hayatını kaybedeli iki yıl olmuştu. Poe, bu şiiri Virginia için yazmadığını iddia etmişti ama sadece bu kadar açık bir gerçeği reddetmesi bile Poe uzmanlarının aksini düşünmesi için yeterli olmuştu. İlk iki dizeyle, şiirine gotik ve esrarengiz bir hava katarak başlıyordu Poe: "Uzun, uzun zaman önceydi / Denizin kıyısındaki bir krallıkta. (...) Ben çocuktum ve o da çocuktum / Ama aşktan çok daha büyük bir aşkla sevdik birbirimizi."

Edgar, Virginia'yla evlendiğinde kız 13 yaşındaydı ve Virginia, Edgar için her zaman küçük bir çocuk olarak kalmaya devam etti. Çünkü Virginia, cinselliğin de içinde olduğu bir aşktan, evlilikten ziyade, annesinin bir uzantısı olarak kalmıştı Poe'nun gözünde.

"Bulutlardan buz gibi bir rüzgâr esti / Ve alıp götürdü onu benden."

Yazarın "güzel bir kadının ölümü" ritüeli kadının ölmesiyle son bulmuyor elbette. Poe'nun her zaman kaçmak istediği o nekrofilik duyguları burada da kendini gösteriyor. "O yüzden geceleri onun yanında uzanırım / Deniz kenarındaki o mezarın yanında."

Poe'nun hayatında ve eserlerinde kadınların anlamını ya da rolünü irdeleyebilmek için çok daha uzun sayfalar gerekiyor ancak Poe'nun

kadınları ele aldığı çoğu hikâyesinde, farklı süreçler olsa da benzer sonuçları görüyoruz. Sağlıklı ve sonsuza kadar onunla beraber olabilecek bir kadın, bir eş, bir anne fikrini tahayyül etmekte zorlanıyordu belki de Edgar Allan Poe. *Berenice*, *Morella*, *Ligeia*, *Usherların Çöküşü*, *Eleonora*, *Hayalperest*, *Metzengerstein* ve daha birçok öyküsünde karşılaştığımız bu durum monoton ve tekrara düşen bir tema gibi görünebilir. Oysa sadece bu tekrarlar bile Poe'nun bilinçaltına yerleşen imgenin onu ve eserlerini ne denli ele geçirdiğini göstermeye yeterlidir.

EDGAR ALLAN POE VE 19. YÜZYIL

Poe, 40 yıllık kısa hayatına birçok şiir ve hikâye sığdırdı. Son derece üretken bir yazardı ve korku, bilimkurgu ve polisiye alanında birçok öncü esere imza atmıştı. Katlanmak durumunda kaldığı zorluklar olmasaydı ve bu kadar genç yaşta hayatını kaybetmeseydi mutlaka ardında daha pek çok şaheser bırakacaktı. Öte yandan, içinde bulunduğu durum ve koşullar bu şekilde gelişme onu yazmaya iten yaratıcı dürtüleri de bu denli etkili olmayacaktı. Bu, sadece Poe'nun özel hayatı için geçerli değil tabii ki. 19. yüzyılın ilk yarısındaki kültürel, sosyal, ekonomik ve politik gelişmeler Poe'nun eserleri için itici bir güç ve besin kaynağı görevi görmüştü. Poe, edebiyat tarihinin özellikle de Amerikan edebiyatının oldukça önemli bir döneminde yaşamıştı. Dolayısıyla bu muhteşem dönemin etkileri de Poe'yu, duygularını, düşüncelerini ve sanatını da şekillendirmişti. O nedenle Poe'nun eserlerini ve edebi kimliğini dönemin koşulları bağlamında irdelemek, eserlerinin döneme ne denli ışık tuttuğunu da incelemek gerekir.

Poe'nun edebiyat sahnesine çıkışından yüzyıllar önce Platon, "mantık" ve "duygu" konseptlerini bir at arabasını çeken iki ata benzetmişti. At arabacısı farklı yönlerde giden bu iki atı zaptetmek ve orta yolu bulmak durumundaydı. Platon'un MÖ 4. yüzyılda ele aldığı "mantık" ve "duygu" konseptleri, sonrasındaki yüzyıllar boyunca felsefenin, sanatın ve edebiyatın ana ikilemelerinden biri olacaktı. 18. yüzyılda Neoklasizmin "mantık"ın zaferini ilan etmesinin ardından sıra "duygu"ya gelecekti. Romantikler, 19. yüzyılda muzaffer "mantık" konseptinden kopup "duygu"yu odaklarına alacaktı.

Romantizm akımı, günümüzde bildiğimiz anlamıyla "romantik aşk" konseptinden epey uzakta duruyordu. Bireylerin, kendileri ve çevreleri hakkında nasıl düşündüklerini yeniden şekillendiren bir akımdı. Romantizmin Avrupa'daki temsilcileri

Poe'nun da çok sevdiği ve etkilendiği William Wordsworth, Samuel Taylor Coleridge, John Keats, Lord Byron, Percy Shelley gibi şairlerdi. Akımın en karakteristik özelliklerinde biri, rasyonalite ve mantıktan ziyade duyguları ve içgüdüyü öne çıkarmasıydı. Sanatın ne kadar sanat olduğunu belirleyen şey, duygulara ve duylara ne denli hitap ettiğiydi. Öğretici ve rasyonel öğelerin sanatta yerinin olmadığı savunuluyordu. Mantıklı ve öğretici yazı türleri dini vaazlara ve bilimsel eserlere özgüydü. Poe'nun duygusal karakterleri dönemin bu baskın inancına ışık tutuyor, hatta Poe'nun yarattığı en mantıklı karakter, ünlü dedektif Auguste Dupin bile mantıktan ziyade sezgiye dayalı bir yöntem izliyordu. Romantizm akımı Almanya'da başlayıp İngiltere'ye sıçramış, oradan da çok geçmeden Amerika'ya ulaşmıştı. İngiliz Romantizmi 1790'larda başlayıp 1830'lara kadar devam etti. İngiliz Romantizminden etkilenen ve sonrasında kendine özgü öğelerle şekillenen Amerikan Romantizmi ise 1800'lerde başlayıp 1860'lara kadar devam edecekti.

Amerikan Romantizmi, Amerikan edebiyatında oldukça önemli bir yere sahip. O nedenle bu dönemden Amerikan Rönesansı olarak da bahsedilir. Tabii Amerikan Romantizmini Avrupa Romantizminden farklı kılan epey keskin sınırlar vardı. Bu keskin sınırları daha iyi analiz edebilmek adına, Amerika tarihine göz atmak gerekiyor.

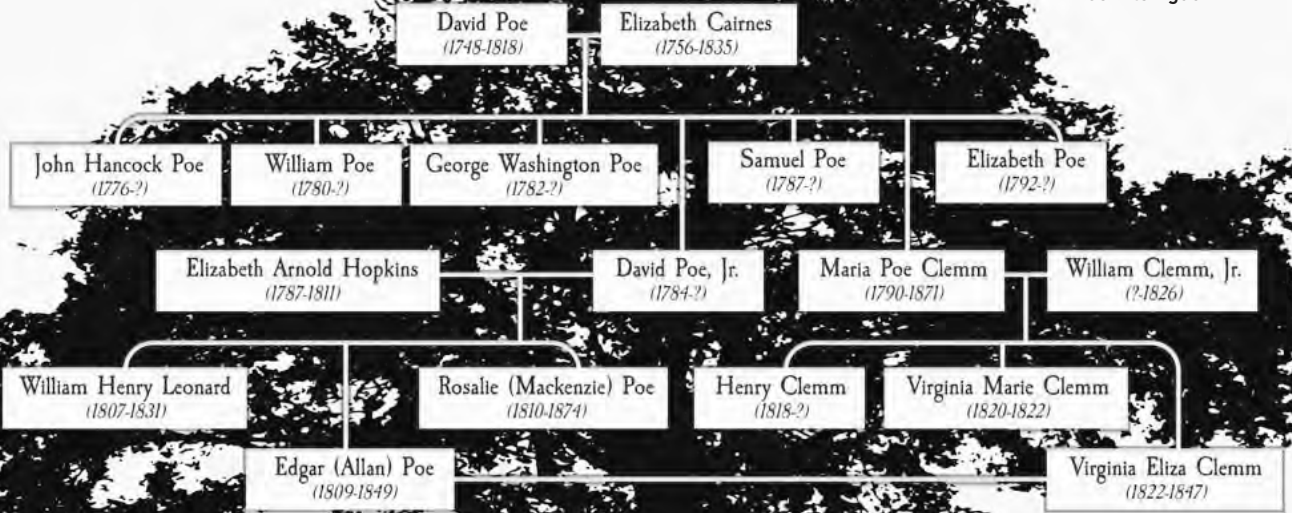
Poe, Amerikan Romantizm akımının sesini bulabilmesine en büyük katkı sağlayan yazarların başında geliyordu. Eserlerinde sıklıkla Amerika'ya özgü öğelere rastlanmasa da Poe, ruhen sınırlar-

dan dışarı çıkarak bu yeni ve özgün edebiyatın gelişiminde en güçlü etkiyi gösteriyordu.

Poe, bu sınırların dışına çıkmayı başarsa da eserlerinin bazı yönleri İngiliz Romantizm akımıyla büyük benzerlikler taşıyordu. Romantizm akımının en belirgin özelliklerinden biri, eserlerde belirli bir yer ve zamanın belirtilmesi ya da üstü kapalı söylenmesiydi. Çünkü duygulara vurgu yapan bu akım, sanatın mevcut dünyanın gerçeklerinden daha uzak ya da farklı bir yerde var olduğuna inanıyordu. Sanatın gerçek amacı okurlarda yoğun duygular uyandırabilmektir. Poe da okuru mevcut dünyadan uzaklaştırıp hikâyenin içine katabilmek için ya "Usherların Çöküşü"ndeki gibi var olmayan bir yeri ya da "Ligeia"daki gibi İngiltere'nin saklı köşelerindeki bir manastırı mekân olarak seçmişti. Poe'nun dedektif hikâyeleri bile Amerika'da değil, Fransa'da geçiyordu. Aynı "zaman" için de geçerliydi. "Kuyu ve Sarkaç" adlı öyküsünde İspanyol Engizisyonu dönemini seçmişti örneğin. Ya da "Metzengerstein"da olduğu gibi zamanı tamamen sır olarak bırakıyordu: "Korku ve felaket asırlardır etrafımızda kol gezmekte. O halde anlatacağım hikâye için bir tarih belirtmeye ne gerek var?"

Bu öğeler, Romantizmden doğacak olan gotik ve korku türlerinin de vazgeçilmez özelliklerinden olacaktı. Amaç, okuru fiziksel ve somut gerçeklerden uzaklaştırarak tamamen okurun duygularına hitap etmektir. Uydurma mekânlar, zamanlar ve hatta isimler okuru gerçeklikten başka bir boyuta taşıyacak, onları duygularıyla baş başa bırakacaktı. "Mary Shelley"nin ana karakterine

Poe Aile Ağacı

Frankenstein ismini vermesi de bir nebze bundan kaynaklanıyordu: İngilizce bir isim olan “Frank”ın sonuna Almancayı çağrıştıran “stein” eki getirir. Bunu, gotik edebiyatın doğum yeri Almanya’ya atıfta bulunmak için yapar tabii. Ama aynı zamanda yabancı bir isim, İngiliz okurun kendisini bu talihsiz karakterden soyutlayarak öyküden daha da zevk almasını sağlayacaktır. Aynıı Poe’nun “Metzengerstein”ı için de geçerlidir.

Poe, İngiliz Romantizmiyle bu tarz benzerlikler taşıırken bir yandan da Amerikan Romantizmini inşa edecek ve Kara Romantizmin mimarlarından biri haline gelecekti. Poe, sıradan konuları ele alan eserleri edebiyattan saymıyordu. Çünkü bu olaylarla günlük hayatta karşılaşmak mümkündü. Me-sele okura günlük hayatında tecrübe edemeyeceği duyguları yaşatabilmektir. O nedenle hikâyelerinin çoğunda yaşayan cesetlere, tekinsiz karakterlere ve dehşet verici çıkmazlara yer veriyordu. Poe, bireylerin sapkın duygularını, insan doğasının karanlık yönlerini ortaya çıkarmayı amaçlıyordu. Tekinsiz, mantıksız ve esrarengiz konuları ele alarak bunların bireyler üzerinde yarattığı derin ve yoğun duyguları vurgulamak Poe’ya özgü bir ustalık gerektiriyordu.

Öykülerinde endişeyi, korkuyu, ölümü, doğaüstünü, çürümeyi ve deliliği ele alıyordu. Karakterlerinin çoğunu, özellikle de erkekleri zihinsel anlamda dengesiz ya da deli olarak tasvir ediyordu. Kadınlarsa ilk bölümde de bahsettiğim gibi güzel ve ölüydü ya da ölmek üzereydi. Poe, gotik türüne ait öğeleri alıp eserlerini kendisine özgü olay örgüleriyle geliştirdiyordu. Hikâyelerinde ve şiirlerinde cinayetleri, ölü sanılabilecek canlı gömülen insanları, ruhunu şeytana satanları, fiziksel ve zihinsel işkenceye maruz kalan karakterleri işliyordu.

Tabii Poe eserlerinde karakterlerin karşılaştığı bu çıkmazlar veya talihsiz olaylar dönemin koşullarına, özellikle de tıp alanındaki mevcut duruma ayna tutuyordu. Kadın karakterlerinin çoğu tüberküloz nedeniyle hayatını kaybediyordu örneğin. “Kral Veba” adlı öyküsünde, insanlık tarihinin en büyük salgın hastalıklarından birini konu alıyordu: “Bu olaylı hikâyenin yaşandığı çağda ve öncesi ve sonrasındaki birçok yıl boyunca düzenli aralıklarla bütün İngiltere ama özellikle de başkent, ‘Veba!’ çığlığının korkunç tınısıyla yankılandı.”

Poe’nun resmettiği bu manzara bir gerçektir. Ancak Poe’nun sihri, bu gerçekleri alıp çok daha dehşet verici detaylarla besleyerek okurda en uç duyguları uyandırmaktı: “Gruptaki her bir kişinin önünde, içki kadehi niyetine kullanılan bir parça kafatası duruyordu. Tabutlar ve bir levazımat-

NE YAZIK Kİ POE’NUN HAYATINA ANNE YA DA EŞ OLARAK GİREN BÜTÜN KADINLAR ELIZABETH POE’YLA AYNI KADERİ PAYLAŞACAK VE EDGAR ALLAN POE EN İYİ BİLDİĞİ KADIN İMGESİNDEN, GÜZEL VE ÖLÜ KADINDAN HAYATI BOYUNCA KURTULAMAYACAKTI.

çının dükkânında bulunabilecek diğer eşyalar odanın etrafındaki pencerelerin önüne üst üste yığılmıştı ve herhangi bir ışığın sokağa kaçmasını engelliyordu.” Poe, bununla da yetinmeyip betimlemelerinde esprili bir dil kullanarak okuru karmaşık duygulara itiyordu: “Kral, suratında sayısız kırıksıklık belirecek şekilde alnını kaldırdı; gut hastası küçük ihtiyar bir çift körük gibi püfle-di; kefenli hanımefendi burnunu bir ileri bir geri salladı; pamuklu don giymiş beyefendi kulaklarını dikti; kefenli diğer hanımefendi ölmekte olan bir balık gibi soludu ve tabutun içindeki adam kaskatı durup gözlerini devirdi.”

Kara Romantizm, korku ve gotikten bahsedince Poe’nun eserlerinde, özellikle de hikâyelerinde sadece bu tekinsiz duygulara değindiği düşünülmesin. Poe’nun inanılmaz bir espri ve hiciv anlayışı vardı ve dönemin edebi kültürüne ilişkin en büyük eleştirilerine bu hiciv dolu hikâyelerinde yer veriyordu. Buna, eserlerinden birçok örnek verebilmek mümkün ancak burada kısaca, eserlerinde sıklıkla rastladığımız *Blackwood’s* dergisine dair göndermelerden bahsedeceğim.

Dönemin doktorları, komaya giren veya benzer katatonik davranışlar sergileyen hastalara sıklıkla ölü teşhisi koyuyor ve bu talihsiz insanlar ölü sanılarak toprağa veriliyordu. Gerçek hayatta bunun birçok örneğine rastlamak mümkündür. Tabutlarını kırarak mezardan çıkmaya çalışan, çığlık atarak toprağın altından seslerini duyurmaya çalışan insanlar vardı. Gazete ve dergiler sıklıkla bu olaylara yer veriyordu. Fakat bu tür hikâyelerin okurları epey etkilediği görülünce bazı dergi ve gazetelerde kurmaca öyküler de yayımlanmaya başlamıştı. *Blackwood’s* da canlı canlı gömülen bu gibi kişilerin ve ölüme yakın deneyimlerin sansasyonel hikâyelerini yayımlayan popüler bir dergiydi. Poe’nun benzer bir tecrübeyi ele aldığı “Nefes Kaybı” adlı öyküsü de ilk baskısında “Blackwood Usulü Bir Hikâye” alt başlığını taşıyordu.

Poe’ya göre *Blackwood’s* gibi dergilerde yer alan hikâyeler, edebiyattan çok uzakta bir yerdedi. Belirli bir formülün varyasyonlarından ibaret,

birbirini taklit eden, sığ ve basit hikâyelerdi. Hatta bununla ilgili, “Bir Blackwood Makalesi Nasıl Yazılır?” adlı esprili ve hiciv dolu bir öykü kaleme almıştı. Bay Blackwood, hikâyenin kahramanı Bayan Zenobia’ya, Blackwood tarzı makaleler kaleme alabilmek için şu öğüdü veriyordu: “Yapmanız gereken ilk şey, daha önce hiç kimsenin tecrübe etmediği bir çıkmazın içine girmek. Mesela fırın, fırın güzel bir fikirdi. Ama hazırda bir fırının yoksa benzer talihsizlikler hayal etmekle yetinmek zorunda kalacaksınız.” Bay Blackwood aynı zamanda makalelerin edebi değerlerini artırmaya yarayacak ipuçları da veriyordu. Fransız tragedyasından ya da Aristoteles’ten alıntılar yapmalı ve mutlaka Latince ya da Fransızca kelimeler kullanmalıydı. İşin ilginç yanı şu ki Poe, yabancı kelimelerin ve alıntıların kullanılmasını alay konusu ederken kendisi de en ciddi hikâyelerinde bile bu yola başvurdu. Dolayısıyla Poe öyküleri, açıklamalı notlarla okunması gereken, kelime kelime çözümleme isteyen eserlerdir. Bu mesele Poe’nun entelektüel birikimine de vurgu yapıyor aslında.

Poe, çeşitli eserlerden birçok alıntıya ver verir, kendisinden yüzyıllar önce yaşamış düşünürlerin ve çağdaşlarının fikirlerine ve eserlerine epey aşinadır. Burada, henüz çok küçük yaştaiken topluluklarda şiir ve gazete okuyarak insanları büyüleyen Poe’nun kendisini geliştirmesinin yanı sıra, aldığı eğitimin de önemi büyüktür. Poe’yu eğitim alanında çağdaşlarına üstün kılan ilk nokta, altı yaşından on bir yaşına kadar İngiltere’de eğitim görmesiydi. Özellikle Latince derslerinden yüksek notlar alıyor, Shakespeare’le ve diğer İngiliz yazarlarla tanışıyordu. Yıllar sonra, Edgar’ın okul arkadaşı Bay Hunter ondan bahsederken Fransızca konuşabildiğini, Latince eserleri çözümleyebildiğini ve yaşıtlarına hatta ondan daha büyüklere göre tarih ve edebiyat konusunda bilgili olduğunu söyleyecekti. Edgar Amerika’ya döndüğünde de coğrafya, tarih, hitabet, Fransızca, Latince ve matematikte ilerleyecek, özellikle Latince ve Yunancada büyük başarılar elde edecekti. Virginia Üniversitesi’ne gitmeden önce şiirler yazmaya başlayacak ve edebiyat alanında uzmanlaşmak istediğine kadar

verecekti. O zamanlar şairlik kariyeri hiçbir yerde Amerika’da olduğu kadar küçük görülmüyordu şüphesiz. Çünkü ülkenin tüm odağı maddi başarıya çevriliydi. Dolayısıyla çiçeği burnunda bir şair, o zamanlar muhtemelen kendisini daha da yalnız hissediyor, küçümseniyor ve hatta belki saklanmaya itiliyordu. Ancak bu alanda tüm zorluklara rağmen ısrarla devam etmesi ve ardından kısa hikâyeler kaleme almasıyla birlikte Poe, Amerikan ve dünya edebiyatına hiç tahayyül edemeyeceği katkılarda bulunacaktı.

Tabii bu katkılardan en büyüğü de polisiye türüne ait ilk eserleri kaleme almasıydı. Poe’nun eğitimi ve entelektüel birikimi yaratıcılığıyla da birleşince artık mevcut kalıpların bile dışına çıkarak kendine özgü türler üretmesine yol açmıştı. Tıpkı korku hikâyelerinde olduğu gibi polisiye romanın kökenleri de kısmen gazetelerde ve dergilerde yer alan gerçek suç hikâyelerine dayanıyordu. 16. ve 17. yüzyılda yazılı kaynaklarda yer alan ya da sözlü olarak anlatılan bu gerçek suç olayları, katillerin biyografileri, macera masalları, idam hikâyeleri ve infaz vaazları Püriten bir bakış açısıyla topluma ibret aracı olarak anlatılıyordu. Zaman geçtikçe ve toplum değiştikçe bu anekdotların hepsi birer edebi eğlence araçları haline geldi. Poe, 1841’de “Morgue Sokağı Cinayetleri” ile bu anlatıyı bambaşka bir noktaya taşıdı. Dupin hikâyelerinde polisiye romanın klasik formunun tüm öğeleri vardı. Şehir ortamı, kapalı bir odada vuku bulan vahşi bir cinayet, verimsiz polis teşkilatı, etrafındakilere tepeden bakan dâhi bir beyefendi ve bu beyefendi kadar zeki olmayan bir anlatıcı. Poe, polisiye türüne ilk şeklini verdi ve ilk dedektifi yarattı. Poe, hikâyelerinin popülerliğinden memnuniyetsiz değildi ancak insanların algıladıkları kadar muhteşem olduklarını düşünmüyordu. Bu hikâyelerin kıvraklığının fazla abartıldığına inanıyordu. Yepyeni bir şey yarattığının farkındaydı ama daha sonraları bu türün babası olarak kabul edileceğini öngörememişti elbette. Poe, 1849’da hayata veda ettiğinde cenazesine sadece birkaç kişi katıldı. Edebiyattaki yerinin ne denli önemli olduğu, maalesef yıllar sonra anlaşılabilecekti.

NOT: Edgar Allan Poe hikâyelerinin kronolojik sıraya sadık kalan ilk cildi, Fulya Turhan’ın çevirisi, açıklamalı notları ve ayrıntılı Poe biyografisiyle çok yakında Labirent Yayınları’ndan çıkacak.

1921 İstanbul'u. İngilizler yardımıyla "Kuvvacılara" kıyam peşinde olan padişah yandaşları.

Bir yanda yoksulluk, diğer tarafta karaborsa ve yabancı devlet işbirlikçileri... Kızıl Üçleme'nin ilk romanı "Simirna Kızılı"nın kahramanı Sergey Andreyev, bir yandan bu kaotik ortamı gözlemekle görevli, diğer taraftan ihbar sonucu öldürülen yoldaşının katilini bulmak zorunda.

Suphi Varım'dan yine nefis, müfredat dışı bir dönem romanı!

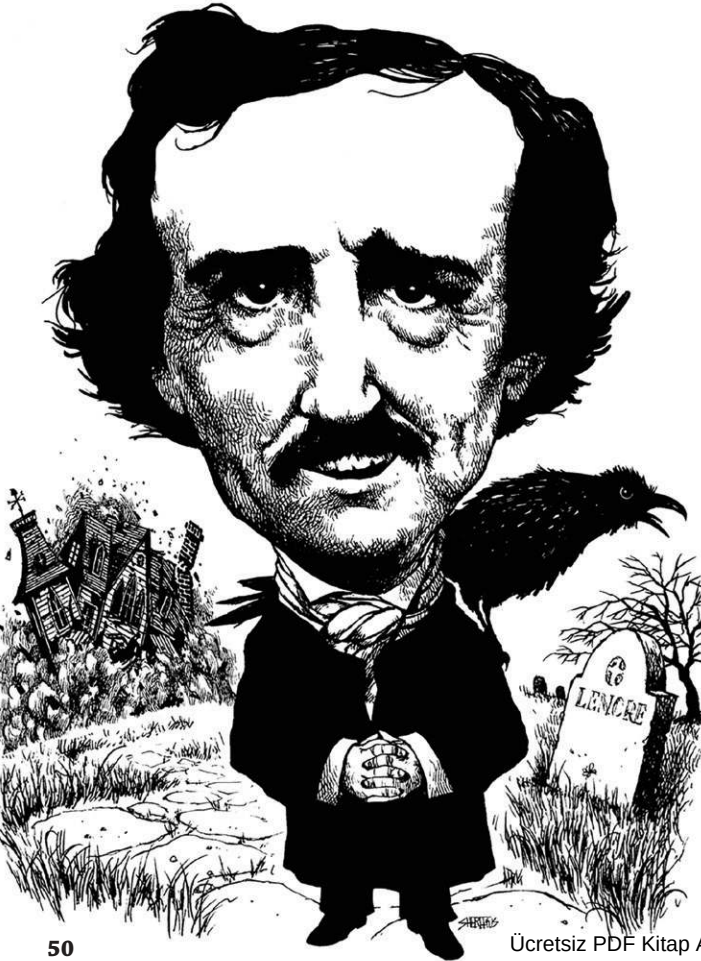
**TÜM
KİTAPÇILARDA!**

ÇALINAN MEKTUP: SIRRIN YÜZEYSELLİĞİ VE BİLGİ EKONOMİSİ

Doruk TATAR

**POE'NUN "ÇALINAN MEKTUP"U
KENDİSİNDEN SONRA GELEN
POLİSİYE/DEDEKTİFLİK
ÖYKÜLERİNİ İÇERİK OLARAK
ETKİLEYEN BİR ESER OLMANIN
ÖTESİNDE MODERN EDEBİYATIN
SIR, BİLGİ, DERİNLİK VE YÜZEY
TEMALARINA YAKLAŞIMINDA DA
BELİRLEYİCİ BİR ROL OYNAR.**

İngiliz edebiyatının en saygıdeğer yazarlarından biri olan Edgar Allan Poe'nun aynı zamanda popüler edebiyatla özdeşleşen modern polisiye edebiyatının mucidi olması, bu edebi türün ortaya çıktığı andan itibaren yüksek (ciddi) ve popüler (eğlencelik) edebiyatlar arasında ayrımı zorlamasına neden olmuştur. Modern polisiye edebiyatın ilk örneklerini veren Poe, kendinden sonra gelen polisiye yazarlarını özellikle de Conan Doyle ve Agatha Christie'yi derinden etkiler. Bu etkinin en barizlerinden biri, hikâyedeki anlatıcının konumudur. Poe'nun diğer polisiye öykülerindeki gibi, bu yazıda üzerinde duracağım "Çalınan Mektup" da Dupin'in, ismini hiçbir zaman öğrenemediğimiz ortağının ağzından aktarılır. Bu açıdan bakıldığında Doyle'un Watson'ı ile Christie'nin Hastings'i tarafından temsil edilen anlatıcı geleneğinin de ilk uygulayıcısıdır Poe.

Poe, yazdığı polisiye eserlerle sadece edebiyat alanında öne sürülen bu ayrımı ve hiyerarşiyi zorlamakla kalmaz, aynı zamanda edebiyatla teoriyi de bir arada düşünmek için geniş bir alan sunar. "Çalınan Mektup" çokça teorik çalışma yapılmış hikâyelerden biridir. 20. yüzyıldaki edebiyat ve eleştirel teoriyi takip edenlerin aşına olduğu iki metin ön plana çıkar. Bunlar, Jacques Lacan'ın "Çalınan Mektup" üzerine verdiği seminer ile Jacques Derrida'nın psikanalize ve Lacan'ın, Poe'yu psikanaliz bazlı okumasına karşı kaleme aldığı eleştirel makalesidir.

"Çalınan Mektup", Dupin'den yardım istemeye gelen Paris polis şefi ile açılır. Polis şefi, ismini vermek istemediği ama devletin en üst düzeyinde bulunan bir kadın (biz Kraliçe diyelim) tarafından görevlendirildiğini söyler. Kraliçe için çok önemli bir mektubu Bakan D. çalmıştır ve Kral'a mektubun içeriğini açıklama tehdidiyle Kraliçe'ye şantaj yapmaktadır. Olay şöyle vuku bulur: Kraliçe eline geçmiş olan mektubu okurken Kral ve Bakan D.'nin odasına girmesiyle mektubu telaşla şifoniyerin üzerine bırakır. Kral'ın gözünden kaçan

mektubu Bakan D. fark eder ve Kral'ın durumu anlamasından korktuğu için müdahale edemeyen Kraliçe'nin gözlerinin önünde alıp cebine atar.

Buraya kadar ilginç olan, bütün dedektiflik hikâyelerinin merkezinde bulunan gizemin niteliğidir. Mektubun çalınma anına dair bir bilinmez yoktur. Mektubu kimin, nasıl ve niçin çaldığı tespit edilmiştir. "Çalınan Mektup"ta gizem, mektubun içeriği de değildir. Mektubun içeriğinin ortaya çıkması durumunda yaratacağı sonuçları bilmek hikâye için kâfidir. Hikâyenin gizemi, Bakan D.'nin evinin polis tarafından günlerce detaylı bir şekilde aranmasına rağmen mektubun nasıl olup da bulunamadığıdır. Dupin'e, bu gizemi çözüp mektubu gayrimeşru bir şekilde mülkiyetinde bulunduran Bakan D.'den tekrar çalıp sahibesine teslim etme görevi verilir. İşte, tam da bu yüzden "Çalınan Mektup", Poe'nun diğer polisiye eserlerinden bir ölçüde farklıdır çünkü dedektifimiz Dupin bir hakikati ortaya çıkartan ya da bir gizemi aydınlatan aktörden ziyade kurulu düzeni tehlikeye atacak bir ifşanın önüne geçmeye çalışır. Yani tehdit altında olan devlet düzenini ve hiyerarşisini (ve bir ölçüde de aile kurumunu) yeniden tesis etmeye uğraşan bir faildir. Bu açıdan Dupin, dedektiften ziyade bir devlet görevlisi hatta bir ölçüde istihbarat memuru gibi davranır.

Peki, bir dedektif olan Dupin'in görev tanımına uymasa da "Çalınan Mektup"taki mevzuya dahil olma saikleri nedir? Para, bunlardan biridir. Çalınan mektubu bulma görevini getiren polis şefi, Dupin'e hizmetinin karşılığında ödeme yapmayı teklif ettiğinde Dupin bunu memnuniyetle kabul eder. Fakat bunun ötesinde, Dupin kendisine teklif edilen görevi kabul ederek Ortaçağ edebiyatının önemli figürlerinden biri olan şövalye rolünü de üstlenir. En nihayetinde ortada, onuru ve saygınlığı tehlikede olan bir kadın vardır. Dupin devletin en üst kademesindeki bu kadının, prenses olmasa da Kraliçe'nin haysiyetini kurtaracak kişi olarak belirir. Dupin hikâyenin sonunda arkadaşına, "hanımefendinin partizanı" olarak görevini yaptığını itiraf eder.

Poe'nun hikâyesinde mektup bir paradoks barındırır, o da şudur: Mektubun sahibine verdiği güç, mektup kullanıldığında yani içerik ifşa edildiğinde yok olur. Diğer bir deyişle mektubun gücü mutlak olmaktan ziyade, belirli bir "bilgi ekonomisi" içinde belirlenir; sırrın içeriğinden ziyade sırrı kimin bildiğinin bilgisi, kimin ne kadar bildiği meselesidir. Mesela Bakan D., polisin mektubun onda olduğunun yanı sıra mektubu bulmak için nasıl bir metot kullanacağını bilir. Dupin ise Bakan D.'nin polisin nasıl çalıştığı konusunda

akıl yürüterek mektubu nereye ve nasıl "saklayacağını" tahmin eder. Burada Dupin'in polislere nazaran avantajı, Bakan D.'nin bilgisini ve akıl yürütme tarzını, soruşturmanın bir parçası haline getirmektir. Belki de bilgi ekonomisinin oluşturduğu bu oyun çekici gelmiştir Dupin'e.

Polis şefi, Bakan D.'nin evinde mektubu aramalarını tarif ederken, evi parsellere ayırdıklarını, her bir parseli numaralandırdıklarını ve böylece hiçbir bölgeyi gözden kaçırmadıklarını iddia eder. Polis aramasındaki bu metodik tutum, hikâyenin geneli açısından da önemlidir. Dupin, polisin kendince etkili ve metodik çalışma şeklini tiye alarak, polis şefinin zekâsının bir "okul çocuğu" nunki kadar olmadığını iddia eder. Dupin'in bu durumu açıklamak için anlattığı anekdot son derece ilginçtir ve bize bilgi ekonomisinin nasıl işlediğine dair önemli ipuçları verir. Çocukluk yıllarından bir arkadaşının "tek mi çift mi" oyununda bütün okulu yendiğinden dem vuran Dupin, bu durumun şaştan ziyade çok basit bir mantık içerdiğini öne sürer. Buna göre bu çocuk, karşısındakini nasıl düşündüğünü ve düşüneceğini hesaplayarak bütün oyunları kazanır. Eğer rakibi düz mantıklı biriye elde tuttuğu nesne sayısını her defasında tek ve çift arasında değiştirir. Fakat rakip daha komplike düşünen biriye bu sefer sözkonusu çocuğun bunu hesaplayıp diğer seçeneğe gideceğini çözer ve aynı seçenikle devam eder. Tabii karşısındakinin böyle düşüneceğini de hesaba katacak kadar zeki olan çocuk, oyunu yine kazanır. Dupin, bu anekdot ile gizemi nasıl çözeceğinin ipuçlarını verir.

Poe'nun hikâyesinin Conan Doyle'un "Bohemia'da Skandal"ıyla benzerlikleri dikkat çekicidir. Doyle'un macerasının konusu Irene Adler'in kraliyet ailesine, fotoğraflarla yaptığı şantajdır. Sherlock Holmes'un amacı ise Dupin'in kine benzer şekilde, şantaj malzemesini Adler'in elinden almaktır. Adler'i ziyareti sırasında Doktor Watson'dan yakınlarda küçük bir yangın çıkarmasını rica eden Sherlock'un varsayımı, Adler'in "kadınlık içgüdü" ile olası bir tehlike anında evdeki en değer verdiği şeye yöneleceğidir. Holmes'un metodu, Dupin'inkiyle büyük bir benzerlik gösterir. "Çalıntı Mektup"ta Dupin'in daha önce ödeme yaptığı bir adam, deli taklidi yaparak Bakan'ın evi önünde kalabalığa kurusıkı bir tüfekle ateş eder. Bakan dikkatini bu yöne çevirdiği anda ise mektubun yerini daha önce tespit etmiş olan Dupin, mektubu kendi yazdığı bir notla değiştirir. Sherlock da Dupin gibi planın ilk ayağından başarıyla çıkar. Lakin Dupin'in aksine hikâyenin sonunda Sherlock, Adler tarafından mağlup edilir. Aslında Adler yangın tehdidini ilk hissettiği

anda Sherlock'un öngördüğü şekilde şantaj nesnelerini sakladığı yere bir bakış fırlatır. Sherlock, bu bakışı görür ve dolayısıyla fotoğrafların yerini tespit eder. Fakat bu sefer Adler de Sherlock'un kendi bakışlarını izlediğini ve dolayısıyla fotoğrafların yerini öğrendiğini anlar. Sherlock'un neyi bilip neyi bilmediğini hesaba katarak Adler, bilgi ekonomisinde avantaj elde eder. İşte, Sherlock'un öngöremediği, Dupin'in ise hesaba kattığı değişken tam da budur: Gizemi çözenin ötesinde, onu rakibin bilgisi olmadan yapmak. Bu da dedektiften çok, gizli ajanın çalışma şekline tekabül eder.

Ünlü Fransız düşünür ve psikanalist Jacques Lacan, Poe'nun hikâyesini yorumlarken "saklama" kavramına odaklanır. Polisin hangi metotlarla çalıştığını bilen Bakan D. objeyi gözün görmeyeceği bir deliğe ya da gizli bir bölmeyle saklamaktansa mektubun görünüşünü değiştirerek (buruşturur, kirletir, yırtar) önemsiz bir kâğıt parçası gibi dikkat çekmeyecek bir yerde bırakır. Aslında mektubu genelgeçer anlamıyla saklamayarak saklamış olur. Lacan'ın kendi tabiriyle, Bakan'ın mektubu "saklama" şekli onu sembolik düzendeki yerini değiştirerek gerçekleşir. Yani mektubu ortalıkta basit bir kâğıt parçası gibi bırakarak polisin aradığı çok önemli, sahibinin gözü gibi saklayacağı bir nesne olmaktan çıkarır. Buradan hareketle Lacan, gizemli mektubun metin içinde işgal ettiği sembolik pozisyonundan dolayı kimsenin "malı" olamayacağını öne sürer; mektup ancak geçici olarak elde tutulabilir. Bunun nedeni, mektubun kendini aşkın bir bilgi ekonomisinin parçası olmasıdır. Daha önce bahsettiğimiz gibi, Bakan D. için mektubun gücünün kaynağı Kraliçe üzerindeki etkisidir ve Kral'a ifşa edilene kadardır.

Lacan, "Çalınan Mektup"u ve mektubun belirleyici gücünü bilgi ekonomisinin şekillendiği iki sahne üzerinden analiz eder. Bunlardan ilki, mektubun Kraliçe'den alındığı andır. Her şeyden habersiz Kral bir yanda, Kral'dan mektubu saklayan Kraliçe diğer bir taraftayken bütün bu mizansenini gören, iki tarafın da bilgi ve bilgisizliğini çözümlereyebilen bir Bakan D. vardır. Sahnedeki aktörlerin pozisyonları üzerindeki hâkimiyeti Bakan D.'ye mektubu kazandırır. Fakat ikinci sahnede işler değişir. Bakan D. kendisini ilk sahnede Kraliçe'nin işgal ettiği pozisyonda bulur, Kral'ın pozisyonu ise durumdan bihaber olan polistir. Bakan D., mektubu polisten saklarken Dupin polisin cehaletini ve Bakan D.'nin polis karşısındaki bilgisel üstünlüğünü anlayarak mektubun yerini tespit eder ve sonunda mektubu ele geçirir. Kısaca söylemek gerekirse öykünün iki sahnesinde de karakterlerin pozisyonlarını mektup belirler.

Jacques Derrida ise Lacan'ın bu analizine ciddi eleştirilerde bulunur. Bunlardan biri, psikanalizin her baktığı yerde psikanaliz görmesidir. Derrida'ya göre Lacan, Poe'nun metninin içeriğine, daha doğrusu ne anlattığına bakarak eserin edebi yönünü yani anlatım şeklini arka plana iter. Poe'nun "Çalınan Mektup"u öncelikle edebi bir eserdir ve bu nedenle metni yorumlarken merkeze psikanalizden ziyade edebiyat kavramı yerleştirilmelidir. Derrida'nın başka bir iddiası ise Lacan'ın kine benzer biçimde, mektubun anlamı içeriğinden değil de sahnelerde aldığı pozisyonlardan gelir. Bu tespit, Poe'nun söz konusu metninin şeklini ve estetiğini anlamak için yardımcıdır.

Lacan ve Derrida arasında cereyan eden polemik, edebiyat ve edebi eleştiriye dair de kayda değer içgörüler sunar. Bunlardan biri edebiyattaki yüzey ve derinlik tartışmasıdır. D.A. Miller, *Roman ve Polis* başlıklı kitabında, pek çok romandaki yazar/anlatıcının bir polis ya da istihbaratçı gibi karakterlerini izlediğini, onların iç dünyalarına girdiğini ve buradan bilgi ürettiğini ileri sürer. Bu tarz bir yazar/anlatıcı, roman türünün kurucu geleneklerinden biri olmakla beraber özellikle 19. yüzyılda baskındır. Öte yandan, iki dünya savaşı arasında olgunlaşan modernist edebiyat buna tepki olarak geliştirdiği yüzey anlatısını sunar. Bu geleneğin temsilcilerinden biri olarak edebiyat üzerine teorik fikirler üreten ve aynı zamanda dedektiflik romanları da yazan Alain Robbe-Grillet de "derinlik"ten ziyade "yüzey"i savunur. Robbe-Grillet'in "saf yüzeyin teorisi" olarak adlandırdığı çerçeveye göre roman sanatı, yüzeydeki nesnelerin geometrik ve tekrarlayan tasvirleri üzerinden karakterlerin iç dünyasını yansıtmalıdır. Okuyucu ise görünenin tekerrür eden tasvirlerindeki ayrıntılara dikkat edip alakasız görünen parçaları birleştirerek daha "derin" anlamlara ulaşmalıdır.

Sonuç olarak "Çalınan Mektup"ta romanın şekli gibi soruşturma da derinliğe inmekten yüzeyde seyreder. Daha öykünün ilk kısımlarında Dupin, polis şefine gizemlerin bazen aslında çok basit ve bariz açıklamaları olduğunu söyleyerek "Çalınan Mektup" boyunca hâkim olan "yüzeysellik" konusunda bir ipucu bırakır. Buna ek olarak, Kraliçe'den alınırken de Bakan D. tarafından polisten saklanırken de mektup ortalıktadır. Öyle ki mektuba dair bilgimiz hiçbir zaman başka bir boyuta geçemez, derinleşemez, yüzeyde kalır. Bu açıdan, Poe'nun "Çalınan Mektup"u kendisinden sonra gelen polisiye/dedektiflik öykülerini içerik olarak etkileyen bir eser olmanın ötesinde, modern edebiyatın sır, bilgi, derinlik ve yüzey temalarına yaklaşımında da belirleyici bir rol oynar.

EDGAR ALLAN POE HAKKINDA 10 SATIR ARASI BİLGİ

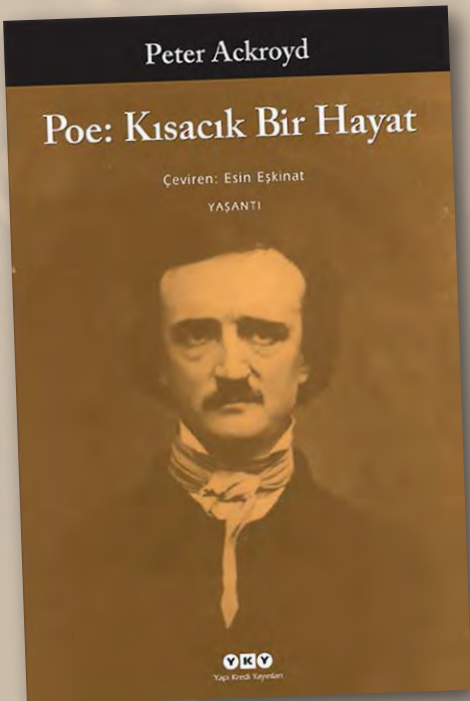

- Koruyucu ailede büyümüştür. Gerçek adı Edgar Poe'dur. "Allan" ismi ise koruyucu ailesi tarafından verilmiştir.
- Kedi bağımlısıdır. Siyam cinsi kedisinin omzunda veya başucunda olması ona ilham verir. Catterina isimli karma renkli bir kedisi olduğu ve Poe öldükten çok kısa bir süre sonra onun da aniden öldüğü biliniyor.
- 1826'nın Şubat'ında kaydolduğu fakat kumar, alkol ve tütün yasaklarından ötürü bir yıl sonra öğrenimini bırakmak zorunda kaldığı Virginia Üniversitesi'ndeki bir odaya onun adı verildi.
- Beş parasız bir şekilde üniversiteyi bırakmak zorunda kalınca 1827'nin Mayıs ayında ABD Ordusu'na katıldı. 18 yaşında olmasına rağmen 22 olduğunu iddia ederek Boston Limanı'nda görev alan Poe, burada sadece 5 dolar kazanıyordu. Buradaki görevi 2 yıl sürdü.
- Edgar Allan Poe 27 yaşındayken, 13 yaşındaki Virginia Clemm'le, kilise başkanının kızını yaşı 21 göstermesi sayesinde, Baltimore'daki evde özel bir törenle evlendi. Lakin çiftin hiç birlikte olmadığı, Poe'nun Virginia'dan "kız kardeşim gibi" diye bahsettiği ve ona "Sister" anlamına gelen "Sissy" veya "Sis" şeklinde hitap ettiği de söylentiler arasında.
- 12 kopyasının halen bir yerlerde olduğuna inanılan, 1827 ilk basımlı "Tamerlane ve Diğer Şiirler" başlıklı 40 sayfalık eserin bulunan bir kopyası 2009 yılının Aralık ayında New York'taki bir açıkartırmada 662.500 Dolar'a satıldı.
- Türkçeye "çingırdamak" olarak çevrilebilecek "tintinnabulation" kelimesini İngilizceye kazandıran Poe olmuştur. Bir çanın veya zilin aralıksız bir şekilde çalmasını ifade eden sözkonusu kelime, 1848 tarihli bir Poe şiiri olan "The Bells/Çanlar"da geçiyor.
- Virginia'nın ölümünden bir yıl sonra, alkolizme iyice kapıldığı sıralarda intihar etmeyi denedi Poe. Bunun için de araç olarak afyon yutmayı seçti fakat sonuç başarısız oldu.
- 1849 yılının 7 Ekim'inde hayatını kaybeden Poe'nun defin işlemleri kuzenleri tarafından tamamlandı. Cenaze töreninde sadece 7 kişi vardı. (Hatta bazı kaynaklara göre 4 kişi.)
 - Baltimore Ravens adlı Amerikan futbolu takımının adı ve logosundaki kuzgun, Poe'nun "Kuzgun" şiirinden ilhamla seçilmiştir.

POE ÖLÜMLÜ BİR YAZARDIR

Yankı ENKİ

SON ON YILA BAKTIĞIMIZDAYSA POE'NUN HEM ESERLERİNE HEM DE GİZEMLİ YAŞAMÖYKÜSÜNE EĞİLEN KİTAPLARLA KARŞILAŞMAK MÜMKÜN. BUNLAR ARASINDA EDEBİYAT NAMINA EN ÖNEMLİ YERDE CHARLES E. MAY'IN 2010'DA YAYIMLANAN "EDGAR ALLAN POE: ÖYKÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME" ADLI ESERİ BULUNUYOR.

Baudelaire'in zamanında yazdıklarıyla önemi Amerika'nın uzağında da kaydedilmeye başlayan Edgar Allan Poe'nun, genel anlamıyla Batı dünyasında bir öykü yazarı olarak kıymetinin bilinmesi oldukça gecikti. Poe da çoğu polisiye, gotik, fantastik ya da bilimkurgu yazarı gibi kendi çağının değil, sonraki nesillerin "büyük" yazarlarından biri oldu. Kültür bir yazarken 20. yüzyılın ortalarından itibaren klasik bir yazar konumuna "yükseldi." Yüksek edebiyatçılığın önüne, disiplinlerarası akademik çalışmalarla, türe değil metne değer veren edebiyat eleştirisi ekollerıyla çekilen duvar sayesinde Poe ve benzeri yazarlar, özellikle de korku edebiyatı yazarları şeytanın bacağı kırıldı, içimizdeki şeytanları daha geniş kitlelere gösterir oldular.

Uzun bir dönem Baudelaire'in meşhur metni (ve elbette edebiyat dergilerindeki çeşitli yazılarla bazı inceleme kitaplarında Poe'ya ayrılan bölümler) haricinde Türkçede de Poe üzerine eleştirel veya biyografik eser pek geçmedi elimize. Son on yıla baktığımızdaysa Poe'nun hem eserlerine hem de gizemli yaşamöyküsüne eğilen kitaplarla karşılaşmak mümkün. Bunlar arasında edebiyat namına en önemli yerde Charles E. May'ın 2010'da yayımlanan *Edgar Allan Poe: Öykü Üzerine Bir İnceleme* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi) adlı eseri bulunuyor. Gerçek olaylardan ya da ünlü karakterlerden beslenmeyi seven Peter Ackroyd'un 2011'de Türkçede yayımlanan *Poe: Kısacık Bir Hayat* (YKY) başlıklı biyografisiyse tam olarak tatmin edici bir eser olmasa da Poe'nun hayatının bilinmeyenleri üzerine önemli bir boşluğu doldurdu. Susan Archer Weiss'in 2015'te yayımlanan *Edgar Allan Poe'nun Ev Yaşamı* (Alakarga) adlı anı kitabı, Poe'yu yakından tanımış bir yazarın elinden çıktığı için belki de Ackroyd'unkinden daha somut bir yaşamöyküsü anlatıyordu. Aynı yıl, bu sefer biyografik bir kurgu olarak karşımıza çıkan, Poe'nun etrafındaki kadınlar üzerinden bir aşk üçgenini anlatan eser ise Lynn Cullen'in *Bayan Poe* (Doğan Kitap) adlı romanı oldu.

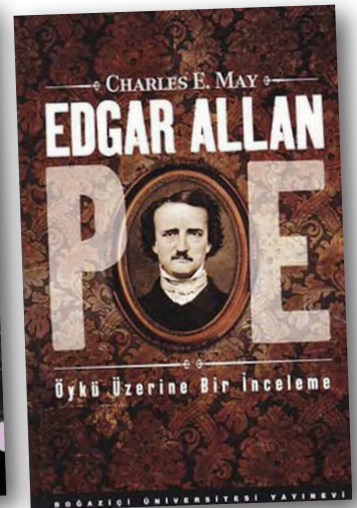
Charles E. May'ın kitabının önemi, Poe'nun gizemli yaşamıyla değil, eserlerinin gizemiyle uğraşması

ve detaylı bir eleştiriye tabi tutmasında yatıyor. May'ın temel amaçlarından biri kaçınılmaz şekilde Poe'nun itibarını iade etmek ama temel tezlerinden biri, sadece Poe'nun değil, aslında öykü türünün itibar görmemesi üzerine. Bunun yanında yazar, asıl maksadının, öykünün edebi bir biçim olarak ortaya çıkışından Poe'nun sorumlu olduğunu göstermek olduğunu vurguluyor. May, Amerikan edebiyatının dünü ve bugününü kuramsal olarak ele alıp Poe'nun kurgu yaklaşımlarını bir edebiyat geleneğinin odağına, öyküleri tek tek eleğinden geçirerek yerleştirmeye çalışıyor.

Peter Ackroyd ise Poe'nun yaşamöyküsünü anlatmaya, yazarın ölümünü anlatarak başlıyor. Zaten Ackroyd'un asıl ilgisini çeken ve gizem perdesini aralamaya çalıştığı unsur, yazarın yaşamı değil ölümü. Ailesinin öyküsünü kısaca aktarırken, "Poe'nun tekinsiz yaşamı doğumundan önce başlamıştı," diyor Ackroyd. Yazar, Poe'nun çocukluğundan bile bahsederken, şu örnekte görüldüğü gibi, işin içine gotik içerikli rivayetleri ekliyor: "Çocukluğuna dair anlatılan bir hikâyede mezarlarla çevrili bir ahşap kulübenin yanından geçerken korkudan çığlık attığı söylenir: 'Peşimizden koşacaklar ve beni aşağı çekecekler!'"

Ackroyd'un çizdiği portre oldukça dekadandır; ölüm korkusu çocukluğunda başlayan yetim, yalnız, gençliğinde sürekli alkol tüketen, şişenin dibini görmeden bırakmayan, dostu olmayan, yaş ilerledikçe kadınlarla sorunlu ilişkiler kuran, hiçbir yerde evinde hissetmediği için oradan oraya sürüklenen, çılgınlığın eşiğinde, kederin peşinde bir Poe... Bu portre oldukça ümitsiz bir vakadır ama finalde Ackroyd, Poe'ya gayet yakışacak bir şekilde, gecikmiş bir umut ekler bu yaşamöyküsüne: Poe bir yetim gibi yaşamış fakat ölünce gerçek ailesine kavuşmuştur. O ailenin üyeleri Wells'tir, A.C. Doyle'dur, Kafka'dır, Dostoyevski'dir. Ackroyd, diğer eserlerinde de olduğu gibi kitabının odağındaki kahramana romantik ve melankolik bir şekilde yaklaşıyor.

Weiss'ın aktardığı yaşamöyküsünü Ackroyd'unla karşılaştırdığımızda önemli farklar göze çarpıyor. Bunların başında Poe'nun ölümü değil, bu kez doğumu geliyor, çünkü yazarın iddiasına göre Poe'nun doğum tarihini yanlış biliyoruz. Weiss, Poe'nun 1809'da değil, 1808'de doğmuş olması gerektiğini belirtiyor. Poe'nun küçüklüğünden bahsederken ise zeki, hızlı öğrenen ve sevimli bir çocuk olduğunu ama bir yandan da sıkı bir disipline maruz kaldığını, başka biyografi

yazarların iddia ettiği gibi imrenilecek bir çocukluk geçirmediğini anlatıyor. Poe'nun çocukluk portresi her iki biyografide farklı tonlarla, kimi zaman daha karanlık, kimi zamansa aydınlık bir şekilde yansıtılıyor ama sıra ölüme geldiğinde bu kitaplar birbirini tamamlayan detaylara iniyor.

Her iki biyografi, ölüm sözkonusu olduğunda sadece Poe'nun ölümüne dair söyledikleriyle değil, yazarın erken yaşta kendini gösteren ölüm takıntısına dair ortaya koyduklarıyla da yan yana geliyor. Ackroyd'un "gotik çocukluk" anekdotunun aynısı ama bu kez daha etkileyici ve inandırıcı bir biçimde Weiss'ın anıları arasında da var. Anlatılanlara bakılırsa mezarlardan, cesetlerden korkan, tabut gördüğünde irkilen Poe, geceleri uşakların anlattığı hayalet öykülerini dinlemek için onların yanına gidiyormuş. "Ölümünden korkardı," diyor Weiss, "ama tuhaf bir şekilde büyülenmiş gibi sürekli ölümle ilgili yazardı."

Suç, karanlık, kâbus ve ölüm, Charles E. May'ın kitabında da belirtildiği gibi "en temel insani durum"lar kümemizin en önemli parçalarıdır, onlar hakikidir, kaçınılmazdır ve inkâr edilemezdir. Edgar Allan Poe da insani durumların yazarıdır ve ister kurgu ister gerçek olsun, hakkında yazılanların gösterdiği üzere, ölümle içli dışlı bir hayatı olmuştur. Poe biyografileri onun nasıl yaşadığını anlatmaktan sıkılıp nasıl öldüğü üzerine eğilir daha çok. Onun yaşamöyküsü bir ölüm öyküsüdür. Kısacık bir hayata sığmamış, öykü sayfalarına taşmış bir ölüm... Belki de Baudelaire'in dediği gibi "uzun zamandır hazırlanan bir intihar"dır bu... Yazarlara en çok yakıştırdığımız sıfatlardan biri "ölümsüz"dür ama Poe gibi bir yazara verdiği kıymeti göstermek istiyorsak ona tam aksine, "ölümlü yazar" mı demeliyiz yoksa?

CORMAN POE'YU BULUNCA...

Sevin OKYAY

CORMAN, SİNEMANIN YÜREĞİNE YAKIN BİR YERDE DURMAYI HEP BİLMİŞ, GENÇ SİNEMACILARA YARDIMDAN KAÇINMAMIŞTIR. POE ÇEVİRİMİ İSE BİR BÜTÜN OLARAK ONUN ŞAHESERİ SAYILIR. BRİTANYA VE İTALYA'DAN BİR ŞEYLER ÖDÜNCÜ ALSA, BAZEN HAMMER FILMS İLE MARIO BAVA'NIN ETKİSİNDE KALSA DA SEKİZ FİLM LİK BİR SERİNİN HER FİLMİNDE YENİ BİR ŞEY DENEMEYİ BAŞARMIŞTIR.

Yönetmen Roger Corman ile yazar/şair Edgar Allan Poe'nun adları, yönetmenin sekiz filmlik *Poe Çevrimi* ile ebediyen birbirine bağlı. Belki bu filmlerin sadece birinde oynayamayan aktör Vincent Price'ı da bu formüle dahil etmek gerek.

Polisiye janrını icat eden kişi olarak kabul edilen Edgar Allan Poe, uyarılamanın da yıldızlarından biridir. 20. yüzyılın başından itibaren, aralarında Jacques Tourneur, Jules Dassin, Federico Fellini, Lucio Fulci gibi isimlerin bulunduğu birçok sinemacıyı etkilemiştir. Poe eserleri küçük ekranmış, perdeymiş demeden her dönemde uyarlanmıştır. Hem de defalarca. Hal böyle olunca aralarından 5, hatta 10 tanesini seçmek de zor oluyor. Öyleyse Poe'yu bulup onda ısrar eden ve sekiz filmlik *Poe Çevrimi* adı verilen serinin ardından bir daha korku filmi yönetmeyen Roger Corman'ın Poe filmlerini seçelim dedik. Ayrıca kendisi İstanbul Film Festivali'ne geldiğinde bir de retrospektif düzenlendiği için en azından İstanbul'da olanlarımızın, filmlerini ve onu görme şansları da olmuştur.

Corman çevrimdeki sekiz filmi dört-beş yılda yaptı. Ancak onun bu dönem boyunca başka filmler de çektiğini unutmayalım. 1960 ile 1965 yılları arasında Roger Corman, hemen hemen hepsi American International Pictures (AIP) şirketi yapımı korku filmleri olan 19 film yönetti. Aralarında ünlü *The Little Shop of Horrors* ile *X: The Man with the X-Ray Eyes* da vardı. Doğrusu, korku filmlerini ne kadar severse sevsin, her yönetmen için çok yüksek bir sayı. Onun için de *The Tomb of Ligeia*'nın (Ligeia'nın Mezarı) ardından korku filmi yapmayı tamamen bırakıp başka türlere dönmesine şaşmıyoruz. Hem de düşük bütçeli korku filmleri yönetmeni olarak etiketlenmiş biri olduğu halde. Oysa Corman, sinemanın yüreğine yakın bir yerde durmayı hep bilmiş, genç sinemacılara yardımdan kaçınmamıştır. *Poe Çevrimi* ise bir bütün olarak onun şaheseri sayılır. Britanya ve İtalya'dan bir şeyler ödünç alsa, bazen Hammer Films ile Mario Bava'nın etkisinde kalsa da sekiz filmlik bir serinin her filminde yeni bir şey denemeyi başarmıştır.

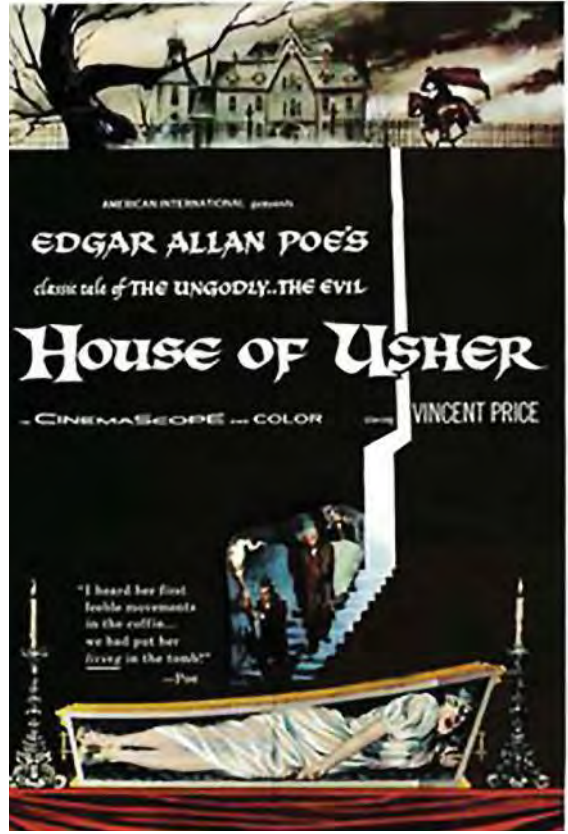
"Pop Sinemasının Papası" lakaplı, Akademi Onur Ödülü sahibi Roger Corman

James Nicholson ve Samuel Z. Arkoff'un şirketleri AIP ile çalışan Roger Corman, Edgar Allan Poe'nun sekiz filmini uyarlamaya 1959'da başladı. Aslında sekiz film çekmeye niyeti yoktu. Sadece "The Fall of the House of Usher"ı yapmak istiyordu. Arkoff ile Nicholson'u 150'şer bin dolar maliyetli, on günde bitecek iki siyah beyaz film çekmekten bütçeleri birleştirip on beş günde renkli bir film çekmenin daha hayırlı olacağına ikna etti. Gerçekten de *House of Usher* (Korkunç Ev, 1960) şirketin imajını değiştirdi. Filmde soylu ailenin en yaşlı erkek üyesini Vincent Price oynuyor. Corman bütün çevrimde olduğu gibi kâbus sekansını ve diri diri gömülmeyi ihmal etmemişti. Çoğunda olduğu gibi Richard Matheson senarist, Floyd Crosby görüntü yönetmeni, Les Baxter besteci, Vincent Price da başrolde. Malum kâbuslar ise serinin imzası yerine geçiyordu. Filmlerin hepsi renkli ve gösterişliydi; müthiş kostümleri ve setleri vardı. Corman, setleri başka filmlerde de değiştirip kullanırdı.

House of Usher büyük iş yapınca Corman'a da bir uyarlama daha yapmak düştü: *The Pit and the Pendulum* (Dehşet Saati, 1961). Bu seferki çok kısa bir hikâyedendi; özgün metin birkaç sayfaydı. Vincent Price 16. yüzyılda İspanya'da bir İngiliz soylusuydu. Corman işin içine engizisyonu da katmıştı. Ama asil Nicholas Medina'nın da onlara taş çıkaracak işkence aletleri vardı. Corman'ın Poe uyarlamaları içinde Mario Bava filmlerine en çok benzeyeni budur. Price da gerçekten harikaydı. İki başarılı uyarlamanın ardından Corman, AIP'yi bırakıp kendi başına çalışmak istedi. Paris'teki Pathe Lab ile anlaştı. Price, AIP'nin anlaşmalı oyuncusu olduğu için bu kez Akademi Ödüllü Ray Milland ile çalıştı. Ancak sette karşısında gene Arkoff ile Nicholson'ı buldu. Filmin haklarını Pathe'den almışlardı. Yine bir Poe uyarlaması olan *The Premature Burial*'da (Ölmeden Gömülenler, 1962) Milland, babasının tabutunun iç tarafında tırnak izleri bulunduğu için diri diri gömülmekten çok korkan birini oynuyor.

Corman bunun ardından AIP'ye kesinlikle dönerek *Tales of Terror*'ı (1962) çekti. Film,

Corman'ın Poe uyarlamalarının vazgeçilmez başrolü, usta aktör Vincent Price

üç ayrı Poe hikâyesini bir araya getiriyordu ve Vincent Price hepsinde ayrı bir roldeydi. "Morella"da, karısı doğumda öldüğü için kızını yatılı okula yollamış bir babaydı. Corman'ın komedi molası verip yaptığı "The Black Cat" (Kara Kedi) ile "The Cask of Amontillado"-nun karıştığı ikinci hikâyedeysen Peter Lorre kendinden genç ve güzel bir kadının kocasıydı ve onun kedisinden nefret ediyordu. Üçüncü hikâye "The Facts in the Case of M. Valde-

mar"da Price, korkunç bir hastalığa yakalanmış Valdemar'dı. Bu filmde Price ile Lorre öyle uyus- tu ki bir sonraki filmde gene birlikte oynadılar. *The Raven* (Kuzgun, 1963) da komediydi ve Poe'nun meşhur şiiriyle pek de ilgili yoktu. 15. yüzyıldaki büyücüler anlatıyordu. Aslında büyücü Bedlo olan konuşan kuzgunu Peter Lorre, kötücül Dr. Scarabus'u Boris Karloff oynuyordu. Bu nefis korku yıldızları üçlemesi yetmezmiş gibi Bedlo'nun oğlunda, gencecik bir Jack Nicholson da Corman'ın sürpriziydi.

The Haunted Palace (Perili Ev, 1963) herhalde aslında Poe filmi olmadığı için ötekilerden farklı bir film. Sonradan araya dizeleri eklendiği için Poe'ya ait bir başlık kullanılmıştı.

Corman aslında H.P. Lovecraft'ın hikâyesi "The Case of Charles Dexter Ward"u çekmek istemişti. Bu ilk Lovecraft beyazperde uyarlamasında Price iki ayrı karakteri oynuyor. Bir tür ruhlar çatışması... *The Masque of the Red Death* (Kızıl Ölümün Maskesi, 1964) ise yönetmenin İngiltere'de çektiği, Avrupa filmi havalı bir film. Görüntü yönetmeni, sonradan yönetmenlik yapacak bir usta, Nicolas Roeg. Filmde Price, berbat bir adam olan bir İtalyan satanisti oynuyor. "Kırmızı Ölüm" ise köylüleri kasıp kavuran

bir hastalık. Ötekilere göre biraz fazla iddialı olan filmde Corman, çevrimin sonuna doğru bile farklı, ilginç bir şey yapmaya çalışmış.

Sekizinci film *The Tomb of Ligeia* (Ligeia'nın Mezarı, 1965) ise gerçekten farklı. Kadrodan sadece Corman ve Price kalmış. Yönetmen sadece stüdyoda çekim yapma kuralını bozup İngiltere çayırlarına açılmış, harap halde bir şatoda gün ışığında çekim yapmış. Price kendinden çok genç olan ve toprak yüzeyine ya-

kın, içi görülen bir tabutla gömülmüş karısının yasını tutan bir adam. Derken genç ve asil bir kadına âşık olup evleniyor. Ligeia'dan korkarak malikâneyi satmak istiyor. Genç karısı ise ortalıkta dolaşan kara kedinin aslında kedi olmadığını şüpheleniyor. Parlak bir çevrime dört dörtlük bir final...

Corman'ın *Poe Çevrimi*'ne ek olarak birkaç filmde daha söz etmek istiyorum. Biri, çok iyi bir Poe uyarlaması olan ama pek bilinmeyen 1997 yapımı kısa film *The Black Cat*. Yönetmen, Rob Green. Bir başka yönetmen, Ken Jones ise TV filmi *An Evening with Edgar Allan Poe* ile harika bir iş çıkarmış. Vincent Price "tek kişilik oyun" tarzı bir performansla *The Sphinx*, *The Tell-Tale Heart*,

Pit and The Pendulum ve *The Cask of Amontillado*'yu canlandırıyor. Hepsi ayrı hikâye, ayrı bir set, aktör de hepsinde farklı bir kostüm giymiş. Sinema ve TV'deki en iyi uyarlamalardan biri. *Vincent* (1982) ise Tim Burton imzasını taşıyor. Yönetmen bu kısa animasyonda kendi şiirini uyarlamış. Şiir ve film, büyüyünce idolü Vincent Price olmak isteyen bir çocuğu anlatıyor. En sevdiği yazar da Edgar Allan Poe. Bir Poe filmleri listesini noktalamak için çok uygun bir yapım.

MORGUE SOKAĞI CİNAYETLERİ

Morgue Sokağı Cinayetleri birçok defa sinema ve televizyon filmi olarak uyarlandı. Öykünün ilk tam zamanlı film uyarlaması Universal Pictures tarafından 1932'de *Murders in the Rue Morgue* adıyla yapıldı. Robert Florey'nin yönettiği filmde Bela Lugosi, Leon Ames, Sidney Fox ve Arlene Francis rol aldı. *Phantom of the Rue Morgue* isimli bir başka uyarlama 1954'te Warner Brothers yapımı olarak çekildi. Roy Del Ruth'un yönettiği filmde başrollerde Karl Malden ve Patricia Medina oynadı. Gordon Hessler'in yönettiği 1971 yapımı *Murders in the Rue Morgue* ise özgün öyküden oldukça farklıydı. Jeannot Szwarc'ın yönettiği, George C. Scott, Rebecca De Mornay, Ian McShane ve Val Kilmer'in oynadığı aynı başlıklı bir TV filmi ise 1986'da televizyonda yayınlandı.

DERGİLER tüm sayılar

DEFTERLER

İNDİRİMLER

KİTAPLAR

SETLERİ

dukkana.mylosyayingrubu.com'da!

Mylos
Kitap

EPISODE

İLK POLİSİYE YAZARI, İLK POLİSİYE ÖYKÜ VE İLK DEDEKTİF: EDGAR ALLAN POE, MORGUE SOKAĞI CİNAYETLERİ VE C. AUGUSTE DUPIN

Tunç TAYANÇ

BİLDİĞİMİZ POSTA PULLARINI, HANGİ ÜLKENİN ÇIKARDIĞINA GÖRE DEĞİL DE ÜZERLERİNDE YER VERİLEN KONULARA GÖRE AYRIŞTIRDIĞINIZDA ÖYLE BİR ÇEŞİTLİLİK VE ZENGİNLİKLE KARŞILAŞIRSINIZ Kİ -BENİM GİBİ- ŞAŞAR KALIRSINIZ. BU ŞAŞIRTICI ZENGİNLİKLERDEN BİRİ DE -ELBETTE- POLİSİYE YAZARLARI, YAZDIKLARI VE YARATTIKLARI KAHRAMANLARDAN OLUŞMAKTADIR. BU KONUYA EĞİLECEK BİRİNİN DE EDGAR ALLAN POE'YU BOŞLAMASI HİÇ HOŞ OLMAZ. "POLİSİYENİN BABASI" DİYE ADLANDIRILAN POE, KENDİSİ DIŞINDA, "İLK POLİSİYE ÖYKÜ" VE "İLK KAHRAMAN"IN DA YARATICISIDIR. BÖYLECE BAŞLARIZ BU "ÜÇLÜ"ÜN İZİNİ PULLAR ÜZERİNDE SÜRMEME...

DOĞUM GÜNÜ: 19 OCAK 1809

ABD, 16 Ocak 2009

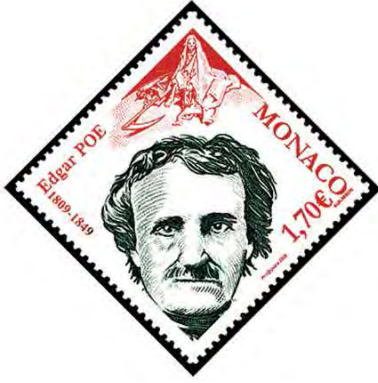
Poe, ABD'nin Massachusetts eyaletinde, Boston'da "Edgar Poe" olarak gözlerini dünyaya açar. Üç yaşına gelmeden, ikisi de oyuncu olan babası David Poe'yu ve annesi Elizabeth Arnold Poe'yu kaybeder: Babası sırı kadem basar, annesi de ölür. Böylece adlarını Edgar ile Poe'nun arasına yerleştiren, Virginia, Richmond'da yaşayan varlıklı John ve Frances Allan tarafından büyütülür.

Richmond, annesinin öldüğü kenttir ve 16 Ocak 2009'da çıkardığı pulla Poe'nun doğumunun 200. yılını anmayı unutmaz.

Edgar Allan Poe da şöyle tanıtılır: Amerika'nın en büyük şair ve roman yazarlarından biriydi. Canlı düşüncüyle bir öykü ustasıydı. C. Auguste Dupin adında parlak bir Fransız dedektifi bize tanıtan *Morgue Sokağı Cinayetleri* (The Murders in the Rue Morgue, *Graham's*, Nisan 1841) "ilk polisiye öykü" olarak kabul edilir. Ayrıca Amerikan yazınının en unutulmaz şiirleri, örneğin *Annabel Lee* (ölümünden sonra, *New York Daily Tribune*, 9 Ekim 1849) *Kuzgun* (The Raven, *New York Evening Mirror*, 29 Ocak 1845) da Poe'nun kaleminden çıkmıştır.

Pulun üzerinde yer alan portre, ressam ve çizer Michael J. Deas (1956)'indir. Birleşik Devletler Posta İdaresi'nin çıkardığı, aralarında Marilyn Monroe, James Dean, Cary Grant'ın da bulunduğu 16 anma puluna imzasını atmıştır. Ayrıca Edgar Allan Poe üzerine uzun yıllar çalışmış ve *The Portraits and Daguerrotypes of Edgar Allan Poe* (1989) adlı kitabında Poe'nun 70 kadar imgesine yer vermiştir.

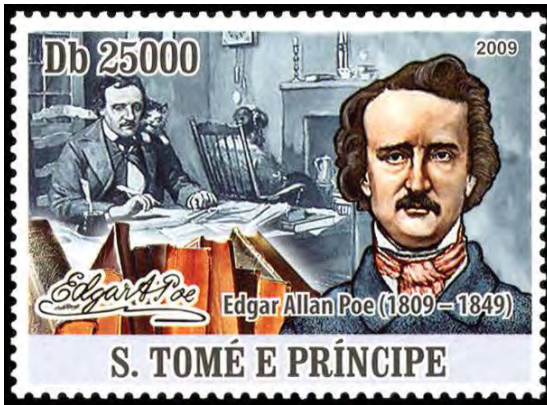
Poe'nun 200. yaş gününü unutmayan iki ülke Monako ile Bulgaristan olmuştur. 16 Şubat 2009'da çıkardıkları pullarla Poe'yu anarlarken Monako'nun tasarımını Pierre Albuissou (1952)'un yaptığı pulla Edgar Allan Poe'yu andığını, Bulgaristan'ın ise "1809'da Doğan Ünlüler" serisinde Lincoln, Darwin ve Gogol'un yanında Poe'ya da yer vermiş olduğunu belirtmek gerekir.

Monako, 16 Şubat 2009

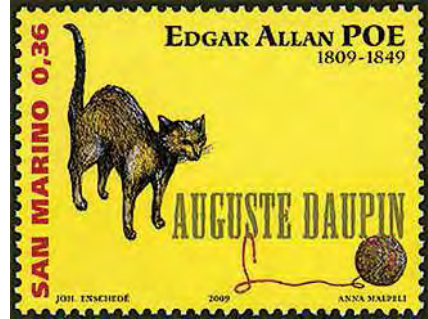

Bulgaristan, 16 Şubat 2009

São Tomé ve Príncipe, 2009

San Marino'nun 16 Haziran 2009'da çıkardığı üç puldan oluşan seride, Philip Marlowe ve Sherlock Holmes'un yanında, ilk kez *Morgue Sokağı Cinayetleri*'nde görünen Auguste Dupin'e ve Poe'nun *Kara Kedi* (*The Black Cat*, *The Saturday Evening Post*, 19 Ağustos 1843)'sine yer verilmiştir.

San Marino, 16 Haziran 2009

Genellikle *Morgue Sokağı Cinayetleri*'nin devamı olarak kabul edilen *Marie Rogêt'nin Sırrı* (*The Mystery of Marie Rogêt*, *Snowden's Ladies' Companion*, Kasım, Aralık 1842 ve Şubat 1843)'nda ve *Çalınan Mektup* (*The Purloined Letter*, *The Gift: A Christmas and New Year's Present for 1845*, Aralık 1844)'ta da karşımıza çıkan Dupin, 1972'de Nika-

ragua'nın Interpol'ün 50. yılı için çıkardığı, "En Ünlü 12 Dedektif"ten biri olarak yerini almıştır.

Nikaragua, 1972

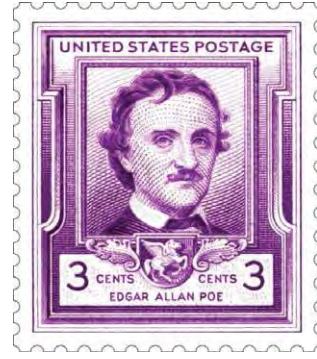
ÖLÜM GÜNÜ: 7 EKİM 1849

Poe öldüğünde 40 yaşındadır. Yazdıkları gibi ölümü de "sır" doludur. 3 Ekim 1849 günü Maryland, Baltimore'da sokakta kendini bilmez bir şekilde bulunmuş ve hastaneye kaldırılmış, ne olduğu anlaşılmadan da 7 Ekim günü ölmüştür.

Her ne kadar ölümünün 100. yılını sadece ABD çıkardığı pulla anmış olsa da Macaristan'ın 1948'de çıkardığı, Victor Hugo, William Shakespeare, Mark Twain vb. on ünlü yazarı kapsayan "Yazarlar" serisinde Edgar Allan Poe da yerini almıştır.

Macaristan, 16 Ekim 1948

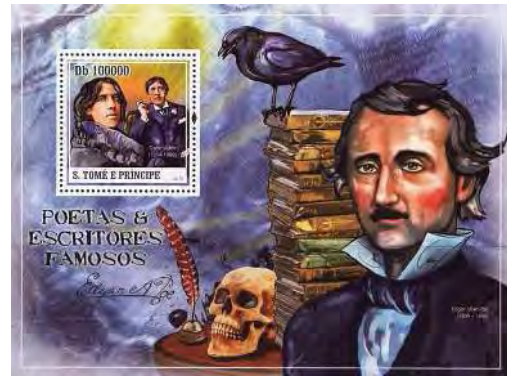

ABD, 7 Ekim 1949

İlk Gün Zarfı, 7 Ekim 1949

São Tomé ve Príncipe'in Edgar Allan Poe'ya neden ilgi duyduğu -şimdilik- "sır"sa da 2010'da, "Ünlü Şair ve Yazarlar" serisinde Oscar Wilde'in yanı başında Poe'ya da yer vermiştir. Masanın üzerinde duran kuru kafa ve kitapların üzerine konmuş olan kuzgun, "mizansen" in diğer öğeleri olmuşlardır.

São Tomé ve Príncipe, 2010

KANDAN VE KİREÇTEN ŞARKILAR

Seda ERSAVCI

**TALES OF MYSTERY AND
IMAGINATION SİNTİSAYZIR, DAVUL,
GİTAR, ORKESTRA ÇANI VE TÜYLER
ÜRPERTİCİ SES EFEKTLERİYLE POE
EDEBİYATINI MÜZİKLE YANKILAR.**

**ALAN PARSONS PROJECT,
POE'NUN BİRBİRLERİNDEN AYRIK,
KALABALIKLARA KARIŞAN, BİR BAŞINA
DOLAŞAN, ŞİDDET KUSAN, ÖLÜM
KIYISINA UZANAN İNSANLARINI
FARKLI VOKALLERLE SUNAR.**

*M*üziğin ya da ilgi çekici bir düşüncenin yokluğunda renkler solgunlaşır, insanlar birer cesede, evler birer yeraltı mezarlığına dönüşür ve ölümler, yalnızca bir anlığına bile olsa kıpırtısız yatar...

1975 yılında kurulan İngiliz progresif rock grubu Alan Parsons Project'in *Tales of Mystery and Imagination* (1976) albümü Edgar Allan Poe'nun en tanınmış eserlerine yapılan büyüleyici bir işitsel yolculuktur. Poe'nun, sessizliğin ve çılgınlığın diliyle yazılmış, iblisle el ele yürüyen eserlerinin ilk kez müziğe uyarlanması değildir bu, son da olmayacaktır. Daha önce Bob Dylan, Joan Baez, The Beatles, Queen gibi pek çok önemli isim ve grup, yazara göndermede bulunmuş, eserlerini şarkıya dökmüştür. Sonralarda onları Green Carnation, Lou Reed, The White Stripes, Iron Maiden, Tangerine Dream, Tool, Ark, Stevie Nicks hatta Britney Spears gibi saymakla bitmeyecek başkaları takip edecektir.

Yine de en azından benim için, Alan Parsons Project'in bu albümünün yeri ayrıdır. Çimendeki çiy damlası gibi yapışır ruha. Deniz kıyısındaki bir buluttan esen rüzgâr gibi üşütür. Çekmez gagasını yürekten, hatıra bırakır; saçar tüylerini dört bir yana.

Tales of Mystery and Imagination sintisayzır, davul, gitar, orkestra çanı ve tüyler ürpertici ses efektleriyle Poe edebiyatını müzikle yankılar. Alan Parsons Project, Poe'nun birbirlerinden ayırık, kalabalıklara karışan, bir başına dolaşan, şiddet kusan, ölüm kıyısına uzanan insanlarını farklı vokallerle sunar.

Fonda hafif bir gitar ve klavye duyulurken Orson Welles'in dudaklarından o meşhur *A Dream Within a Dream* (Bir Düşün İçinde Bir Düş) cümlesi dökülür. Yakanıza yapışan düşüncelerin sırasıdır artık. Sırasıdır asla yitmeyen görüntülerin. Kırılan dalgaların dövdüğü bir kıyıda durma, seslerin hüznübaz tehdidinde ürperip korkma zamanıdır. Çünkü tüm sesler gırtlaklardan akan bir iniltidir.

Alan Parsons Project'in albümü Poe'nun yazılarının kısaltılıp müziğe uyarlanmış halleri değil, yeni baştan canlandırılması gibidir. Hikâye ve şiirlerdeki temalar, yaratıcıları Alan Parsons Project üyeleriymişçesine müziğe dökülür. *The*

Raven (Kuzgun) bunun en iyi örneğidir belki de. *A Dream Within a Dream*'in sonundaki basa Alan Parsons'ın ses kodlayıcıyla oynanmış vokali eklenir. Tuhaftır ama duyduğu ses, bilinmezi heceleyen o ses, insana tamamen doğal gelir. Ses kodlayıcı yerini içli bir insan sesine bıraktığında şarkı sağa sola salınır, hortlar korolar. Parça, yinelenen *Nevermore, nevermore, never!* (Bir daha asla!) haykırışıyla sona erer. Ve -şimdi- aklıma, "Geceler diriltir beni, bir kuşun sesinde" dizesi düşer.

The Raven'ı takip eden *Tell-Tale Heart* (Gam-maz Yürek) tıpkı öykünün kendisi gibi öfkeli; Arthur Brown saldırgandır şarkısını söylerken, kavgacı ve doyumsuz. Yalnızca vokal değil, enstrümanlar da kabırır öfkeden. Kalp atışlarına öyküden davul ritmi felaket habercisidir sanki. Solgun, mavi "akbaba gözü" artık sizin üzerinizdedir. Deliliğin ve sapkın bir saplantının yankısıdır *Tell-Tale Heart*. Korolar, geri vokaller ve zillerle bezeli bu parçanın niyeti, duyuların keskinliğini açığa çıkarmaktır besbelli.

Ardından gelen *The Cask of Amontillado*'da (Amontillado Fıçısı) vokalist John Miles, Montresor'a öykünerek soylu Fortunato'dan intikam aldığı geceyi anlatır. Sakin, hani neredeyse huzurlu başlayan parçada ritim yavaş yavaş yükselip alçalır. Ritim yükseldikçe tuğla üstüne tuğla örülür. Tuğlalar örüldükçe tıklırsınız siz de, rutubetli havası ciğerlerinize dolan mahzene; zincir seslerini, Fortunato'nun öksürükle karışık

zayıfça gülüşünü duyarsınız, "huzur içinde yattığınız" köşede.

The Cask of Amontillado'nun sonrasında (*The System Of Doctor Tarr and Professor Feather* (Dr. Katran ile Prof. Telek'in Sistemi) başlar. Parçaya, öncekilerden farklı olarak klavyenin yanı sıra bir piyano ve kilise orgu eşlik eder. İnsan kalabalığının sesi yükselir. Bir akıl hastanesidir burası ve kopan yaygarada delilik zafer çanlarını çalar.

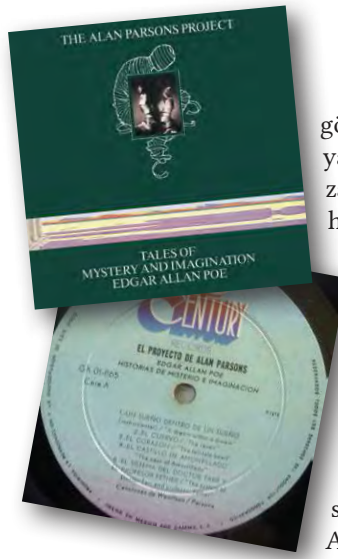
The Fall of the House of Usher (Usher Evi'nin Çöküşü) oldukça uzun, girişindeki -bizi 1831 senesine götüren- muazzam alıntı hariç enstrümantal bir parçadır. Tamamı on dakikadan biraz fazla sürer. İlk iki bölümü huzursuzluk saçan meşum bir klasik müzik parçası oluşturur; sonra sonra araya takırdayıp şakırdayan çanların eşliğindeki progresif rock tınıları karışır. Tüm albümde belki de Edgar Allan Poe'nun ruhu didik didik eden karanlığımı en iyi yansıtan ve dinleyiciye tam

ALAN PARSONS PROJECT'İN ALBÜMÜ POE'NUN YAZILARININ KISALTILIP MÜZİĞE UYARLANMIŞ HALLERİ DEĞİL, YENİ BAŞTAN CANLANDIRILMASI GİBİDİR. HİKÂYE VE ŞİİRLERDEKİ TEMALAR YARATICILARI ALAN PARSONS PROJECT ÜYELERİYMİŞÇESİNE MÜZİĞE DÖKÜLÜR.

anlamıyla korku verici bir tecrübe yaşatan parça budur. Poe'nun koyu gölgesi üzerinize yansır. Sanki binlerce denizden gelen uzun, gürlemeli bir haykırıştır dinlediğiniz; derin ve karanlık gölün suları ayaklarınızın dibindedir. O gölgede yüzen ruhunuz kurtulup da kalkamaz: Bir daha asla.

Son parça *To One In Paradise*'da (Cennetteki Kişiye) vokalist Terry Slyvester'dır. Geri vokallere bir de Westminster City Okul Korosu eşlik eder. Parçanın son bölümü Poe'nun şiirinin son kıtasıyla birebir aynıdır. Geriye kalan kısımlarsa bir uyarılama şeklinde baştan, sanki tersine çevrilerek yazılmıştır. Albümün bütününe bakıldığında en durağan, en sakin parça budur. Tekinsizlik yerini huzura bırakır: Ruh sessiz ve devinimsizdir.

Deluxe Edition albümde ve plakta yer alan bir de *bonus track* vardır: *Edgar. Alone* (Yalnız) şiirini anımsatır bu parça. Başkaları gibi değildir Edgar çocukluktan beri. Görmez başkalarının gördüğü gibi. Ne tutkularını almıştır ortak bir pınardan ne de kederini aynı kaynaktan. Ayakları birbirine dolanan bir dünyada, fırtınalı bir yaşantının

gölgelerinde yüzer ve sevdiği her şeyi yalnız sever. Yanından uçarak geçen zamanda budur işte *Edgar*'dan kalan hikâye.

Tales of Mystery and Imagination'daki şarkıların hepsi iç içedir. Başka bir deyişle Alan Parsons Project, parçaların birbirlerinden bağımsız kılınması çok da mümkün olmayan bir Poe derlemesi yaratmıştır.

Sayırsız kez anlatılmıştır Poe. Daha sayısız kez anlatılacaktır. Gelgelelim Amerikan gotik edebiyatının ve polisiyenin öncülerinden, tüm zamanların en önemli öykücülerinden (ve şairlerinden) biri olan Edgar Allan Poe'yu sözü açık bir yaraya, zehre, kör bir yürüyüşe dönüştüren, sevdaya ve suça bulayan, sessizliğe gömen bu adamı müziğe en iyi taşıyanlardan biri Alan Parsons Project olmuş, yapıtlarının kulağına yepyeni bir dil fısıldamıştır. Gece kara kefenini serdiğinde yazarın ayak seslerini duymak isteyenlere...

Ufak bir not: Grubun 1980 yılına ait *The Turn of a Friendly Card* albümünde *Gold Bug* (Altın Böcek) adlı bir enstrümantal parça yer alır.

ÖLDÜKTEN SONRA DA YAZMAYA DEVAM EDEN (!) BİR YAZAR: POE

Koray SARIDOĞAN

EDGAR ALLAN POE İLE BİRLİKTE SHAKESPEARE'İN DE RUHANİ ETKİSİYLE YAZDIĞINI İDDİA ETTİĞİ ŞİİRLER, SPIRİTÜALİZMİN ÇEŞİTLİ ŞEKİLLERDE POPÜLER OLDUĞU DÖNEM ORTAMINA RAĞMEN CİDDİYE ALINMIYOR VE DOTEN'İN DİKKAT ÇEKMEK İÇİN BÖYLE BİR YOLA BAŞVURDUĞU DÜŞÜNÜLÜYOR.

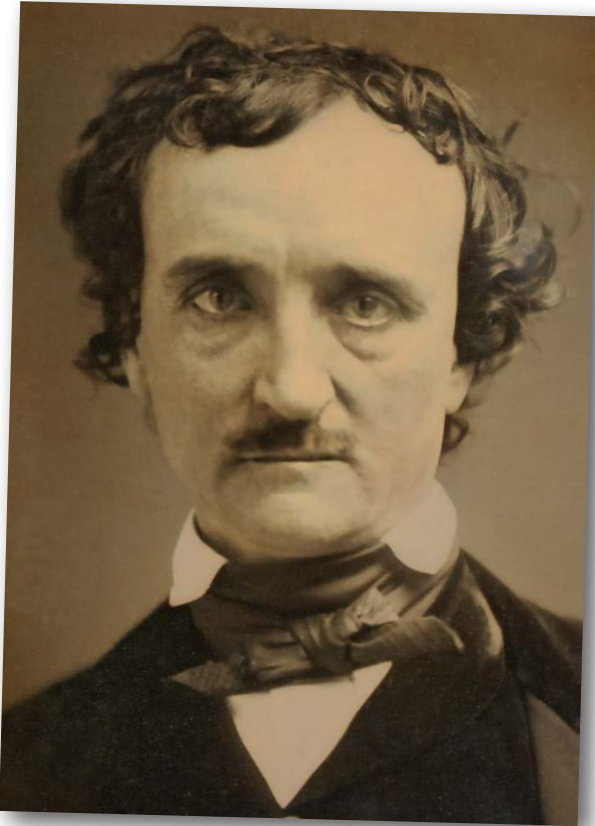
Edgar Allan Poe ismi, her zihinde farklı imgeler canlandırabilir elbet fakat bu imgeler ne olursa olsun, ortak paydalarından birinin “karanlık” olması kaçınılmaz. Evet, Poe, farklı türlerin bazen ilk, bazen en karakteristik örneklerini ortaya koyan ve bunu daima karanlık bir fon üzerine kuran bir yazar olmakla birlikte, bu karanlığı kendi hayatıyla da isteyerek veya istemeyerek diri tutmuştur kuşkusuz.

Çocukluğundan ilişkilerine, evliliklerinden ölümüne kadar kimi spekülâtif, kimi zaman içinde kanıtlarını kaybetmiş pek çok karanlık iddia, Poe’yu çok daha ikonik ve “kült” hale getiriyor. Öyle ki bu karanlık, ölümüyle de bitmemiş, öldükten sonra da onu, yazmaya devam eden bir yazar haline getirmiştir.

Poe hakkında az bilinen, bilinse de detayına pek girilmemiş, bugünün penceresinden biraz eğlenceli lakin bazı açılardan tedirgin edici bu durum, Poe’nun ölümünden sonra Lizzie Doten adında Amerikalı bir kadın şairin ortaya çıkmasıyla başlıyor. Spiritüalist mevzulara inancı olmayanlar bu yazıda kendisine epey gülecektir ama yine de onu öyle bir kalemde harcamamak gerek.

Lizzie Doten, 1 Nisan 1829’da Massachusetts’te doğmuş. İyi bir temel eğitim almış fakat çoğunlukla kendi kendini geliştirdiği söyleniyor kısıtlı biyografik bilgilerde. Kadın haklarında, kadın-erkek eşitliğinde ve ahlaki çifte standartları eleştirme konusunda aktif bir birey olmakla beraber şahsından “ilham verici bir konuşmacı” ve “doğaçlama şiir yazarı biri” olarak bahsedilir; bunu pek de entelektüel bir emek veya çaba sarf etmeksizin yapar zira yazdığı veya doğaçlama söylediği birçok şeyi kendisine ruhların dikte ettirdiğini söyler. Bu dikte ettirenlerden en ünlüsü Poe olsa da tek isim o değildir.

Poe’nun öldüğü 1849 yılından 14 yıl sonra Lizzie Doten “Poems From The Inner Life” adlı bir şiir kitabı yayımlar. “İçsel Hayattan Şiirler” olarak çevirebileceğimiz bu kitap, adından da sezileceği üzere çeşitli trans hallerinde öte dünyadaki kimi

isimlerden kendisine aktarılan şiirleri içeriyor.

Edgar Allan Poe ile birlikte Shakespeare'in de ruhani etkisiyle yazdığını iddia ettiği şiirler, spiritüalizmin çeşitli şekillerde popüler olduğu dönem ortamına rağmen ciddiye alınmıyor ve Doten'in dikkat çekmek için böyle bir yola başvurduğu düşünülüyor.

Tabii ki ona inanan okurlar ve bazı kimseler var. Örneğin Poe'nun ölen ilk eşinden sonra Elmira Shelton'la nişanlanmadan önceki nişanlısı Sarah Helen Whitman, faytona atladığı gibi Doten'in yanına varıyor çünkü tüm bu şiir yazdırma işlerini, Poe'nun kendisine ulaşma çabası olarak yorumluyor.

Poe'nun ruhunun yazdığını söylediği "The Cradle or Coffin (Beşik veya Tabut), Resurrexi (Diriliş kelimesine gönderme yapan bir kelime oyunu), The Streets of Baltimore (Baltimore Sokakları), The Prophecy of Vala (Vala'nın Kehaneti), The Kingdom (Krallık), Farewell to Earth (Yeryüzüne Elveda)" isimli şiirlerin üslubunu, dönemin bazı eleştirmenleri gerçekten de Poe'nun üslubuna benzetmiş.

1844-1946 yılları arasında yayın yapan *Springfield Republican* gazetesinde "Resurrexi" şiirine dair Lizzie Doten'in yaşadığı trans hallerinde yazdırılan bir şiir olduğundan dem vurulur ve eklenir:

"Dikkat çekici bir şiir. İşin gerçeği ne olursa olsun şiirde göze çarpan durum şudur: Görünen o ki Bayan Doten, böyle bir şiiri üretemez (başka şiirleri kastediliyor olsa gerek). Bir başkası tarafından onun hafızasına okunmaktadır ve şiirdeki Poe tarzı tonlamanın ve duygu yoğunluğunun Poe'yla aynı olması harikadır. Şiiri kim yazmışsa Poe'ya son derece aşına. Eğer Bayan Doten dürüstse ve şiir onun söylediği gibi çıktıysa tartışılmaz bir şekilde spiritüalizmin en şaşırtıcı ürünüdür bu."

ŞİİRDEN ÇIKARIM YAPMAK

"The Streets of Baltimore" şiiriyle ilgili çarpıcı bir eleştiri 11 Ocak 1863 tarihli *Banner of Light* gazetesinde çıkar:

"Poe'nun ölüm koşulları genel olarak bilinmemekle birlikte aşağıdaki şiirle bağlantılı olarak gerçekleri sunmak iyi olabi-

Sarah Helen Whitman

li: Virginia'daki servet sahibi kadınla evlenmeden birkaç gün önce Baltimore'dan Virginia'ya geçen Poe, eski arkadaşlarıyla buluştu, arkadaşları onu içki içmeye davet etti fakat bilgimize göre o, bir yıl boyunca içkiden uzak durmuştu. Bu uzun sürenin ardından gelen davet, iştah uyandırdı. Kısa süre içinde aşırı sarhoş halde sokağa doğru yürüdü ve ertesi sabah ölü bulundu.

Karanlık acılar ve işkenceler

çeken ruh, Lizzie Doten'le haberleşerek yazdığını bu şiirde, ölümünü canlı bir şekilde tasvir etti."

LIZZIE DOTEN'İN KALEMİNDEN

Lizzie Doten, bu kitaptan iyi bir gelir elde etmiş midir, bilemiyoruz. Fakat öncesinde yahut sonrasında bir başka ilginç hamlesini de görmediğimiz yazarın, kitabın girişine "A Word to World / Dünyaya Bir Söz" başlığıyla yazdığı mukaddime, kendisinin Poe'yu ne biçimlerde görüp şiirleri nasıl ortaya çıkardığını anlatan ilginç ifadeler içeriyor.* Bunlara kısaca değinip bu ilginç dosyayı burada kapatalım.

"(Poe'yu görme biçimlerim) flaş çakmaları veya arkasında bir iz bırakmadan görünüp kaybolmalar gibi değildi. Şiirler verilmeden önceki birkaç gün, onlardan (ruhlardan) öneriler alırdım. Bazı zamanlar ve özellikle Poe'nun etkisi altında, derin bir uykudan geceleri uyanır ve bu şiirlerin kopuk parçalarının aklımdaki geçişlerini görürdüm ki birkaç dakika içinde bir rüya gibi iz bırakarak kaybolurlardı. Şiirleri yüksek sesle tekrar ederken uyandığım zamanlar da oldu.

Poe'nun tebliğ ettiği ilk şiir, diğer şiirlerin hepsinden daha beklenmedik bir anda oldu. (...) Poe'nun etkisi pek iç açıcı olmadığı gibi kolay da değildi. Bunu sadece 'duygusal bir arınma' olarak açıklayabilirim. Huzursuz, öfkeli ve güçlü, düzensiz görüntülerle beynimin kalabalıklaştığı duygularla işkence çekiyordum. (...) Onun etkisi altında,

özellikle yaşam enerjimin en büyük yorgunluğuyla acı çektim, çok ama çok acı çektim; öyle ki şiirlerini verdikten sonraki birkaç günü genellikle hasta geçirdim."

*Kitabın telif hakları sözkonusu olmadığı için online kopyasına ulaşmak mümkün.

Kaynak: earlyamericanwomenpoets.wikischolars.columbia.edu/Lizzie+Doten

Lizzie Doten

“MORGUE SOKAĞI CİNAYETİ”

Röportaj: Çağla ÜREN

POLİSİYE DEYİNCE AKLIMIZA ROMANLAR, ÖYKÜLER YA DA POPÜLER KÜLTÜRÜN ETKİSİYLE FİLMLE VE DİZİLER GELEBİLİR. ANCAK POLİSİYE, BU TÜRLERLERLE SINIRLI DEĞİLDİR. ASLINDA POLİSİYİYİ DÜŞÜNÜRKEN GENELLİKLE ATLADIĞIMIZ BİR TÜR DAHA VAR: TİYATRO. AGATHA CHRISTIE, SIDNEY KINGSLEY GİBİ TİYATRO ESERİ VEREN KLASİK YAZARLARIN YANI SIRA BAŞKA TÜRDE BİRÇOK POLİSİYE ESER DE TİYATROYA UYARLANIYOR. ÖRNEĞİN, POLİSİYENİN KURUCUSU OLARAK KABUL EDİLEN EDGAR ALLAN POE’NUN ÜNLÜ BİR ESERİ GEÇTİĞİMİZ AYLARDA İLK KEZ TİYATROYA UYARLANDI. ÜSTELİK BU UYARLAMA TÜRKİYE’DE YAPILDI! ATLAS TİYATRO ARAŞTIRMALARI EKİBİ TARAFINDAN UYARLANAN ESER İSE HEPİMİZİN MUHTEMELEN ÇOK İYİ BİLDİĞİ “MORGUE SOKAĞI CİNAYETİ”. TALİMHANE TİYATROSU’NDA SERGİLENEN OYUN, POLİSİYESEVERLERİN KAÇIRMAMASI GEREKEN OYUNLARDAN BİRİ.

BİZ DE “POLİSİYECİ” OKURLARIMIZI ATLAS TİYATRO ARAŞTIRMALARI EKİBİYLE BULUŞTURMAYA KARAR VERDİK. “MORGUE SOKAĞI CİNAYETİ” OYUNUNUN YÖNETMENİ SERCAN ÖZİNAN VE OYUNCULARI ECE ÇELİKÇAPA, HASAN ALİ YILDIRIM İLE ÜLKEMİZDE POLİSİYENİN DURUMUNDAN TİYATRONUN GİDİŞATINA KADAR DOLU DOLU BİR SOHBET GERÇEKLEŞTİRDİK. KEYİFLİ OKUMALAR DİLERİZ.

Önce Atlas Tiyatro Araştırmaları’ndan bahsedelim isterseniz. Bu serüven nasıl başladı? Atlas Tiyatro Araştırmaları’nı kurarken hedeflediğiniz ve aradığınız şey neydi?

Sercan Özınan: Atlas Tiyatro Araştırmaları, Uludağ Üniversitesi Tiyatro Kulübü’nden çıkan ve sonraki hayatında da tiyatroya devam etmek, onun okulunu okumak isteyen bir grup arkadaşla kuruldu yani geçmişinde çok sıkı bağı olan arkadaşlar tarafından kuruldu. Sonrasında hepimiz İstanbul’a gelip konservatuara girdik. Bunun yanında dışarıda da uygulamalarımızı sergileyebileceğimiz bir grup oluşturma niyetindeydik ve Atlas Tiyatro Araştırmaları böylece ortaya çıktı. Hem dışarıda pratik yapabileceğimiz, seyirciyle buluşabileceğimiz hem de konservatuarda teorik bilgilerimizi geliştirebileceğimiz bir süreç başladı bizim için.

Genelde yazılı tiyatro metinlerini tercih etmiyoruz. Öykü, roman vb. edebiyat eserlerine daha çok yöneliyoruz. Çünkü bu metinlerin sahne üzerinde araştırmaya ve rejisel buluşlara daha açık olduğunu düşünüyoruz. Mesela herhangi bir modern metinde parantez içleri olur ve size hiçbir şey bırakmaz. Size açıkça, “Sağdan gir,” der ancak yönetmen belki sola sapacaktır. Bu nedenle belli bir şema içinde yazılan metinlere uzak duruyoruz. Modern eserler kendi sınırlarını çekiyor. Biz bir öyküyü alırız ve onun sahne metni olması için çabalarız, düşünüyoruz ve tartışırız. Metin bu şekilde oluşur. O yüzden de ismimize “araştırma” kelimesini ekledik. Sadece seçtiğimiz metinler için söylemiyorum, birçok farklı şey denemeye çalışıyoruz. İmkânlar el verdiği ölçüde, alışılmış tiyatro biçiminin dışında bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Akademik bir yönümüz de var. Ben ve nişanım akademisyeniz ve doktora yapıyoruz. Doktora yapan başka arkadaşlarımız da var.

Uyarladığınız ilk oyun, Kafka’nın bir eseri idi, ikincisi ise Goethe’nin. Bu uyarlama da Edgar Allan Poe’nun bir eseri. Genellikle klasik eserleri seçmeniz bilinçli bir tercih mi?

Sercan Özınan: Evet, bu bilinçli bir tercih. Kült eserler zaten kült oldukları için çok iyiler. İyi oldukları için de kültler. Haliyle seçtiğimiz eserler

de çok iyi. Onları seçmemiz stratejik bir müdahale değil. İyi oldukları için herkes tarafından bilinen, sevilen eserler ve yazarlar. Bu nedenle onları tercih ediyoruz.

Ece Çelikçapa: Bilindik eserler seçmemizin bir nedeni de bunların tiyatro eserlerine yansımaları nasıl olur diye araştırmak. O kadar büyük şeyler değil ama literatüre ufak da olsa bir katkı yapma amacındayız.

Bu kült eserleri uyarlamak oldukça zor olmalı. Son zamanlarda da belki bundan kaynaklı şöyle bir anlayış var: "Okurun bunları anlaması biraz zor. Her şeyi açıkça söyleyelim hatta okurun gözüne sokalım." Hiçbir şey okura bırakılmıyor.

Sercan Özinan: Haklısın, olabilir. Ancak burada bir vaaz kürsüsü de kurulabilir. Tiyatroda bunun bir sınırı yok. Herkes istediği şekilde oyununu sergiliyor. Biz bir şeyleri izleyicinin gözüne sokmayı tercih etmiyoruz. Metnin gerektirdiği ölçüde meseleyi açık ediyoruz. Onu da büyüğü bozmadan yapıyoruz.

Hasan Ali Yıldırım: Bir de bana kalırsa bu zaten polisiyenin doğasında yoktur. Biraz daha arkadan işlenir olaylar. Seyirciye tahmin etmesi, düşünmesi için açık kapı bırakılır. O yüzden polisiyeyi de bunun dışında tutabiliriz.

Sercan Özinan: Yaptığımız şey zaten yapay, yani gerçekçi bir metinle gerçekçi bir hava yaratma amacı gütmüyoruz. Bu zaten bir paradoks. Hatta tiyatroda ne kadar yapay bir şey yaparsanız o kadar iyi olur. Çünkü oraya girdiğin zaman tiyatroya girdiğini zaten biliyorsun. Elinde iki şey oluyor: Oyuncu ve atmosfer.

Seyirci ise kendini inandırmak ve teslim etmek istiyor. Bunu sağlayamazsanız zaten boşlukta gezer. Çok iyi bir aktarımla ve yapay gerçeklikle seyirciyi oyunun içine almak gerekiyor. Seyirci de seninle düşünmeli ve süreci takip edebilmeli. Bu nedenle oyun ağır ilerlemek zorunda kalabilir.

Polisiye bir eseri uyarlamanın diğer eserlerden farklı bir getirisi ya da zorluğu oldu mu? Örneğin, o esrarengiz havayı yaratmak konusunda...

Sercan Özinan: Kesinlikle. Metnin dramaturjisi, öykünün sahnelenecek hale gelmesi ve sahne

üzerine yaratacağınız hava çok önemli. Edgar Allan Poe'ya, daha önce de oyun olarak uyarlanabilir mi diye yönelmiştik. Birkaç kez denedik ve bu sene başardık.

Bu eseri çevirirken eserin % 70-80'ine sadık kaldık ancak aksiyonu korumak için birtakım eklemeler yapmamız gerekti. Her kelimeyi seçerken çok düşündük ve zorlandık. Poe'nun eserlerinde atmosferi yaratan her şey, yazarın diline de bağlıdır. Biz de Poe'nun bu yapısına zarar vermek istemedik.

Sahne üstü gereçleri de çok iyi kullanmamız gerekti. Özellikle ışık, kostüm ve sahne tasarımcılarının rolü bu noktada çok önemli çünkü o atmosferi yaratabilmek için onlarla sıkı fıkı olmak zorundaydık. Bu, eğlence odaklı bir oyun değil ve polisiye havayı da korumak istiyoruz. Ancak eğlenceli yerleri de olmalıydı çünkü son

tahlilde bu bir tiyatro. İnsanların teessüm edeceği yerler de olması gerektiğini düşünmedik değil yani bazı tatlı dokunuşlar da olması gerekiyordu. Poe'nun metinlerini okuduğunuzda genellikle hikâye su gibi akıp gider. Öykünün bu yapısından da çok yararlandık. Kısacası Poe'ya zaten laf yok! Arthur Conan Doyle, Agatha Christie gibi yazarların temelini atan biri o.

Bir oyuncu olarak polisiye bir oyuna hazırlanmanın farkı ne oluyor peki?

Ece Çelikçapa: Aslında biz metne birlikte karar vermiştik. Bu yüzden anlattığı sürece de çok dahilim. Farklılık olarak şunu söyleyebilirim: Polisiye bir oyunda karakterlerin gündelik olmaması, sıradışı olması gerekiyor. Bunun yanında Poe'nun dünyası da bambaşka.

Sercan Özinan: Aslında bu canlandırma grotesk dediğimiz bir biçim..

Ece Çelikçapa: Bu atmosferi hatırlamak için defalarca başa dönüp bunu hatırlatacak imgeler, uyarlanmış filmler ve bu algıyı devam ettirecek tablolar, çağdaş sanat görselleriyle de haşır neşir olduk. Hepsine teker teker dönüp baktık. Bu yüzden biraz başıboşluk oluyor ve yönetmenin bunların hepsini ortak üslup altında birleştirmesi biraz daha zor oluyor.

Polisiye oyunda denemeye korkmuyorsun. Kafka'da ve Goethe'de böyle değildi. Onların kalıpları

KLASİK OYUNLARI SADECE VERDİĞİ MESAJ EVRENSEL DİYE DEĞİŞİME UĞRATMAMAK AKLIMA PEK YATMIYOR. ASLINDA KENDİ DÖNEMİ VE KOŞULU İÇERİSİNDE TEKRAR DEĞERLENDİRİLEBİLİR. ESERİN ÖZÜMSEYEN ÇEKİRDEĞİNİ SABİT TUTARAK ONA MÜDAHALE ETMEK GEREKİYOR.

daha netti. Biraz da dünyayı sevdiğimiz için polisiyenin sınırlarına dokunmayı da seviyoruz. Mesela bugün oynadığım oyun öncekilerden farklıydı. Her defasında yeni şeyler eklememe izin verdi.

Sercan Özınan: Bunlar çok büyük farklılıklar olmasa da bir çerçeve içerisinde istediğin gibi yüzebiliyorsun. O yüzden polisiye oyunlar, oyuncuya da güzel bir deneme şansı veriyor. Kalıpları olan oyuncu bana göre iyi oyuncu değildir. Oyun bu çerçevede yeni şeyler eklemeli, araştırmalı. Ben bir yönetmen olarak bundan hiç rahatsızlık duymuyorum.

Hasan Ali Yıldırım: Bunların yanı sıra polisiye sözkonusu olduğunda oyuna çözüm odaklı bakıyorsun. Tuzaklar hazırlıyorsun. Gizemi kendin çözerken seyirciye de çözdürüyorsun. Bu da çok önemli. Karakteri oynarken bu şekilde hissettim. Katillerin aramızda olabileceğini, onun üzerine çözümleme yapmam gerektiğini, ayrıntılar ve detaylarla uğraşmam gerektiğini düşündüm. Seyirciye de bu düşüncelerimizi yansıtmamız lazım. Seyirci de bizimle bir şeyleri çözüyor. Bu da beni heyecanlandırıyor. Örneğin, Hasan Ali Toptaş okumayı çok seviyorum. Onun romanlarında hep şöyle olur: Okursunuz, okursunuz... Sonunda size bir tokat atar. "A! Bu nasıl oldu?" dersiniz. Burada da şaşıırıyorsunuz. "Morgue Sokağı Cinayeti"ni ilk okuduğumda o anlamda çok sevmiştim.

Poe, "Morgue Sokağı Cinayetleri" için şöyle diyor: "Öykünün esas meselesi cinayeti ortaya çıkarmak." Ancak eser hakkında birçok farklı yorum var. Poe da bence biraz mütevazılık etmiş çünkü öyküde çok güçlü metaforlar var. Bana göre öykünün ele aldığı esas mesele, aklın gücü ile hayvansal kaba kuvvetin çatışması ve bu çatışma sonucunda aklın kazanacak olması. Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Sercan Özınan: Bence de metinde oldukça güçlü metaforlar var. Bir yerde Poe, her şeyin rasyonel zekâyı çözülemeyeceğini de söylüyor. Çünkü salt akılcı olmaya çalışırken birtakım sezgisel güçlerimizi de yitirebiliriz. Bir şeyleri takip edebilmek ve çözebilmek için insanın sezgiye de

ihtiyacı var. Poe, Dupin karakteriyle bunu çok iyi gösteriyor. Dupin, cinayeti çözerken hem akılla ilerliyor hem de sezgilerini kullanıyor. Dolayısıyla sona adım adım yaklaşıyor ve cinayetleri çözüyor. Zekâsı, ortalama bir zekânın üstünde. Bunu diğer polisiye yazarlarında da görüyoruz.

Dupin, meslek olarak da dedektif değil, bunu hobi olarak yapıyor.

Sercan Özınan: Evet, değil. Mesela Sherlock Holmes dedektiftir. Bundan para kazanır ancak Dupin öyle değil. Cinayeti çözmekten haz duyuyor. Poe da öyküyü bir gazeteden uyarlayarak yazıyor. Dupin de diğer dedektiflerden bu noktada ayrılıyor.

Takip ettiğiniz başka polisiye yazarlar var mı?

Sercan Özınan: Aslında şu an bizim yaşlılarımızda biraz da Benedict Cumberbatch'ten dolayı inanılmaz bir Sherlock sevgisi var. Ancak polisiyeye ne kadar hâkimiz, tartışılır. Bence pek hâkim değiliz. Modern polisiye yazarlarımız var ancak bizde genellikle Arthur Conan Doyle ve Agatha Christie okunuyor. Son dönemde diziyile birlikte Sherlock Holmes daha da popüler oldu ve herkesçe bilinmeye başladı. Yine de ben, bizden daha eski kuşaklar polisiyeyi daha çok seviyormuş gibi, daha meraklılarmış gibi hissediyorum. Öyle bir gelenek varmış da unutulmuş gibi... Mesela Yeşilçam geleneğinde polisiye filmlerinin fazlalığından söz edebiliriz.

Başka bir klasik ya da modern polisiye eseri uyarlamayı düşünüyor musunuz?

Sercan Özınan: İnanın şu anda bir fikrim yok çünkü sevdiğimiz çok fazla eser var. Bir yandan maddi imkânlar el vermeli. Biz bu işi biraz da sanatsal açıdan kendimizi tatmin etmek için yapıyoruz. Velhasıl şartlar elverirse neden olmasın... Her zaman böyle bir ihtimal var ama spesifik olarak şu oyunu yapacağız diyemiyoruz maalesef.

Aslında ben de maddiyat konusuna gelecektim. Ödenek almıyorsunuz. Alternatif tiyatro yapıyorsunuz. Neden bunu tercih ettiniz?

Sercan Özınan: Bence bağımsız olmak iyidir. Bir yerden para alınca oraya bağımlı oluyormuş gibi hissediyorum. Sponsor da buna dahil.

Peki, son dönemde özellikle devlet tiyatrolarında gördüğümüz siyasi ve ekonomik baskılar özel tiyatroları ve sizi etkiledi mi?

Sercan Özınan: Aslında otosansür ve sansür burada da var. Özel tiyatrolarda bu yok dersek yanlış olur. Bazı şeyleri dile getirmiyorsun, getiremi-

yorsun. Böyle bir gerçeklik mevcut. Bazı yerlerde tiyatrocular bunu çok yansıtmıyor olabilir ama bu da otosansürün var olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Yanlış anlaşılmasın, sansürden dolayı klasik eserleri oynamıyoruz. Çünkü hayatımda da haksızlıklara elimden geldiğince karşı duruyorum. Bunu özellikle tiyatroyla yapmamız gerekmez. Politik tiyatro da yapabiliirdik ama yer yer vaaz kürsüsüne dönebilirdi. Biraz riskli bir durum. Şayet bir Brecht değilseniz bu durum geçerli. Haksızlıklara karşı durmak için başka şeyler yapmak lazım, insanların arasına karışmak lazım.

Klasik eserler evrensel olsa da bu eserlerin güncelle uydurmaya çalıştığınız ya da değiştirdiğiniz noktaları var mı?

Sercan Özınan: Aslında yok. Bu anlamda eserlere pek dokunmuyoruz. Zaten o eserin kült olmasının sebebi 2017’de de güncel olması. Bir şey yerleştirirsek oraya, çok eğreti durabilir. Bence eserleri ısrarla güncellemeye çalışmak gereksiz. Bazı metinler buna müsaade etmeyebilir.

Ece Çelikçapa: Ben katılmıyorum buna, bu bir tercih meselesi. Klasik oyunları sadece verdiği mesaj evrensel diye değişime uğratmamak aklıma pek yatmıyor. Aslında kendi dönemi ve koşulu içerisinde tekrar değerlendirilebilir. Eserin özüm-senen çekirdeğini sabit tutarak ona müdahale

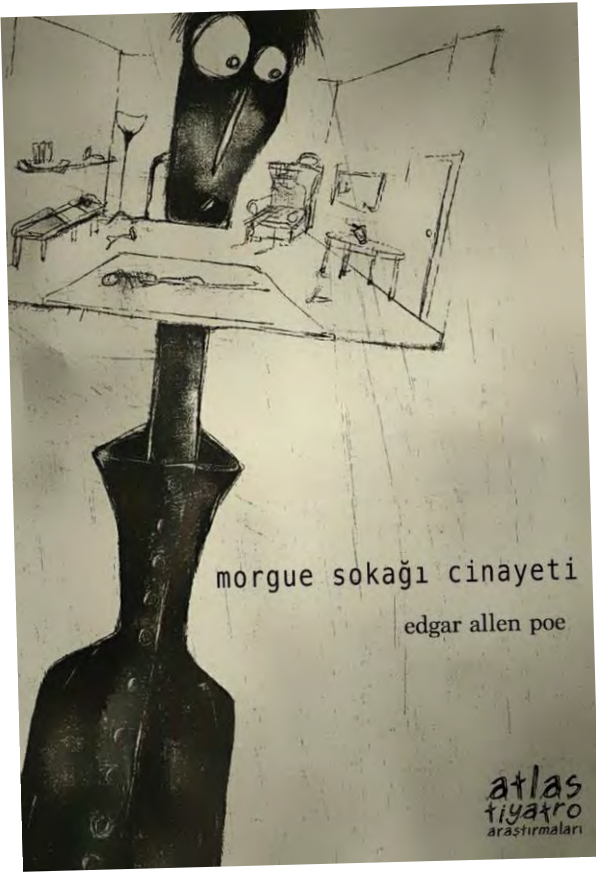
etmek gerekiyor. Mesela bir Shakespeare oyununu “Şekspiryen” bir tavırdan oynamayalım bence artık. Onu özümseyecek ve bugüne taşıyabilecek başka versiyonlar da var.

Bence geçmiş çağlara ait metinler çok fazla konuşuyor. O yüzden burada, hikâyedeki bütün replikler bulunmuyor. Bilerek onları törpülüyoruz. Perspektifi belki büyütüyorum ama biz Türkiye olarak çok konuşuyoruz hatta yazarken de çok konuşuyoruz. Bütün ayrıntıları doldurmayı çok seviyoruz ancak hiçbir şey anlatmıyoruz. Neredeyse Çehov’un iletişimsiz oyunlarına dönüyoruz. Biz bunları biraz daha estetik hale getirmekten yanayız çünkü günümüzde artık bu kadar konuşmaya tahammülümüz kalmadı.

Sercan Özınan: Bu noktada katılıyorum. Örneğin bizim oyun bir saat sürüyor. On beş dakika daha uzun olsa çekilmez hale gelir. Dupin de çok konuşuyor. Okurken başka olabilir ama seyrederken algımız kopar.

Ece Çelikçapa: Zaten nispeten bunun için sanat artık yaşam alanımıza girmeye başladı. Bu ikisini ayırmanın imkânı yok çünkü sokaktan geçerken rastladığımız şeyler artık daha çok ilgimizi çekiyor. “Aa, yolun kenarında müzisyen mi varmış? Biraz bakayım. Tamam, bugünlük sanatımı aldım devam ediyorum,” diyoruz. Ancak biz milletçe buna çok alışık değiliz. Hâlâ salonlara

girip ayrılmış olan yerde oturmayı tercih ediyoruz ama bu durum gittikçe değişiyor.

Sokak tiyatrolarını da bu şekilde mi değerlendiriyorsunuz?

Ece Çelikçapa: Sokak tiyatroları değil de belki performans diyebilirim çünkü sokak tiyatrosu çok önceden beri var. Aslında bizdeki bu sanatsal işler, saygı duyulan işler değil. Bize göre sokak tiyatrocusuysan kesin paran yoktur, açsındır. Bu anlamda çağın hakikaten gerisindeyiz. Örneğin, Avrupa’da bir atölyeye gittiğinde şoke oluyorsun ve bir yadırgama süreci başlıyor. Sonra alışıyorsun. “Evet, zaten böyle olmalı tiyatro,” diyorsun ama buraya döndüğünde tekrar eski haline geliyorsun. Orada yaşadığın şeyi unutuyorsun çünkü orada öğrendiklerini buradakilere anlattığında olumlu cevap alamıyorsun. Artık doğallığın da sınırındayız. Şu anda bir bakıma ben de size performatif bir gösteri sunuyorum. Böyle bir şeye dönüştü sanat. Biz ise hâlâ klasik olarak oturduğumuz yerden seyircinin tepkisini görünmez kılarak işe devam ediyoruz. Oysa böyle olmamalı, birebir olmalı. Yan yana, yüz yüze, omuz omuza olmalı. Bizde şiddet açığa çıkıyor, hoşgörüsüzlük açığa çıkıyor. Biz bunları beceremiyoruz. Beceremediğimiz raddede de zaten hiçbir şey yapamayacağız. Halihazırda birçok projemiz var, sunamıyoruz çünkü zamanı değil.

ASLINDA ARTIK DOĞALLIĞIN DA SINIRINDAYIZ. ŞU ANDA BİR BAKIMA BEN DE SİZE PERFORMATİF BİR GÖSTERİ SUNUYORUM. BÖYLE BİR ŞEYE DÖNÜŞTÜ SANAT. BİZ İSE HÂLÂ KLASİK OLARAK OTURDUĞUMUZ YERDEN SEYİRCİNİN TEPKİSİNİ GÖRÜNMEZ KILARAK İŞE DEVAM EDİYORUZ.

Örneğin, bundan önce tek kişilik bir gösterimiz vardı. Koordinatörlüğünü ben yapmıştım. Oyuncu hiçbir hazırlık yapmıyor ve oyun akşamı seyirciyle oyuncu aynı bilgisizliğe sahip oluyordu. Önüne bir metin koyup onu okumasını söylüyordum. Oyuncu geriliyordu bunu duyunca. Yanaşmıyordu. O kadar tuhaf tepkiler aldım ki... Farklı şeyler denemeliyiz bence ama hazır değiliz. Hatta çıktığımızda fikrine çok güvendiğim kişilerden şunu duydum: “Olur mu ya? Oyuncu önceden hazırlanacak kardeşim!” Benim amacım zaten seyirciyle oyuncuyu aynı yere taşımak çünkü seyirci, hazırlanmış oyuncuları izleyeceğini biliyor. Ama bu sefer oyuncunun tüm stresiyle yüzleşiyor ve oyuncu da kendisiyle yüzleşiyor. İşte, böyle bir şey denedik.

Hasan Ali Yıldırım: Ben bile deneyim sahibi olmama rağmen geriliyorum. “Acaba yapabilir miyim, yapamaz mıyım, hakkımda ne derler, komik duruma düşer miyim?” diye düşünüyorum.

Bu belki piyasanın da dayattığı bir şey olabilir. Yanlış yaparsam biterim korkusu, oyuncularını geri yordur.

Ece Çelikçapa: Evet, zaten öyle. Oyuncu önce, “Olur tabii, yaparım,” diyor. Sonra, “Ben biraz düşündüm de metni hiç mi vermeyeceksin?” diye soruyor. “Yani konuşmayacak mıyız bir hafta öncesinden?” diyor. Zaten bizim bunlara alışık olmamız gerek, eğitimliyiz biz. Eğitim de ayrı bir muamma. Yeniliğe açık bir tiyatro anlayışımız yok. Hocalar ya da öğrenciler, “Dışarıda ne oluyor?” diye merak etmiyor. Mantıklı olan metni alıp ezberlemek mi? Beceremiyorsun, doğal olamıyorsun. Doğala yaklaşıncı da alelade oluyorsun, sıradan oluyorsun. Ne yapacağız biz o zaman?

Malzememizi geliştirmek zorundayız. Bu da ancak açık fikirlilikle olur. Hem toplumun hem dünyanın açık fikirli olması gerek yoksa olduğumuz yerde kalırız, kalmaya da devam ediyoruz. Umarım önümüzdeki senelerde tiyatronun başına bir şey gelmez.

EPISODE

+ SÜPER KAHRAMANLAR EVİMİZDE

ARROW • DAREDEVIL •
LUKE CAGE • JESSICA JONES •
IRON FIST • LEGION •
OUTCAST • SUPERGIRL •
THE FLASH • GOTHAM •
LEGENDS OF TOMORROW •
AGENTS OF S.H.I.E.L.D. •

3. SAYI BAYİLERDE!

2 AYLIK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ / SAYI: 3 / NİSAN & MAYIS / FİYAT: 12 TL

EPISODEYERLİ

SİL
BAŞAN'DAN
ÇOBAN
YILDIZI'NA
**GÜL
OGUZ**

OYUNCU
MENAJERLİĞİ
NEDİR,
NE DEĞİLDİR?
**SERMIN
ERİNCİ**

ADI
EFSANE'NİN
İYİLER TAKIMI
• CEM YIGİT İZEMOĞLU
• BARAN BÖRÜKBAŞI
• HAKAN URMALAK
• KANAN SEVİ

BORAN KUZUM MİRAY DANER

hileon
AŞKIN VE ÖZGÜRLÜĞÜN DANSI

+
CEREN
ŞEHİRLİOĞLU
ÖZGÜRLÜKTEN
TESİMİYETE,
KONAK
DİZİLERİNİN
ZAKALLI
KADINLARI

"MUHARRİR AHMET RASİM BEY'İ BİLİRSİNİZ
OSMAN NURİ KARDEŞİM. MALLUMAT GAZETESİ'NDE
KALEME ALDIĞI BİR FIKRASINDA, 'BAHAR, FÂNİ
ÖMRÜNÜN KALANINI ADALAR'DA GEÇİRMEK ÜZERE
O GÖNÜL AÇICI YERLERE ÇEKİLMİŞ GİBİ, ORALARDA
TAZE VE CANLI DURUYOR.' BULUYORLORDI."

"GÖNÜL İSTERDİ Kİ BU ŞEN, BU MAHZUN ADAYA,
MİMOZALARLA BOYANAN ÇAM KOKULU BAHAR
RÜZGARLARINI TENEFFÜS ETMEYE GELMİŞ OLALIM.
LAKİN MATEESSÜF!"

"MAALESEF BİR MELLİN CİNAYET ZİNCİRİNİN
YENİ HALKASINI BULMAYA GELMİŞTİK."

"BU KEZ KURBAN, ABDÜLHAMİD DEVRİNİN SABİK KUMANDANLARINDAN KAREYSARLI NECATİ PAŞA'NIN BÜYÜK OĞLU BEKİR SİDKİ BEY İDİ. VE YERE MAKTÜLÜN KANIMLA ARAP LİSANINDA "TECIDU LEKE" YAZILMIŞTI. YANİ, 'SENİ BULUR'."

تکبر کے

تہذیب

بویول اولما

قابل برك اطاوا اورناچ چقدی
قاراساكن خياق پاشاك عهده سی
يكر صديكي قتل ایچی صدرک یانیته
ایب عربن کسانده "چد لك" یازمش
بو كسات نعن موننه اولاراق یازلمسه ایدی
سید یازمق قاضی

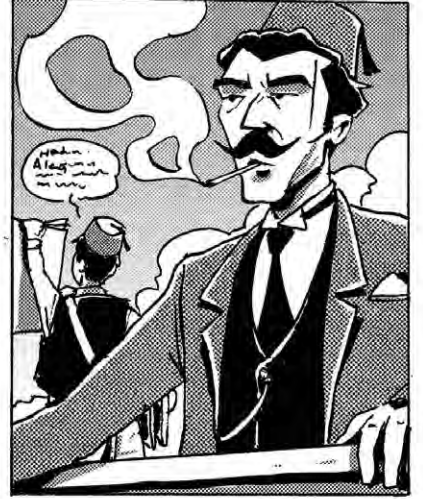
ان بھیرن کنجیر بریکی!

"ÖLDÜRÜLENİN ŞÖHRETLİ BİR PAŞANIN OĞLU OLMASI İŞLER İYİCE KARIŞMIŞTI. BİRBİRİNİ MÜTEAKİP CİNAYETLERİN ARDI ARDINA VUKU BULMASI YAYILAN FISILTI, HUZURSUZ SIZLANMALARA, ŞİKAYET EDEN GAZETE MAKALELERİNE DOĞRU BÜYÜMÜŞTÜ."

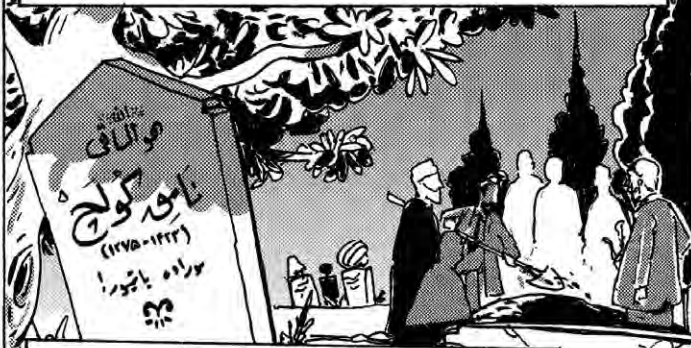

YAZIYOOR!
YAZICI KATİLİ YAZIYOOR!
MERHUM PAŞANIN OĞLUNUN KANINI
İÇEN CANIYI YAZIYOR! HAYDI AKŞAM
POSTASI BEY ABİM!

"KATİLİN YAZDIĞI YAZI DÜŞÜNDÜM. 'SENİ BULLUR' NE MANADA YAZILMIŞTI? KİM KİMİN PEŞİNDEYDİ? AYRICA ARAPÇA FİL MÜZEKKER DEĞİL MÜENNES OLARAK YAZILMIŞTI. YANI 'O SENİ BULLUR' İFADESİNDEKİ O, BİR KADIN OLMALIYDI?"

"KATİLİN İZİ, BIRAKTIĞI YAZILARDA OLMALIYDI. TÜRLÜ LİSANLARDA BIRAKILMIŞ BU CİNAYET KOKAN KELİMELE BENİ KATİLE GÖTÜRMELİYDİ. İKİ GÜN SONRA, PAŞA'NIN MAHDUMUNUN CENAZESİNE GİTTİM."

"PAŞA'YA BASSAĞLIĞI DİLEDİKTEN SONRA ONA BİRKAC SUAL SORMAYA İMKAN BULABILDİM. HEMEN HİZMETÇİ ALEKSEYA VE OĞLUNU SORDUM. TANIP TANIMADIKLARINI BİLMEK İSTİYORDUM, BU ÇOK MÜHİMDİ."

"MAKSADIM AİLESİNDEN, KABİLSE BİZZAT NECATİ PAŞA'DAN MALLUMAT ALMAKTI..."

KAHİRE'DEKİ GÜNLERİMİZDE
YANIMIZDAYDI. BİR AHBABIMIN
TAVSİYESİNE BİNAEN ALIP GÖTÜRDÜK
ONU DA BERABER. DELİKANLI DA BİR
OĞLU VARDI. FAKAT O CİFE, İFTİRAYA
KALKIŞINCA KOYUP BİR GEMİYE
İSTANBUL'A YOLLADIM.

KİMİN YANINA
GELDİĞİNİ BİLİYOR MUSUNUZ
PAŞAM? BİR İSİM, BİR
ADRES? VEYAHUT DA OĞLUNA
DAİR BİR MALLUMAT, BİR
HAVADİS? ZİRA BU KADININ
CİNAYETLERLE ALAKALI
OLARAK ÇOK MÜHİM BİR
NOKTADA OLDUĞUNA KANIYIM.

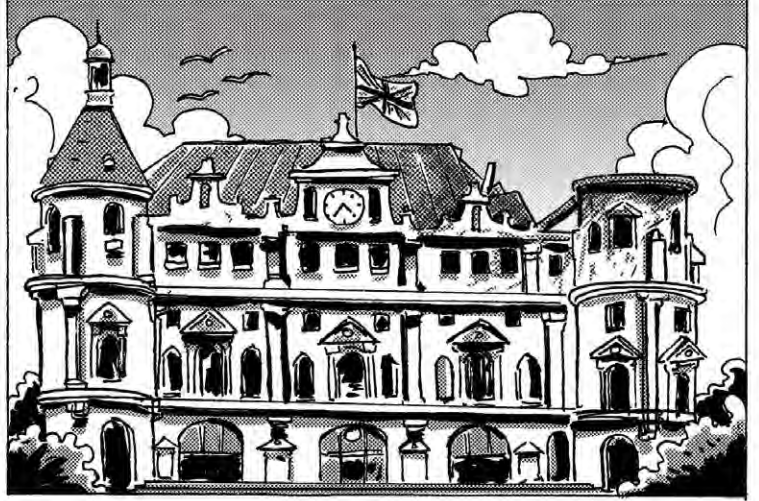
YÜKSEKALDIRIM'DA
EDELSTAYN NAM BİR LEH
YAHUDİSİNİN YANINDA OLDUĞUNU
DUYMUŞTUM. OĞLUNU BİLMEM.
AFEDERSİNİZ İTİN TEKİDİ. TUHAF
BİR HASTALIĞI VARDI FAKAT
YÜZÜNÜN NİSFİ DİĞER NİSFİNDAN
ÜÇ MİSLİ DAHA ÇABUK
YAŞLANIYORMUŞ DİYORLARDI.

"HEMEN TELAŞLA YÜKSEKALDIRIM'A GİTMİYİ DÜŞÜNDÜM. AMA GÜNLERDEN CUMAYDI VE VAKİT İKİNDİYİ GEÇMİŞTİ. BEN VARANA KADAR MUSEVİLERİN ŞABAT GÜNÜ BAŞLAYACAKTI. EDELŞTAYN'I GÖRMEM KABİL DEĞİLDİ. ANİDEN KARŞIYA GEÇMEYE KARAR VERDİM."

"GALİBA İPİN UCLUNU YAKALAMIŞTİM. PAŞA'NIN ANLATTIKLARI HEMEN O KÜRKÜLÜ ADAMI GETİRDİ GÖZÜMÜN ÖNÜNDE. ONA İLK DEFA RASTLADIĞIM SUADİYE'YE GİDİP BİR SORUŞTURMAYI DÜŞÜNDÜM."

"DELİKANLI ADININ NİHAD OLDUĞUNU SÖYLEMİŞ VE BU KÜRKÜN YALNIZCA KENDİSİNDE BULUNDUĞUNDA İSRAR ETMİŞTİ."

"LAKİN BEN, O KÜRKÜ TRENDİ İKİ KEZ GÖRDÜĞÜME YEMİN EDEBİLİRİM. HER İKİ DEFADA DA ADAMIN YÜZÜNÜN FARKLI TARAFLARINI GÖRMÜŞTÜM VE BİRBİRİNE BENZEMEYEN İKİ İNSAN GİBİDİ. BU BİR İHTİMAL PAŞA'NIN BAHSETTİĞİ HASTALIK OLABİLİRDİ."

"MUHİTTE SORUP SORUŞTIRDUM NİHAD'I..."

EVET BEYİM, NA ŞU YUKARDA OTURORDU. VARDI BİR HASTA ANACIYI. KENDİSİNDE DE VARDI BİR ACAYIP İLLET. BİR TARAFI GENÇECİK DELİKANLI, BİR TARAFI GERANTA BİR İHTİYAR. MAMASI VAFAT ETTİ DEDİLER, BİR AY KADAR EVVEL. SONRA BİR DAA GÖRMEDİM, KAYIBOLDU GİTTİ.

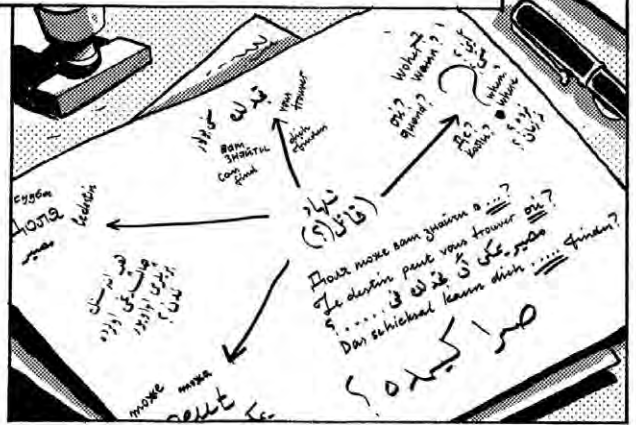
SEN NEYÇİN ARORSUN?

"ŞÜPHELERİMİN VESVESE OLMADIĞINI GÖRDÜM. NİHAD, ANNESİNİN VEFATININ ARDINDAN ORTADAN KAYBOLMUŞTU VE CİNAYETLER BAŞLAMISTI. BAKKAL, BU DELİKANLININ ANNESİNİN YAŞLI BİR RUS KOKONASI OLDUĞUNU SÖYLÜYORDU."

"EDELŞTAYN'A GİDEMEDİĞİM İÇİN DAİREYE DÖNDÜM. ŞU KELİMELERİ ÇÖZMEK İÇİN BİRAZ KAFKA YORMAK ARZUSUNDA IDIM..."

"BÜTÜN KELİMELER BİR ARAYA GELDİĞİNDE MANALI BİR CÜMLE VÜCUDA GETİRİYORDU."

EVET, BİR KELİME KAYIPTI. DEMEK Kİ BİR CİNAYET DAHA İŞLENECEKTİ..."

"ŞABAT VAKTİ GEÇER GEÇMEZ YÜKSEKALDIRIM'A, EDELŞTAYN'A KOŞTUM. KATİL BENDEN ÖNCE ONA ULAŞABİLİRDİ..."

"LAKİN, EDELŞTAYN GAYET RAHATTI. ALEKSEY'A'NIN KENDİSİNDEN SONRA MUSEVİ İSKAN BİRLİĞİ'NİN BANDIRMA'DA KURDUĞU ÇİFTLİKTE, ALBERT KOHEN DİYE BİR ALMAN YAHUDİSİNİN YANINDA ÇALIŞTIGINI SÖYLEDİ."

NU PEYİYON PA BİYEN, MÖŞYÖ.. E, EL MA DI KÖ, BEN GİTMEK İSTİYORUM. ALBER BEY BANA VERECİK BİYEN PARA. YAŞAYCAYIM DANZÜN FERM, ÇOCUĞUM HASTA. BİZ DE GİT DEDİK, ALLE!

"MESELENİN YOLU BELLİ OLMUŞTU. KARAKÖY'DEN BİR MAVNAYA ATLAYIP MARMARA ADASINA, ORADAN DA BANDIRMA'YA GECECEK, ALBERT KOHEN'İ BULACAKTİM!"

-DEVAMI GELECEK SAYIDA-

RAHİP CİNAYETİ

Çağatay YAŞMUT

Cinayet kilisede işlenmişti. Bu sefer olay mahalline Mustafa'yla gittik. Tanrıyla hiç alakam olmamasına rağmen, kiliseye girer girmez o ruhani atmosferi hissedince tüm dünyevi sıkıntılardan garip bir şekilde uzaklaşıyor-

dunuz.

Loş ve ruhani etkisi çok güçlü büyük bir salon, rahibin vaaz verdiği kürsüye kadar uzanan tahta sıralar, kürsünün hemen arkasında, tepeye asılmış İsa'nın çarmıha gerilmiş büyük bir büstü, duvarlarda Meryem Ana'nın ve meleklerin resmedildiği yağlıboya tablolar, mumlar, tütsü kokusu, pencereleri süsleyen renkli dini motifler... Delil toplayan Olay Yeri İnceleme'nin beyaz elbiseli elemanları kilisenin bu manevi havasını yerle bir etmeye başlamışlardı.

Rahip Dimitris Stefandis, Bahariye Caddesi üzerinde bulunan Ayia Triada Rum Ortodoks Kilisesi'nin ikinci rahibiydi ve şu andan sonra bir daha kilisesinde ayin yönetemeyecekti. Çünkü kilisedeki odasında, koltuğunda, kalbinin tam üzerindeki bir kurşun deliğiyle bize cansız gözlerle bakarken herhalde çok sevdiği Tanrısının yanına gitmenin mutluluğunu yaşıyordu. Cinayet bir önceki gece saat onla on iki saatleri arasında işlenmişti. Katilin silah sesinin duyulmaması için yastık kullandığı, etrafa saçılmış tüylerden anlaşıyordu. Rahibin cesedini sabah kiliseyi açmaya gelen, kilisenin emektar görevlisi Bekir bulmuştu. Hemen başrahip Theodoros Konstantin'e durumu bildirmiş, başrahip de polise haber vermişti.

Bekir, sabah kilisenin kapısının açık olduğunu fark edince hırsızlardan şüphelenmiş ama çalınan bir şey olmadığını anlayınca rahibin odasına gitmiş ve bu korkunç manzarayla karşılaşmış. Bekir'i biraz sıkıştırınca, Rahip Dimitris'le başrahibin arasında önceki gün çok sert bir tartışma geçtiğini öğrendik. Tartışmanın nedenini bilmiyordu. Bekir'in yazılı ifadesini almak için Emniyet'e gön-

derdikten sonra Başrahip Theodoros'un odasına geçtik. Küçük ve temiz bir odaydı.

Theodoros yetmiş yaşındaymış. Buna rağmen gür beyaz saçları, uzun boyu, zayıf bedeni ve mavi gözleriyle çok daha genç ve dinç gösteriyordu. Tek kusuru, yüzünden taşan koca burnuydu. Bize çok nazik davrandı. Rahip Dimitris'in ölümüne çok üzüldüğünü söylemesine rağmen bu üzüntünün ufacık bir kırıntısını yüzünde göremedim.

Dimitris'le kavgalarını sormakla başladım işe.

Sakince, "Ölünün arkasından konuşulmaz ama Dimitris dinden çıkmıştı," dedi.

Mustafa hayretler içinde, "Bir rahip nasıl olur da dinden çıkar?" diye sordu.

"Maalesef çıkar delikanlı. Ünlü filozof Descartes'in söylediği gibi, Kötü Cin ya da şeytan, bizi yanıltmak için her zaman iş başındadır. Rahip Dimitris'in de ruhu Kötü Cin'in etkisi altındaydı... Kendisine bu durumu ilgili mercilere bildireceğimi söyledim. Artık bu kilise çatısı altında, onunla birlikte çalışmamın mümkün olamayacağını ifade ettim. Çok sinirlendi. Ona karışamayacağımı, kendisi işime bakmamı söyleyerek bağırıp çağırdı."

"Kavganın sebebi bu muydu?" dedim.

"Buydu tabii! Daha ne olsun? Tanrı katında bir rahibin inancını kaybetmesi kadar günah bir şey yoktur. Dimitris, inançsız olmasına rağmen çalışmaya devam etmek istedi. Buna razı gelemedim." Burnunu sildi. "Pardon," diyerek cebinden beyaz kumaş mendil çıkarıp önce elini mendile sildi, sonra da sümkürdü. Mendili katlayıp tekrar cebine koydu. "Bu alerjik nezle insanın yakasına bir yapıştı mı bir daha asla bırakmıyor... Dimitris'i çok severdim. Onunla on yıl aynı çatı altında çalıştık. Oğlum gibiydi. Onu ben yetiştirdim. Benden sonra bu kilisenin başrahibi olacaktı ama şeytan onun kanına girdi."

"Dün akşam neredeydiniz?" diye sordum.

Ciddiyetine hayret dolu bakışlar eklendi. "Ben-den mi şüpheleniyorsunuz?"

"Şu an için karşıma çıkan herkesten şüpheleniyorum," dedim.

“Evdeydim,” dedi.

“Bunu doğrulayacak kimse var mı?”

“Maalesef yok. Yalnız yaşıyorum. Televizyon seyrettikten sonra yattım.”

“Yanlış anlamayın ama bu kötü oldu,” dedim. “Dün kavga etmişsiniz.”

“Herkes kavga ettiği kişiyi öldürmeye kalksa cehennem, insandan geçilmez. Öfkenizi kontrol altına almayı öğrenebilirsiniz. Platon ne söyler: Her şey eğitimle başlar.”

“Bu ülkede işler maalesef Platon’un söylediği gibi yürümüyor,” dedim.

Mustafa, “Yazılı ifadeniz için Emniyet’e gelmeniz gerekiyor,” dedi.

Tedirgin bakışlarını üzerimizde gezdirdikten sonra, zoraki “Olur,” diyebildi.

“Kilisenin arka kapısı var mı?” dedim.

“Bahariye Caddesi’ne açılan bir kapısı daha var.”

Gidip kapıya baktık. İçeriden kilitliydi. Bekir bu sabah kapının kilidine hiç dokunmadığını söyledi. Böylece, katilin arka kapıyı kullanmadığını anlamış olduk.

Mustafa, “Rahip Dimitris nerede oturuyordu?” diye sordu.

“Yoğurtçu Parkı’nın karşısındaki Rahmeti Arat Sokak’ta. Sedir Apartmanı, 4 numaralı daire.”

“Komşuyumşuz,” dedim, “ben de bir yan sokakta oturuyorum.”

Bu bilgiye pek aldırış etmedi.

Kilisede işimiz bitmişti.

Olay Yeri İnceleme ceset üzerindeki incelemelerini tamamladı. Tabancanın bir alt sokaktaki çöp konteynırında bulunduğunu öğrendik. Üzerinde parmak izi yokmuş. Silahı balistiğe gönderdik. Güvenlik kamerası kayıtlarını ve Dimitris’in evinin anahtarlarını da aldıktan sonra kiliseden ayrıldık. Hemen aynı sokağın köşesindeki bakkala girdik.

“Baksana bi’?” dedim.

“Buyurun?” dedi dik dik.

“Polis.”

Yumuşadı.

“Dün gece kilisede bir cinayet işlendi.”

“Duyduk, amirim.”

“Cinayet saatinde açık mıydın?”

Hayretle yüzüme baktı.

“Açıktım tabii amirim,” dedi. “Burası Kadıköy.”

“Gece bir şey duyup gördün mü?”

“O saatte buralarda sarhoşlar eksik olmaz, amirim. Bu yüzden dikkat etmedim. Yalnız, bir ara etraf sakinleşmişken kilisenin bahçesinden bir hapsirme sesi duyar gibi oldum. Şarapçılar diye

oralı olmadım.”

Rahip Dimitris’in evi kiliseye beş dakika uzaklıktaydı. Anahtarla içeri girdik. Küçük, karanlık ve basık bir daireydi. Salondaki mobilyalar çok eskiydi. Duvarda kocaman bir haç asılıydı. Oturma odasına geçtik. Burası da salon gibi karanlık ve ruhsuzdu. Duvarında da yine koca bir haç asılıydı. Masanın üzerinde bir sürü din kitabı duruyordu.

“Tanrı inancını kaybetmiş birinin evinde bu kadar İncil olur mu amirim?” dedi Mustafa.

“Gerçekten enteresan!”

Banyoda çok daha farklı bir manzarayla karşılaştık. Aynanın önünde plastik bir enjektör, lastik bir kordon, çakmak, pamuk duruyordu. “Hemen Olay Yeri’ni çağır,” dedim Mustafa’ya.

Dimitris’in salonundaki parkelerden birinin yerinden oynadığını fark edince parkenin altına zulalanmış iki küçük poşet beyaz toz bulduk. Necati, tozun ucundan tadına bakarak eroin olduğunu söyledi. Evde bulduğumuz uyuşturucu, cinayete bakış açımızın değişmesine neden oldu. Satıcıyı bulabilirsek katili de yakalayabilirdik.

Apartman görevlisinin anlattıklarıyla işler daha da karıştı. Rahibin, liseli gençlere evinde Hıristiyanlık hakkında dersler verdiğini öğrendik. Böylece rahibin kütüphanesindeki otuz tane İncil’in sırrı çözülmüş oldu. Bir gece, Dimitris’in evinin önünde çok feci dövüşler. Apartman görevlisi, saldırganların kim olduğunu bilmediğini söylese de onu içeri tıkmakla tehdit edince korkudan çözüldü. Rahip Dimitris’in, bu civarın Müslüman gençleri tarafından dövüldüğünü istemeyerek de olsa anlattı. Ona saldıranların elebaşı Selim isimli bir gençmiş. Moda Camisi’nin cemaatindenmiş. Caminin sokağında elektrikçi dükkânı varmış.

Selim’in dükkânına vardık. Uzun boylu, irice, sakallı, sinirli bakışlıydı; otuzlarındaydı. Kendimizi tanıttıkca tedirginleşti. Rahip Dimitris’in öldürüldüğünü söyleyince gözleri huzursuzlaştı ama yiğitliği de elden bırakmadı. “Ölmeyi çoktan hak etmişti, kim yaptıysa ellerine sağlık!” dedi.

Mustafa, “Adamı evinin önünde dövüştürmüştü?” dedi.

“Evet, inkâr yok. Bu yüzden karakolda bir gece nezarette kaldık.”

“Dün gece saat onla on iki arası neredeydin?” diye sordum.

“Camideydim. Mahalleden bir arkadaşımız vefat etti. Onun Kuran’ı vardı. Geç saatlere kadar oradaydım. Sonra eve döndüm.”

“Saat kaçta çıktın camiden?”

“Gece yarısına doğru.”

“Kuran gece yarısına kadar mı sürdü?”

“Kuran’dan sonra, din büyüğü bir abimiz var, Hulusi Abi, onunla sohbet ettik.”

Bu din büyüğü abisinin telefonunu aldık ve bir ekip çağırarak Selim’i merkeze yolladık.

Emniyet’e döndüğümüzde ilk işimiz kilisenin kapısındaki güvenlik kamerasının kayıtlarına bakmak oldu. Ben, Serdar ve Mustafa bilgisayarın başına geçtik. Görüntülerde, saat dokuzda elleri cebinde deri kabanlı bir adam kilisenin bahçe kapısında etrafını kolaçan ettikten sonra kiliseye giriyordu. Uzun boyluydu. Kafasında siyah bir bere olmasına rağmen yüzü seçilebiliyordu. Görüntülere bakmayı sürdürdük. Adam yarım saat sonra kiliseden çıktı, hızlı adımlarla uzaklaştı. Gece yarısına kadar da kiliseye başka giren olmadı. Şüphelimiz bu deri montlu adamdı. Bizde kaydı varsa kimliğini tespit etmemiz kolay olacaktı.

Serdar’ı kimlik tespitine, Mustafa’yı da Selim’in bahsettiği Hulusi’ye yolladım.

Cinayet gecesini kiliseye giren şahsın kimliğini tespit ettik. Kerim Kılıç. Kırk yaşında. Epeyce kabarık bir sabıka dosyası var. Başta uyuşturucu satıcılığı olmak üzere, adam yaralama, gasp suçlarından toplamda on yıl içeride yatmış.

Akşamüstü Mustafa, Emniyet’e döndü. Hulusi, Selim’in anlattıklarını doğrulayınca Selim’i göz önünden ayırmaması şartıyla serbest bıraktık ve şüphelimiz Kerim Kılıç’ın peşine düşmüştük ki, yeni bir cinayet anonsu aldık.

Elenor Kadis isimli bir kadın Moda Caddesi’ndeki evinde tabancayla kalbinden vurularak öldürülmüştü. Ev darmadağın edilmişti. Karısının cesedini eve geç vakit gelen işadamı kocası Nicola Kadis bulmuştu. İlk başta, cinayetin hırsızlık amaçlı işlenmiş olduğu görünse de Nicola Kadis’in bize anlattıkları cinayete yeni bir boyut kazandırdı.

“Bize şantaj yapılıyordu!” dedi adam. Alnını kırıştırdı, yüzünde hafif bir utangaçlık ifadesi belirdi. “Karım öldüğü için artık olup biteni saklamanın bir önemi kalmadı,” dedi bir şeyi itiraf edip kurtulacak olmanın rahatlamasıyla.

“Ne demek istediğinizi anlamıyorum,” dedim. “Neyi saklıyordunuz?”

İç geçirdi. Alt dudağını yalayarak konuşmaya başladı. “Bundan tam üç ay önce karım arabayla birine çarptı.” Derin bir nefes aldıktan sonra devam etti. “Çarpınca çok korkmuş, duramamış.” “Ona duramamış demeyelim de kaçmış diyelim!”

“Sonra gazetelerden öğrendik ki çarptığı adam ölmüş. Karım bu kazadan sonra depresyona girdi. Hayata küstü. Bu sırrı daha fazla saklayamadı ve kilisede günah çıkararak rahibe her şeyi anlattı.

Fakat bir süre sonra şantajlar başladı. Her ay yüklü miktarda para istiyorlardı. Meğer günah çıkarma sırasında rahip, karımın anlattıklarını kaydetmiş.”

“Hangi kilise bu?”

“Ayia Triada Rum Ortodoks Kilisesi. Bahariye Caddesi üzerinde.”

“Biliyorum. Şantajı Rahip Dimitris mi yapıyor-du?”

Hayretle yüzüme bakakaldı.

“Siz nereden biliyorsunuz?”

Önce mahallenin Müslüman gençleri, sonra uyuşturucu satıcıları, şimdi de şantaj olayı çıkmıştı. Dimitris’in yemediği bok kalmamıştı!

Nicola Kadis melankolik bir sesle anlatmasını sürdürdü:

“Geçen akşam karım benden habersiz kilisenin başrahibi Theodoros’un evine kavgaya gitmiş. İşin içinde onun da olduğundan emindik. Sözüm ona bu şantaj olayından haberi yokmuş. Karımı inandıramamış. Elenor polise her şeyi itiraf edeceğini, kendisiyle beraber onları da yakacağını söyleyince, başrahip ertesi gün kayıt cihazını getirip Elenor’a vermiş. Gördüğünüz gibi, rahip de işin içindeymiş. Bunlar suç çetesi kurmuşlar.”

“Kayıt cihazı sizde mi?”

“Almışlar. İçeride, şifoniyerin çekmecesindeydi.”

Telefonum çaldı. Serdar arıyordu. Kerim Kılıç, Maltepe’de yakalanmış, merkeze getirmişler. Evinde bir miktar uyuşturucuyla birlikte bir ruhsatsız tabanca ve bir kayıt cihazı bulmuşlar.

Merkeze döner dönmez kayıt cihazını dinledik: Elenor Kadis o gece arabasıyla bir adama çarpıp durmadığını, ertesi gün adamın öldüğünü gazetelerden öğrendiğini, buna rağmen polise gidemediğini anlatıyordu. Korkmuştu. Vicdan azabı çektiğini söylüyor ve ruhu için çaresizce yardım dileniyordu. Rahip Dimitris kadını telkin etmeye çalışıyor, Tanrının bu konudaki düşüncelerini anlatıyor, pişman olduğu için günah işlemediğine ama polise de gitmemesi gerektiğine kadını ikna etmeye çalışıyordu.

Kerim Kılıç irikayım, sakallı, kalın enseli, kara kaşlı, kara gözlü bir herifti. Soğukkanlılıkla gözlerimin içine bakıyordu. Yıllarca hapisnede yatmanın, defalarca bu sorgu odalarından geçmenin rahatlığı ve tecrübesi vardı.

“Anlat bakalım,” dedim. “Rahip Dimitris ve Elenor Kadis’i niye öldürdün?”

“Ben kimseyi öldürmedim!” dedi dik dik bakarak.

“Ulan geri zekâlı, rahibi öldürdüğün gece gü-

venlik kameralarında gözükiyorsun. Kayıt cihazı da senden çıktı. Evinde bulduğumuz tabancanın kadının cinayetinde kullanılan tabanca olduğu anlaşılınca seni sittin sene içerde tutacak delilleri elde etmiş olacağım!”

Kerim yelkenleri suya indirdi.

“Tamam! O kadını ben öldürdüm. Ama rahibi öldürmedim!”

“Ulan beyinsiz, hâlâ neyi inkâr ediyorsun?”

Güvenlik kameralarında Kerim’in saat dokuz buçukta kiliseden çıktığı görölüyordu. Oysa rahip onla on iki arasında öldürölümüştü. Bunu bilmeme rağmen Kerim’in üstüne gitmeyi sürdürdüm.

“Şu olup biteni en baştan anlat bakalım.”

“Rahip Dimitris, Elenor denilen kadına şantaj yapıyordu.”

“Onu biliyoruz. Sen bu işe nasıl dahil oldun?”

“Rahip uyuşturucu bağımlısıydı. Benden eroin alıyordu. Parası bitince bir süre borca vermeye başladım. Fakat borcu çok artınca mal vermeyi kestim. Yalvardı yakardı. Sonra aklıma bu günah çıkarmalar geldi. Rahibe, günah çıkarmaya gelenlerin arasında kayda değer bir bilgi çıkarsa kayıt cihazına kaydetmesini söyledim. Bunun karşılığında hem borcunu silecek hem de mal verecektim. Bir gün, bu Elenor denilen kadın, arabayla çarpıp öldürdüğü adamı anlatmış. Kadın zengin. Kocasını işadamı. Bundan iyi kismet mi olurdu? He-men işe koyularak şantaja başladık. Sistem tıkır tıkır işliyordu. Ama bu karı, işin içinde başrahibin de olduğundan işkillenmiş, herife gidip çatmış.”

“O da işin içinde miydi?”

“Ganimeti üçe bölecek kadar keriz değiliz! Başrahibin hiçbir şeyden haberi yoktu. Rahip olanları öğrenince küplere binmiş, Dimitris’e çıkışmış. Onu kiliseden kovmakla tehdit etmiş. Kayıt cihazını derhal kendisine vermesini yoksa polise gideceğini söylemiş. Dimitris de polis molisi duyunca tırsmış, kayıt cihazını kuzu kuzu rahibe teslim etmiş. Dimitris öldürölündüğü gece anlattı bana tüm bu olanları. Onu ben öldürmedim. Ben kiliseden ayrıldıktan sonra öldürmüşler onu.”

Başrahip, kilisesinin bu şantaj olayıyla anılması istemediği için bize o masalı uydurmuştu.

“Kadını niye öldürdün peki?”

“Çünkü Dimitris’i bu kadının kocasını öldürtmüştü. Ben de işimize taş koydukları için kadını öldürdüm.”

“Nereden biliyorsun öldürttüğünü?”

“Başka kim öldürtecek?”

“Kayıt cihazını niye aldın, bir işine yaramayacaktı ki?”

“Yaramayacağını biliyordum. Sırf karısını be-

nim öldürdüğümü anlaması için cihazını çaldım.”

Kerim’i savcılığa postalandıktan birkaç gün sonra balistik raporları geldi. Elenor Kadis, Kerim’in Golt tabancasından çıkan kurşunla öldürölümüştü. Şu çöpte bulduğumuz Beretta kime aitti acaba? Rahip Dimitris’i kim öldürmüştü?

Baş sarmıştık.

Kilise yine sessizdi. Theodoros en öndeki sırada tek başına oturmuştu. Yanına gittiğimde ellerini birleştirmiş, dua ediyordu.

“Çok huzurlu görünüyorsunuz,” dedim.

“Huzurluyum. Katili yakalamışsınız,” dedi.

“Yakaladık. Ama sizin rahibi öldüren katil o değil. Siz bu şantaj işini biliyordunuz, Elenor Kadis evinize geldiğinde öğrenmişsiniz. En başta bana niye anlatmadınız?”

Acı acı gülümsedi.

“Ben ömrümü Tanrının yoluna adadım Galip Bey. Ona ve onun evine gelebilecek zarar, eliyle kiliseyi göstererek beni mahvederdi.”

“Rahip Dimitris’in katilini henüz yakalayamadık!”

“Çok üzölldüğümü söyleyemeyeceğim.”

“Ama bütün yollar size çıkıyor.”

“Nasıl oluyor o?”

“Rahibi öldürmek için sizden başka kimsenin haklı bir sebebi yok.”

“Pardon,” diyerek yine mendille burnunu sildi. “Neymiş o sebebim?” dedi.

“Kilisenizin şantajlarla anılması sizi mahvedecekti. Rahibin uyuşturucu bağımlısı olduğunu biliyordunuz. Şantaj olayı, bardağı taşıran son damla oldu. Cinayet gecesi Dimitris, Kerim Kılıç’la buluşmak için kilisede kaldı. Kerim gittikten sonra anahtarınız olduğu için arka kapıdan içeriye girip rahibi öldürdünüz. Yine arka kapıdan çıkıp gittiniz. Köşedeki bakkal o saatlerde kilisenin arka bahçesinden bir hapsırma sesi duyduğunu söyledi ama bunu şarapçılara yordu. Halbuki hapsıran sizdiniz. Alerjik nezle!”

“Güzel hikâye. Tanrının hizmetindeki birinin cinayet işleyebileceğini nasıl düşünebilirsiniz?”

“Ben bu ülkede olup biten hiçbir şeyi garipsemem Sayın Rahip!”

Gülümsedi.

“Öyleyse tutuklayın beni.”

“Maalesef tutuklayamam. Çünkü yeterli kanıtım yok.”

“Öyleyse kanıtınız olduğunda gelin. Ben buradayım. Her zaman Tanrının hizmetindeyim.”

Kalktım, koridordan kapıya doğru yürürken rahibi uğruna cinayet işlediği Tanrısıyla sonsuza kadar baş başa bıraktım.

JO NESBØ'NUN DİKKATİNE!

Ceyhan USANMAZ

SAMUEL BJØRK, ASLINDA FRODE SANDER ØIEN'İN TAKMA ADI. ROMAN YAZARLIĞININ YANI SIRA TİYATRO OYUNU VE ŞARKI YAZARI OLARAK DA TANINIYOR FRODE SANDER ØIEN. BÜTÜN BU ÖZELLİKLERİ BİR ARAYA GETİRİNCE ŞÖYLE BİR TABLOyla KARŞI KARŞIYA KALİYORUZ: MÜZİKLE DE İLGİLENEN, ARTIK ULUSLARARASI ARENADA TANINAN, NORVEÇLİ BAŞARILI BİR POLİSİYE YAZARI... AKLA İSTER İSTEMEZ JO NESBØ'YU GETİRİYOR DEĞİL Mİ...

Her ne kadar tümüyle İngilizceye mahkûm olmasak da, doğrudan İsveççeden ya da Norveççeden -ve diğer dillerden- yapılmış başarılı çeviriler okuyorsak da özellikle Kuzeyli polisiyelerde, “ma-

alesef” gündemi halen İngilizce belirliyor. Ülkesindeki başarısını global düzeye taşımak istiyorsa bir yazar, kitabının öncelikle İngilizce yayımlanması gerekiyor. Sonrasında diğer dünya dillerine ulaşması da kolaylaşıyor böylelikle... Gerçi Kuzeyli polisiyelerin dünya çapında bu kadar ünlenmesinin ardındaki Britanya etkisi düşünülürse bir yönüyle kabul edilebilir bir durum bu elbette. Romanlarıyla, televizyon dizileriyle pek sevdi İngilizler, Kuzeyli polisiyeleri (hikâyelerin karanlık atmosferine kendilerini yakın hissetmiş olabilirler) ve açıkçası dünyanın geri kalanına da sevdirdiler! İşte, bunun son örneği de Norveçli Samuel Bjørk...

Samuel Bjørk şu sıralar, merkezinde dedektifler Mia Krüger ile Holger Munch’ün yer aldığı (Mia ve Munch serisi) ikinci romanı *The Owl Always Hunts at Night* ile yeniden gündemde. Çünkü Norveççe orijinali 2015 yılında yayımlanan bu romanın İngilizce çevirisi, geçtiğimiz 20 Nisan itibarıyla satışa sunuldu. İngilizcede görünür olmasıyla birlikte hem Samuel Bjørk hem de serinin çok satan ilk romanı, 2013 tarihli *Ben Yalnız Gezerim* yeniden hatırlandı. (Mia ve Munch serisinin ilk romanı olan *Ben Yalnız Gezerim*, Türkçede 2016 yılında İngilizceden çeviri olarak yayımlanmıştı, demek artık ikinci romanın da Türkçeye çevrilmesi için geri sayıma başlayabiliriz!)

Ben Yalnız Gezerim, bir “tanışma” romanı. Bir bölümde Dedektif Mia Krüger’in, bir bölümde Dedektif Holger Munch’ün hikâyesini okuyarak başlıyoruz. Bir tarafta ikiz kardeşi Sigrid’i kaybetmenin etkisiyle kendisini insanların/medeniyyetin dışına itmiş, içki ve yatıştırıcı haplarla ayakta duran Mia; diğer tarafta ailevi sorunlarıyla uğraşmaktan sıkılmış, cinayetleri çözmedeki becerisi herkes tarafından kabul edilmiş olsa da kızağa alınmış işkolik Munch... Çeşitli kişisel sebeplerle ve ortak geçmişlerindeki bir olay nedeniyle farklı noktalara savrulmuş bu iki eski ekip arkadaşını yeniden bir araya getiren şey ise bir seri katilin harekete geçmesi olur. Küçük kız çocukları kaçırılıyor ve kısa bir süre sonra cansız bedenleri ağaçlara asılı halde bulunuyordur. Üstelik oyuncak bebek elbiseleri giydirilmiş olarak...

“Çocuklar bulunduğu üstlerinde oyuncak bebek giysileri vardı. Satırlar arasında görünmeye başlayan bir ifade daha vardı ama henüz dile getirilmemişti çünkü burası Norveç’ti. Böyle şeylerin olageldiği ABD veya herhangi bir başka ülke değildi. Ve bu ifade seri katildi. Hiçbir yerde paylaşılmış değildi ama herkes bunu düşünüyordu.” Norveç’in ABD’den “farklılığı” meselesi, romanın ilerleyen bölümlerinde de tekrarlanıyor; bir gazeteci, yaşananları şöyle değerlendiriyor mesela: “Olay bütünüyle gerçeküstüydü. ABD’deki ya da televizyondaki bir olaya benziyordu ama burada, Norveç’te böyle şeyler olmazdı.”

Böylesi cümlelerin sebebinin, elimizdeki romanın bir Kuzeyli polisiye olduğunu unutmama çabası olduğu düşünülebilir ama

aslında *Ben Yalnız Gezerim*, bir Kuzeyli polisiyeden çok, ABD kökenli bir polisiye-gerilim romanına daha yakın duruyor. Klasik Kuzeyli polisiyelerin tipik özelliklerinden

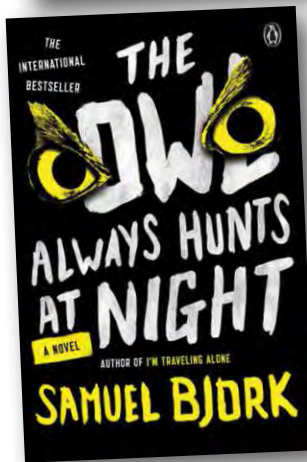
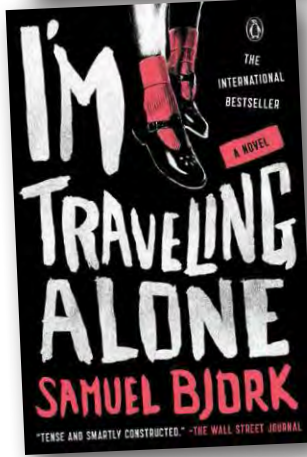
coğrafi bir vurgu yok örneğin *Ben Yalnız Gezerim*’de, Kuzeyli atmosferi o kadar yoğun hissedemiyoruz; benzer şekilde, toplumsal bir hikâyeden çok kişisel hikâyelerde odaklanılmış. Ama bir taraftan da hakkını yemeyelim elbette! Sayfa sayfa ilerlerken katman katman açılan hikâyenin yarattığı “gerilim”, insanı hep “zinde” tutuyor...

Burada elbette ayrıntısına girmeyeceğiz ama romanın sonuna ilişkin bazı -haklı- eleştiriler de mevcut. Ama bir sonraki romanı merak etmemize engel olacak boyutta değil. (İngilizce çevirisi yeni yayımlanan ikinci romana ilişkin küçük bir ipucu vermek gerekirse başkarakterlerin hayatındaki derinliklere biraz daha dalecekmışız gibi görünüyor.)

Samuel Bjørk, aslında Frode Sander Øien’in takma adı. Roman yazarlığının yanı sıra tiyatro oyunu ve şarkı yazarı olarak da tanınıyor Frode Sander Øien.

Bütün bu özellikleri bir araya getirince şöyle bir tabloyla karşı karşıya kalıyoruz: Müzikle de ilgilenen, artık uluslararası arenada tanınan, Norveçli başarılı bir polisiye yazarı... Akla ister istemez Jo Nesbø’yu getiriyor değil mi... (Üstelik Jo Nesbø’nun romanları da giderek ABD kökenli polisiye-gerilim romanlarına daha çok yanaşılıyor.) Nitekim, genellikle Jo Nesbø ismiyle birlikte anılmış Samuel Bjørk şimdiye kadar. Jo Nesbø’ya dikkatli olması gerek-

tiğine dair uyarılarda bulunanlar da olmuş yazılarda; kasabada yeni bir arkadaş dolanıyor diyorlar!

SCALPED

H. Barlas OMAV

**O KADAR UZUN ZAMANDIR
DİPTEYİM Kİ... BURASI
ARTIK YÜKSEK GİBİ
GÖRÜNMEYE BAŞLADI.**

Dünya tarihi, fikir ayrılıklarından dolayı yaşanan ölümlerin hastalıklardan ve afetlerden daha çok can almasına sahne oldu her zaman. Türümüzün en büyük düşmanının yine kendimiz olduğunu gösteren nice örnekten biri de Amerikalılar ile Kızılderililer arasındaki savaştı.

İşte, geçmişten günümüze uzanan bu kanlı çatışma *Scalped*'in hikâyesinin temelini oluşturuyor. Çizgi Düşler tarafından yayımlanan, Jason Aaron'ın yazıp R.M. Guera'nın çizdiği seri, Dashiell Bad Horse'un doğduğu yere yani Güney Dakota'daki Çayır Gülü Kızılderili yerleşkesine dönmesiyle başlıyor. Safkan Kızılderili olan, dövüş sanatlarında eğitim almış, küpeli, kel, sert bir tip Dashiell. Kuduz bir köpek gibi etrafındaki her serseriye sataşmaya başlayan ve ardında ayakkabı tabanı şeklinde kan izleri bırakan bu genç adam, yerleşkenin "Baba"sı tarafından yakalanıyor elbette. Hikâyenin diğer ana karakteri olan bu "Baba" yani Red Crow, alkol tüketimi ve suç oranıyla ünlü, herkesin yaşamda patinaj çektiği Çayır Gülü'nün en büyük suç patronu. Ayrıca Dashiell Bad Horse ile tanışıklığı çok farklı bir yerden de geliyor ama detayları hikâyenin ilerleyen kısımlarında öğreniyoruz. Kızılderili haklarını savunan bir örgütün eski üyesi olan Red Crow, Bad Horse'a bir teklif sunuyor ve genç adamı kabile polisi olarak işe başlatıyor. Bir mafya babasının sabıkalı bir adamı nasıl polis yaptığını soracak olursanız size kendi ağzından cevap vereyim:

"Tek bilmen gereken şey, evlat, ben bu civarda... baba, oğul ve kutsal ruhun vücut bulmuş haliyim."

İlk sayının sonunda Dashiell'in sakladığı büyük sırrı öğreniyoruz ve hikâyenin gidişatı sert bir dönüş alıyor. Polislerin, FBI dedektiflerinin, suç örgütlerinin, radikal Kızılderili aktivistlerin, silahların, alkolün ve uyuşturucunun harmanlandığı bu karanlık öyküyü iyi yapan noktalardan biri de hiçbir karakterin saf iyi veya kötü olmaması. Hikâyenin ana kötüsü olan Red Crow'u ele alalım... Herkes onu yüz karası bir psikopat olarak

görse de aslında o, halkının hakları için savaşıyor ve motivasyonunu şöyle açıklıyor:

“O frengli s*k Kolomb’un gelişinden beri beyaz halk, kıyılarımıza yığılıp istedikleri her şeyi izinsiz aldı. Biz Lakotlardan Kara Tepeleri, Kutsal Kapa Saha’yı ve orada gömülü bir milyar dolar değerindeki altını aldılar. Bison sürülerini ve onların gezdiği çayırları aldılar. Bir zamanlar büyük olan bir ulusun gururunu ve itibarını alıp yerine sefalet verdiler. Ama hepsi bitiyor. Yüzlerce yıl boyunca soyulduktan, rezil edildikten ve sığırlar gibi katledildikten sonra bu iyiliklerin karşılığını verme zamanı geldi de geçiyor. Artık tazminatımızı alacağız Beyaz Amerika... ve hakkımız olanı aldığımız zaman tüm o vurduğum, bıçakladığım, kafa derisini yüzdüğüm, astığım ve gömdüğüm kişiler boşa ölmüş olmayacaklar. Uzun zamandır ilk kez düşlerim yeniden pişmanlıklarımın fazla.”

Gergin yayından fırlamış ok hızıyla başlayan hikâyeyi karakterlerin hayatlarını ileri geri sararak bırakın bir sayıyı, bir sayfada bile hız kesmeden anlatıyor Jason Aaron. İlk birkaç sayıda herkesin olabildiğince kötü, umursamaz, arsız ve tavırlı olması başta size yavan gelebilir ama sabredin. İyi bir suç hikâyesinde olması gerektiği gibi gizemini uzun süre koruyan hikâye, katman katman açılıyor; siz duvara yaklaştıkça pürüzsüz zannettiğiniz boyanın dallanıp budaklanan çatlaklarını daha iyi görmeye başlıyorsunuz.

Scalped’da kendinize örnek alabileceğiniz bir kişi yok. Kahramanların olmadığı bir hikâye bu ama hiçbir karakterin düşüncesi ve yaptıkları boşa değil. Sadece hikâye ilerlesin diye yapmıyorlar yaptıklarını, o hayatı yaşayan birinin davranacağı şekilde davranıyorlar ve bu, sizi karakterlere daha da bağlıyor.

Hikâyeyle ilgili olumsuz bulduğum bir nokta, zamanda ileri geri atlama tekniğinin çok sık kullanılıyor olması. 5 yıl önce, 5 yıl sonra ile kalmıyor atlamalar; 32 yıl öncesi, 10 yıl sonrası, 15 dakika önce, 25 dakika sonra, 4 gün önce vs. Olayların akış hızına fazlasıyla katkısı olsa da bu teknik bir süre sonra sıradanlaşıyor ve yazarın kolaya kaçtığı hissiyatını uyandırıyor okuyucuda.

Yeri gelmişken diyaloglar ve çeviriyle ilgili de şunu belirtmek isterim; hikâyenin sertliği konuşmalara da yansıyor haliyle. En ağır küfürleri, cümleler arası bağlaç niyetine kullanan karakterlerin cirit attığı senaryoyu çevirirken Çizgi Düşler de konuyu üstün körü geçmemiş, küfürleri aynı sertlikle çevirmiş. Yalnız küfürler açık açık değil, aralara “*” sembolü konularak yazılmış ki bence her konuyu, her şiddet eylemini açık açık gös-

teren bir çizgi romanda böyle bir sansür olması yavan duruyor. Yine de okuma zevkini tamamen baltalayan bir detay değil.

Scalped, iyi bir çizgi romanda olması gereken en önemli niteliklerden birine sahip: Hikâyesinin atmosferini destekleyen ve hikâyeyle bir bütün oluşturan kaliteli görsellik. R.M. Guera’nın çizimleri ne Alex Ross kadar detaylı ne de Mike Mignola kadar minimalist. İkisinin arasında bir yerde duran çizimler hem görselliğe gerçekçi bir hava katıyor hem de özellikle karakter çizimlerinde bolca gölgeye yer bırakarak hikâyenin kara film havasının içimize işlenmesini sağlıyor. Renklendirmeler yapılırken ise genellikle soluk tonlar tercih edilmiş. Normal renklendirme yapıldıktan sonra filtreden geçirilmiş gibi görünen paneller, sahneye göre melankoliyi veya gerginliği çok iyi yansıtıyor.

Toplamda 60 fasikülden oluşan hikâye, bittikten bir süre sonra 10 cilt halinde yayımlanmıştı. Çizgi Düşler şu ana kadar serinin 6 cildini yayımladı ve devamı da gelecek. Çizgi romanda suç türüne ait en iyiler listelerinde daima ilk beşte yer bulan bu eseri yayımlayan Çizgi Düşler’e teşekkürü borç bilir, size keyifli okumalar dilerim.

Batan güneşin kızılığışı eşliğinde tehlikeli kırıllarda gezinmeye bir an önce başlamalısınız.

TOPRAK, BUZ VE KAR ARASINDA: TRAPPED

Ezgi ÖZCAN

POLİSİYE BİR HİKÂYENİN SADECE İNGİLTERE’NİN PUSLU VE SISLI ORTAMINA DEĞİL, İZLANDA’NIN BUZLU VE KARANLIK ORTAMINA DA ÇOK YAKIŞACAĞININ GÖSTERGESİDİR TRAPPED. GÖRÜNÜŞTE OLAĞANDIŞI HİÇBİR ŞEYİN OLMADIĞI SAKİN BİR YERLEŞİM BİRİMİNİN, NASIL OLAĞANÜSTÜLÜKLERİ İÇİNDE BARINDIRDIĞINI ANLATIR.

1 5 milyonluk İstanbul’da yaşamak ne demek? Trafikte çile çekmek, kalabalıktan omuz yemeden çıkamamak, hafriyat kamyonlarından şans eseri kurtulmak, her ay ev sahibinin zam salvolarından sıyrılmak, diğer yakada oturanlarla bazen bir sene buluşamamak, yeni açılan metro aktarma istasyonları arasında sürekli yol bulmaya çalışmak... Sadece karmaşa ve defans çabası mı bu kentte yaşamının karşılığı? Başka katmanları yok mu? Bence var.

Buraya İstanbul için bir parantez açalım. Adı “olay parantezi” olsun. Şehri bu paranteze aldığı-mızda ne söyleyebiliriz? O zaman cevabımız ne olur? Benim cevabım belli: İstanbul bize küçük olay yaşamayı unutturan, her gün büyük olaylarla sınıandığımız bir kazan. En önemli özelliği hayret duygumuzun içini boşaltıp şaşkınlığımızı elimiz-den alması. İstanbullular için metrobüs kazası sıradan, trafik ortasında kavga sıradan, taciz sıradan, cinayet sıradan, bomba sıradan, katliam sıradan...

Bizim gibi sıradanlık algısı bozulmuş insanlar için, daha küçük bir yerde yaşayan daha az sayıda insanın hayatını tahayyül etmek çok güç. Dönüp bakmaya iki saniyemizi bile harcamadığımız ayrıntılar, durup hissetmeye tenezzül bile etmediğimiz duygular, üstünden atlamayı alışkanlık haline getirdiğimiz olaylar, başka bir yerde başka etkiler yaratıyor.

Mesela polisiye dediğimizde asla aklımıza gel-meyecek olan İzlanda’da... 2015 yılı rakamlarına göre 330.823 nüfusu olan ülke, popülasyon olarak İstanbul’un neredeyse 50’de 1’i kadar. Bu hesaba göre düşününce, İzlanda halkı birbiriyle karşıla-şabiliyor ve karışabileceği bir olay yaratabiliyorsa yine de iyi demekten insan kendini alamıyor. Kaldı ki polisiye bir hikâyenin yaşanacağı ortam olarak İzlanda’yı düşünmek... Yok, zorluyorum, yine olmuyor.

Neyse ki *Trapped*’ın yaratıcısı Baltasar Karma-kur, bizim gibi düşünmemiş ve İzlanda televizyon tarihinin en yüksek bütçeli yapımına imza atmış.

Ülkenin kuzeyindeki Siglufjördur adlı küçük liman kasabasında geçen bir polisiye hikâyeyi çok kaliteli ve izlenesi on bölümde bizlere anlatmış.

Siglufjördur, İzlanda'daki herhangi bir yerleşim biriminden beklendiği gibi bembeyaz, karla kaplı bir yer. Herkesin birbirini tanıdığı, kapıların bile kilitlenmediği bu küçük yerden sorumlu Andri adında bir polis şefi vardır. Andri, eşinin ailesinin üst katında yaşamakta olan iki çocuk babası bir adamdır. Karısıyla boşanmak üzere olmalarına rağmen parmağından alyansı çıkarmamış, onun gittiği yerden döneceği günü beklemektedir. O dönene kadar da çocuklarıyla kayınvalidesi ve kayınpederi ilgilenmektedir.

Bu ailenin geçmişinde çok büyük bir acı vardır. Evin genç kızı yıllar önce, erkek arkadaşıyla terk edilmiş bir depoda baş başa vakit geçirirken çıkan ani bir yangın sonucu hayatını kaybetmiştir. Erkek arkadaşı Hjörtur bu yangından sağ kurtulmayı başarmıştır. Ancak kasaba, böyle acı ve büyük olaylara alışık değildir. Herkes, genç kızın ölümünden Hjörtur'u sorumlu tutmuş, onu katil olarak kabul etmiştir. Hjörtur, kız arkadaşını yakarak öldürmekten suçlu bulunmuş ve hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra, bu küçük yerin keskin hafızasından kaçıp uluslararası seferler yapan bir feribotta çalışmaya başlamıştır.

Tesadüf odur ki Hjörtur'un çalıştığı feribot, Danimarka'dan gelip Siglufjördur Limanı'na yanaşmaktadır. Feribot demir atmak üzereyken,

balıkçıların ağına bütün uzuvları kesilmiş bir erkek bedeni takılır. Bu haber anında kasabanın polis şefi Andri'ye ulaşır. Ceset, feribottan denize atılmış gibi görünmektedir. Andri hemen önlem olarak yolcuların inmesini engeller. Bu cesedin hikâyesi ve kime ait olduğu anlaşılan kadar, feribot limanda demirleyecektir.

İklim gereği bol miktarda kar yağmasından başka neredeyse hiçbir sıradışı olayın olmadığı bu küçük yer için, cesetin bulunması çok büyük bir haberdur. Dalga dalga, kasabadaki herkes denizde bir erkek cesedi bulunduğunu öğrenir. Öğrenenlerin yüzündeki şaşkınlık ve dehşet ifadesi görülme-ye değerdir.

Andri, karakolda kendinden başka iki polis memuruyla çalışmaktadır: Asgeir ve Hinrika... Onlar da cinayet haberini alınca afallar. Nihayetinde bu ekip ateşli silahları bile olmayan ve buna şimdiye kadar zaten ihtiyaç duymayan üç polisten oluşmaktadır.

Hiçbir uzvu yerinde olmadığı için ne bir parmak izi ne de başka bir ipucunu üstünde barındıran ceset, Andri için tam bir muammadır. Bu cinayeti çözmek için yeterli yetkisi yoktur. Mecburen emniyet teşkilatıyla irtibata geçmek durumundadır. O nedenle hemen üstlerine durumu bildirir. Merkezden bunun için özel bir ekip gelecektir.

Cinayet haberinin yankıları devam ederken, kasabanın belediye başkanı Hrafn'ın başka bir faaliyet içerisinde olduğunu görürüz: Çinli bir

şirket, kasabaya uluslararası bir liman projesi için taliptir. Bu büyük proje için de halkın arazilerini şirkete satmaya gönüllü olması gerekmektedir. Ancak herkes bu satış işine ikna olmuş görünmemektedir. Şirketi temsil eden yetkili, para ve zaman kaybetmek istemediğini defalarca Başkan Hrafn'a ifade eder. Başkan ve ekonomik hayatın liman projesiyle beraber canlanacağını düşünen birkaç burjuva ise liman projesinin gerçekleşmesini mutlaka istemektedir. İfadelerinden anlarınız ki bu işin hayata geçmesi için birçok şeyi göze almış durumdadırlar. Adam öldürmeyi bile...

Ancak durumun birden çok şüpheli var gibi görünmektedir: Yıllar sonra kasabaya dönen mimli Hjörtur, Andri'nin isteklerine uymamak için her türlü zorluğu çıkaran feribotun kaptanı, feribotun içinde bulunan bir insan kaçakçısı... Andri bunca durumla baş etmeye çalışırken dört gözle emniyet teşkilatından gelecek desteği beklemektedir.

Bu esnada doğa oyununu oynar. Çıkan bir kar fırtınası kasabaya giden bütün yolları kapatır. Hiçbir ulaşım aracı hiçbir şekilde ne kasabaya girebilmekte ne de kasabadan çıkabilmektedir. Halk da fırtına yüzünden evlerine kapanmak zorunda kalmıştır. Tabii ki polis şefi Andri de...

Kar fırtınası bir süre sonra diner ancak kasabaya giriş çıkışlar hâlâ gerçekleştirilememektedir. Andri, Hinrika ve Asgeir için önlerinde çözülmesi gereken koca bir gizem vardır. Öldürülen adam ve katili kimdir?

Polisiye bir hikâyenin sadece İngiltere'nin puslu ve sisli ortamına değil, İzlanda'nın buzlu ve karanlık ortamına da çok yakışacağını göstergesidir *Trapped*. Görünüşte olağandışı hiçbir şeyin olmadığı sakin bir yerleşim biriminin, nasıl olağanüstülükleri içinde barındırdığını anlatır.

Yerden neredeyse hiç kalkmayan karların altına gömülü sırları, küçük olayların arkasına gizlenmeyi başarmış büyük yozlaşmışlıkları ve günahları hiç acele etmeden tane tane bize izletir. Seyirci olarak biz ne İzlanda'nın evreninden mahrum kalırız, ne insanlara ait ayrıntılardan ne de cinayetin çözümüne giden yoldaki taşlardan...

Kar fırtınası yüzünden artık herkes bu kasabaya tıkalı kalmıştır. Yıllardır saklanan her ne varsa açığa çıkmak zorundadır. Başka çare yoktur. Çünkü artık ne gerçeklerin ne de insanların kaçabilecek bir yeri kalmıştır.

Başlarda ağır gelen temposuyla pekbir şey vaat etmiyor gibi görünse de sahne sahne vaat kırıntılarını biriktirip önce bir kartopuna sonra da koca bir çığa dönüştürmeyi başarır *Trapped*. Bir ceset kaç gizemin ipucu olabilir? Kaç gizem birbirinin üstünü örtebilir? Bu örtüleri kaldırmaya kim cesaret edebilir? Peki, İzlanda'nın soğuğu buna ne kadar izin verir?

Hayret duygunuzu yeniden hatırlamak isterseniz eğer... Büyük dünyaların ve kalabalıkların içinde serseme döndüyseniz... Başka sıradanlıkları da merak ediyorsanız... *Trapped* tam size göre.

**TÜM
KİTAPÇILARDA!**

**"Y.Ü.K. pozitif, akıcı ve
sorgulayıcı diliyle
sizi bir olaylar çemberine sokacak;
uzun bir baş dönmesiyle de
başlangıç noktasında indirecek.
Kütüphanenizde bu kitaba yer
açmanızın iyi bir yüzleşme
olacağından zerre kuşku
duymuyorum."**

küçük İskender

**Mylos
Kitap**

POLİSİYENİN SATIR ARALARI

Yankı ENKİ

İNGİLİZ POLİSİYE EDEBİYATININ BAŞLANGICINDAN 2. DÜNYA SAVAŞI'NA KADAR OLAN DÖNEMİNİ BELLİ BAŞLI ESERLER BAĞLAMINDA İŞLİYOR ZEYNEP ERGUN. BU ESERLERDEN İLKİ WILKIE COLLINS'İN 1868'DE YAYIMLANAN AYTAŞI ADLI ROMANI. TÜM ESERLERİN İNCELENDİĞİ BÖLÜMLERE SÖZKONUSU ESERİN YAZILDIĞI DÖNEMİN POLİTİK, SOSYAL VE EDEBİ PORTRESİNİ ÇİZEREK BAŞLAYAN ERGUN, AYTAŞI'NIN ANALİZİNE DE ESERİN YAYIMLANDIĞI YILLARDA İNGİLTERE'NİN İÇİNDEN GEÇTİĞİ DEĞİŞİMİ YANSITARAK GİRİYOR.

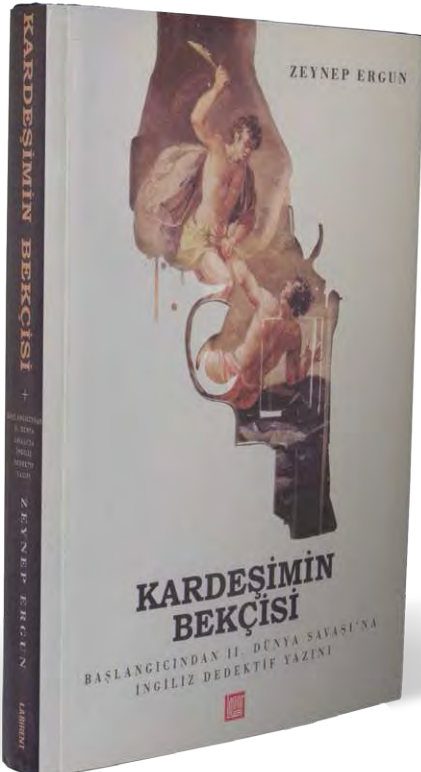

Polisiyenin ve suç kavramının geçmişine uzanıldığında Kabil ile Habil'in Eski Ahit'te anlatılan öyküsü sık sık bir başlangıç ya da temel olarak değerlendirilir. Âdem ve Havva'dan doğan her iki kardeş de Tanrıya armağan sunar ama Tanrının farklı tepkisi Kabil'i bir cinayete sürükler. Kabil, kardeşi

Habil'in katili olur ve Tanrı ona kardeşinin nerede olduğunu sorduğunda, "Bilmiyorum, kardeşimin bekçisi miyim ben?" diye cevap verir. İşte, akademisyen Zeynep Ergun'un İngiliz polisiye edebiyatının tarihini incelediği kapsamlı eseri *Kardeşimin Bekçisi* de buradan alıyor ismini.

Ergun'un bu kitapta üzerinde özellikle durduğu unsurlardan biri, polisiyenin temel sorunlarından birinin iktidar kavramına dair olması ve bu iktidara odaklı problemin de toplumsal cinsiyet tanımlarının ortaya çıkardığı gerilimlerde yatması. "Suçun ya da cinayetin eğretilmediği çarpıklığı giderebilme yetisi, erki kazanmak, üstünlüğü saptamak ve yetkeyi üstlenebilmek için bir araç durumuna gelir. Asıl savaşım, değişik erkek imgeleri arasında sürdürülen ölümüne kavgadır," diyor Ergun ve kitaba ismini veren Habil-Kabil anekdotunu şu şekilde yorumluyor: "Habil ve Kabil sürtüşmesi, Kabil'in kıyıcı kıskançlığı ve kardeşini öldürme güdüsü, ilk günkü kadar etkindir. Tek değişen, yargıç rolünün Tanrının elinden alınıp en az onun kadar acımasız ve adaletsiz olabilen topluma verilmiş olmasıdır. Dedektif, bir yandan kardeşinin bekçisi konumunu üstlenmişken, bir yandan da aynı kardeşin gözünü oymaktadır."

İngiliz polisiye edebiyatının başlangıcından II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemini belli başlı eserler bağlamında işliyor Zeynep Ergun. Bu eserlerden ilki Wilkie Collins'in 1868'de yayımlanan *Aytaşı* adlı romanı. Tüm eserlerin incelendiği bölümlere sözkonusu eserin yazıldığı dönemin politik, sosyal ve edebi portresini çizerek başlayan Ergun, *Aytaşı*'nın analizine de eserin yayımlandığı yıllarda İngiltere'nin içinden geçtiği değişimi yansıtarak giriyor. Kurumların işlevini yitirmeye başlaması, kilisenin yeni sosyal düzene uyum sağlayamaması, mal güvenliğinin en az can güvenliği

kadar önemli bir yerde olması ve ölüm cezasının fazlasıyla yaygın olması gibi arka plan özelliklerinin önemini vurgulayan Ergun, daha sonra biçim ve içerik olarak eseri incelerken, dönemin “erkek” kimliğinin de eleştirisini yapıyor, “erkeğin bölünmüşlüğü”nü irdeliyor. Bu bölümde, hem yazar Collins’in üslubuyla hem de kurgudaki komplike yapıyla *Aytaşı*’nın bir kaçış edebiyatı örneği olarak görülemeyeceğine dair önemli tespit de öne çıkıyor.

İzleyen üç bölümde de benzer bir bakış açısıyla erkek yazarların elinden çıkan dedektif kurgularını, kimi zaman birbirleriyle karşılaştırarak erkek dedektif kahramanların temsil ettikleri ya da onların temsiliyle sorunsallaştırılan toplumsal cinsiyet tanımları çerçevesinde ele alıyor Zeynep Ergun. Bunlardan ilki, Sir Arthur Conan Doyle’un 1892’de yayımlanan ve bir kilitli oda bilmeceğine sahne olan *Lekeli Şerit Serüveni* adlı kısa öyküsü; ikincisi yine Doyle’un imza attığı ve türün bir klasiği haline gelmiş olan, 1902 tarihli *Baskerville’lerin Köpeği*; üçüncüsü ise Chesterton’ın 1911’de yayımlanan *Görünmeyen Adam* adlı öyküsü.

Sherlock Holmes’ün İngiliz toplumunun o dönemde aradığı bir nevi kahraman, kurtarıcı bir karakter olduğunun altını çizen Ergun, diğer yandan Holmes’ün dönemin çelişkilerini de taşıyan bir karakter olduğunu vurguluyor. Görünürde yükselişte gibi görünen ama bir taraftan çöküş dönemini yaşayan İngiltere’nin ve İngiliz toplumsal yaşamının çelişkilerini görmek için Doyle’un eserlerinin önemli bir fırsat yarattığını gösteren örnekler, 19. yüzyılın karanlığına ışık tutuyor. Köylerin boşalması, işsizlerin Londra’nın belli başlı köşelerini sahiplenmesi, fahişeliğin yaygınlaşması, ahlaki olarak bir yozlaşma sürecine girilmesi, Ergun’un da gösterdiği gibi, eski düzene duyulan özlemin giderileceği bir 20. yüzyıl başı polisiyesine de sebep olmuş oluyor. Bu yüzden de Sherlock Holmes gibi bir kahramanın topluma umut veren, simgesel erkek kimliğini yeniden inşa eden bir figür olması üzerinde duruyor Ergun. Tabii Chesterton’ın maddi değil manevi yanıyla, Katolikliğiyle öne çıkan kahramanı Peder Brown da bir o kadar önemli bir yer kaplıyor. Zeynep Ergun’un bu bölümdeki Peder Brown eleştirisi yine erkeklik ve iktidar kavramlarının ilişkisi üzerinden yansıtılıyor.

Son üç bölümdeyse bu kez kadın yazarların, Agatha Christie ve onun çağdaşı Dorothy Sayers’ın eserlerine eğiliyor kitap. Christie’nin 1926’da yayımlanan *Roger Ackroyd Cinayeti* ve

ZEYNEP ERGUN’UN, POLİSİYENİN KLASİK VE MODERN ÖRNEKLERİNİ ELE ALDIĞI BU ÇALIŞMASI, CİNAYETİN, SUÇUN, KÖTÜLÜĞÜN, ERKEK DÜNYASININ (AÇIK YA DA ÖRTÜK) KARANLIĞININ VE ŞİDDETİNİN SATIR ARALARININ NE KADAR DERİN OLDUĞUNU GÖSTERİYOR BİZE.

1930 tarihli *Papazın Evinde Cinayet* adlı romanlarını ele alan yazar, her iki eserle Christie’nin polisiye geleneği içinde farklı bir rota çizdiğini gösterirken, “kaçış edebiyatı” bağlamında dönemin polisiye yazarının konumunu da tartışıyor. Ergun, iki büyük savaş arasında yazılan bu iki romanın ışığında, yazarların dönemlerine yabancı kalamayacaklarını, “Altın Çağ” polisiye örneklerinin belirli bir ihtiyacı karşıladıklarını, burjuva kesiminin gündelik sıkıntılarını unutmak için böyle eserlere muhtaç olduğunu belirtiyor. Ancak diğer yandan, dönemin sorunlarını satır aralarında takip edebileceğimiz bu tür eserlerin gerçeklikten ve derinlikten o kadar da uzak olmadığını, o nedenle “kaçış” yaftasını yapıştırmanın çok sağlıklı olmadığını da düşündürüyor. Elbette her bölümde olduğu gibi burada da dönemin toplumsal cinsiyet meselesinde nasıl bir dönüşüm gösterdiğini, kadınların toplumdaki yerinde nasıl bir ilerleme olduğunu, erkeklik tanımlarında nasıl bir kırılım olduğunu da örneklerle yansıtmaya çalışıyor yazar. Dorothy Sayers’ın son bölümde ele alınan, 1935 tarihli *Mezunlar Gecesi* adlı romanıyla 2. Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar uzanan perde böylece kapanmış oluyor. Burada da Sayers’ın ünlü dedektif kahramanı Lord Peter Wimsey’yi inceleyen Ergun, Sayers’ın romanında karşılaşılabilecek ideolojik çelişkileri feminist açıdan sorguluyor.

Zeynep Ergun’un, polisiyenin klasik ve modern örneklerini ele aldığı bu çalışması, cinayetin, suçun, kötülüğün, erkek dünyasının (açık ya da örtük) karanlığının ve şiddetinin satır aralarının ne kadar derin olduğunu gösteriyor bize. Polisiyenin edebi tarafını eleğinden geçirdiği gibi, politik, sosyal, kültürel ve tarihsel hatta psikanalitik taraflarını da netleştirerek ve ilişkilendirerek ön plana çıkarıyor, kaçış edebiyatı olarak değerlendirilen ve bu yüzden de edebi değeri bilinmeyen bir geleneğin ne denli ölümsüz olduğunu gösteren -deyim yerindeyse- bir otopsi yapıyor.

KUTSAL DEDEKTİFLİK BÜROSU

Çağla ÜREN

**DUOGLAS ADAMS'I SEVEN
OKURLARIMIZ BİLİR. ONUN
KİTAPLARINI KAHKAHA ATMADAN
OKUMAK OLDUKÇA ZORDUR.
DIRK GENTLY SERİSİ DE AYNI
ŞEKİLDE YÜZÜMÜZÜ GÜLDÜREN
KİTAPLARDAN. DİZİ SENARİSTLERİ
DE ADAMS'IN BU YÖNÜNÜ
OLDUKÇA İYİ KAVRAMIŞ.**

İnsanlık bundan yüzyıllar önce yıldızların ve onlara ulaşmanın hayalini kurmaya başladı. Bugün geline nokta ise yıldızlara ulaşmanın ötesine geçerek “güneşi zapt etmenin” hayalini kurmaktayız. İnsanları uzay yolculuğu yapabileceğine inandıran en büyük araç ise kurduğumuz hayallerin ürünleri yani bilimkurgu romanları, filmleri ve dizileri oldu. Tıpkı Jules Verne’ün tüm dünyayı Ay’a gidebileceğine ikna etmesi gibi bugün kurduğumuz hayaller de gelecekte insanlığın yapacakları konusunda büyük bir öneme sahip.

Biz de bu yazıda hayal korumak konusunda bir tık ileriye gittiğimiz bir macerayı tartışacağız: Douglas Adams’ın Dirk Gently kitap serisi ve onun henüz ilk sezonu biten aynı isimli dizi uyarlaması. Dirk Gently ile tanıştığımız günden bu yana, sadece zamanda ve uzayda yolculuk yapmanın hayalini değil, gezegenler ve zamanlar arası dedektiflik yapmanın da hayalini kuruyoruz. Bugün BBC One aracılığıyla diziye uyarlanan ve tüm dünyaya duyurulan bu seri, kim bilir belki bir gün gerçek olur. Böylece gezegenler arası bir dedektiflik bürosu kuran insanlık, onun adını Dirk Gently koyar. Biz de bu iki eser üzerine henüz bugünden tartışmış ve onu bu sayfalardan duyurmuş oluruz.

DIRK 101: DIRK GENTLY EVRENİNE GİRİŞ

Douglas Adams sevenler olarak dizinin ilk sezonunun ilk kitabın uyarlaması olacağını düşünmüştük. Bu yüzden öncelikle dizinin aslında bir konsept uyarlaması olduğunu belirtelim. Yani dizi, kitaptaki olayları birebir canlandırmak yerine “bütünsel dedektiflik” fikrini ve Dirk Gently’i konu alarak farklı yan karakterlerle olaylar inşa ediyor. Dirk’ün ağzından söylendiğine göre de kitap serisinin devamı ve Dirk Gently’nin yeni maceraları niteliği taşıyor.

Dirk Gently’nin maceralarına henüz dalmamış olan okurlarımız için uyarlanan bu konseptten biraz bahsedelim. Dirk Gently, kendi deyimiyle “bütünsel bir dedektif” olarak çözülmesi gereken davaların içinde ya tesadüfen kendini buluyor ya da biri tarafından tutulur tutulmaz o davayla bağlantılı hale geliyor. “Bütünsellik” ise burada

her şeyin temelde birbiriyle bağlantılı olması anlamına geliyor. Dirk Gently de davayla bağlantılı hale gelir gelmez tanışması gereken insanlarla tanışıyor, bulunması gereken yerlerde bulunuyor ve tesadüfi olaylarla çözüme bir şekilde ulaşarak davayı açıklığa kavuşturuyor.

Kitapta Gordon Way'in ölümüyle başlayan olaylar, bir zaman makinesinin ve hortlakların keşfiyle sonuçlanıyor. İngiltere, Cambridge'de geçen macerada Dirk'e, Gordon'ın hayaleti ve onun bir nevi damadı olan genç yazılımcı Richard Macduff ve zaman makinesinin sahibi yaşlı profesör Reg Chronotis eşlik ediyor. (Evet, *Doctor Who*'daki Profesör Chronotis.) Dizide ise Patrick Spring isimli Amerikalı bir işadınının ölmeden önce kendi ölümünü araştırması için Dirk Gently'yi tutmasıyla başlayan olaylar, yine bir zaman makinesinin ve cinayetin keşfiyle sonuçlanıyor. Dirk Gently ve ekibinin amacı Patrick Spring cinayetini çözmek ve onun kaçırılan kızı Lydia Spring'i bulmak. Burada Dirk'ün çok daha geniş bir ekibi var. Onun gönülsüz asistanı Todd, Todd'un kız kardeşi Amanda, Springlerin koruması Farah Black, kayıp kız Lydia, kötü adam Gordon ve ileride isimlerini anacağımız birçok karakter Dirk'e eşlik ediyor.

Bu noktada dizinin olay örgüsünün kitaba göre oldukça hızlı olduğunu söyleyerek karşılaştırmaya başlayalım. Kitabın düşünsel altyapısının diziye oranla daha derin olduğunu söylemek mümkün. Dizi izleyicileri olarak olayları takip etmekte yer yer zorlanıyor ve bir sürü aksiyonla karşılaşırken kitap, bu süreçte pek çok şeyi sorgulayıp tartışmaya açıyor.

Örneğin, her iki kurgunun da çözüm noktalarından biri olan, "zaman makinesinin ortaya çıkarılması" dizinin aksiyona verdiği önemi ve kitabın düşünsel temellerini daha iyi gösterecektir. Kitapta makinenin sahibi olan Profesör Reg, bir mezunlar yemeğinde küçük bir çocuğa hokkabazlık numarası yapıyor. Bu öyle bir numara ki hokkabazlık konusunda az çok fikri olan Dirk,

numaranın nasıl yapıldığını bir türlü anlayamıyor ve bunu yoldan geçen küçük bir çocuğa soruyor. Çocuk, "Adamın bir zaman makinesi olmalı," cevabını verince karakter, gayet sade bir biçimde makinenin varlığını keşfediyor. Bu noktada çocukların aslında önyargılardan ne kadar uzak olduğunu ve olayları çok daha açık görebildiğini düşünüyoruz. Dizide ise zaman makinesinin keşfi için üç farklı harita bulan kahramanlar, gizli geçitlerde mahsur kalıyor, ormanlarda kötü adamlarla savaşıyor ve her yeri kazarak makinenin parçalarını buluyor. Kitaptaki gizem daha düşünsel süreçlerle çözülebiliyorken dizi, aksiyona ağırlık vermeyi tercih ediyor.

Bunların yanı sıra her iki kurguda da Dirk Gently'nin bütünsel dedektif olmasından kaynaklı olarak tesadüfler oldukça geniş bir yer tutuyor. Ancak önemli bir fark var: Kitapta "tesadüfler" üzerine bazı tartışmalar yapılıyor ve onların düşünsel altyapısı üzerinde daha fazla duruluyor:

"Tesadüf sandığımız biçimler aslında basit kurallara uyan sayıların karmaşık ve değişken ağlarının ürünleridir. Bunların hepsi sayılarla tanımlanabilir."

Kitapta tesadüflerin ne olduğu üzerine daha çok kafa yorulurken dizide daha fazla somut tesadüf bulmak mümkün. Öyle ki dizide bulunan hiçbir karakterin birbiriyle alakası yok. Tamamen tesadüf zinciriyle bir araya gelen karakterlerin yolları sürekli kesişiyor ve karakterler bu şekilde bir ekip haline geliyor.

SEMPATİK BİR ANTİKAHRAMAN: DIRK GENTLY

Elimizde iki farklı kurgu olduğunu düşünürsek bu sorunun da iki farklı cevabı olduğunu söyleyebiliriz. Her iki durumda da Dirk, bildiğimiz türden bir dedektif değil. O, davayı çözebilmek için ne ipucu topluyor ne de tanık dinliyor. Dirk Gently'nin Poirot gibi "küçük gri noktaları" ya da Sherlock gibi şaşırtıcı bir gözlem yeteneği ve zekâsı da yok. Olayları sadece orada bulunarak

çözüyor. Kitapta kendisiyle Sherlock arasına da şöyle bir ayrım koyuyor:

“Sherlock der ki imkânsız ortadan kaldırırsanız geride kalan şey aradığınız yanıt olur. Ben ise imkânsız ortadan kaldırmak istemiyorum.”

Kısacası Dirk Gently, polisiyenin gördüğü belki de en farklı dedektif. Öyle ki dizideki Dirk Gently ile kitaptaki arasında da farklar var.

Kitaplardan uyarlanan dizilerde genellikle izlenme kaygısıyla karakterler üzerinde belli oynamaların yapıldığını görürüz. Bu oynamalar bazen hoşumuza gider, bazen de karakteri bozduğu için onları eleştiririz. Dirk Gently’nin de karakteri, uyarlama yapılırken benzer oynamalara maruz kalmış.

Kitapta karşımıza çıkan Dirk Gently’nin tam bir antikahraman olduğunu söylemek mümkün. O, insanları kandırarak onlar üzerinden para kazanan, beleşçi, kibirli ve kurnaz bir karakter. Örneğin Cambridge’de öğrenciyken bir sınavın sorularını tahmin eden Dirk, bunun karşılığında annesinin hasta olduğu yalanıyla öğrencilerden para topluyor. Daha sonra bir dedektiflik bürosu açıyor ve teyzelerin kayıp kedilerini bulmaya başlıyor. Onlara, bütünsel bir dedektif olduğu için yaptıklarının sorgulanmaması şartını koyuyor. Kedileri bulma bahanesiyle sürekli bir yerlerde tatil yapıyor ve masraflarını müşterilerine ödetiyor.

Dizideki Dirk Gently ise yine kendince kurnazlıkları olan ancak insanları çıkarları doğrultusunda kullanmayan bir karakter. Ayrıca çok yalnız ve tek amacı arkadaş edinmek olan Dirk, duyuları diğer insanlara göre daha güçlü olan bir grupla askeriye tarafından genç yaşta alınmış ve “Kara Kanat” isimli bir projeye dahil edilmiş. Dizi, henüz bu hikâyeyi ayrıntıyla açıklamadığı için Dirk’ün orada neler yaşadığını, bütünsel bir dedektife nasıl dönüştüğünü bilmiyoruz. Ancak geçmişte yaşadığı kötü anılar dizide sık sık hissettiriliyor. Bu da ona sempati duymamızı sağlıyor.

Bunun yanı sıra Dirk’ün asistanı Todd, belaya bulaşmaktan oldukça çekinen ve kardeşinin hastalığı yüzünden kendini ona adanmış bir karakter. Bu yüzden Dirk’ten uzak durmaya çalışıyor, onu tehlikeli anlarda bırakıp kaçıyor ve ona oldukça kötü davranıyor. Bu da Dirk’e acımamızı sağlıyor ve ister istemez onun yanında taraf tutmaya başlıyoruz.

YAN KARAKTERLERİN GÜCÜ ADINA!

Öncelikle her iki kurguda da yan karakterlerin oldukça güçlü olduğunu söyleyelim. Kitap ve dizideki en önemli yan karakterler, Dirk’ün yardımcısı konumunda olan ve birbirine oldukça benzeyen Richard ve Todd. Karakterlerin her

ikisinin de müzikle ilgilenmesi ve hiç istemedikleri halde kendilerini olayların içinde bulmaları onları ortaklaştıran yönlerden. Bu iki karakterin, diğerleriyle kıyasladığımızda en normal kişiler olduğunu da söyleyebiliriz. Yani o kadar delinin arasında akıl sağlığımızı bu karakterlerle empati ve özdeşlik kurarak koruyabiliyoruz.

Diğer karakterlerin durumu ise birbirinden çok farklı. Kitapta tam anlamıyla bir kötü adamdan bahsetmek mümkün değil. Çünkü cinayetin faili zaten bozuk olan bir robot. Ancak dizide, “kötü adamlardan” bahsedebiliyoruz. Bu kötü adamlar da en az Dirk kadar alışılmışın dışında çünkü beden değiştirebiliyorlar. Örneğin onlardan en çok muhatap aldığımız Gordon karakteri, yıllarca bir rock yıldızının bedeninde yaşamış ve ona bağımlı hale gelmesi üzerine şişko ve işe yaramaz bir bedenle değiştirilmiş. Bunun sancılarını yaşayan karakter, dünyanın en geniş ve en hippie kötü karakteri olarak adeta Coen Kardeşler filmlerinden fırlamış gibi görünüyor.

Bunun yanı sıra karakterler konusunda dizinin parmak bastığı çok önemli bir nokta var. Dirk Gently gibi kozmik ve sıradışı bir karakteri dengelemek amacıyla onun tersi bir karakter yaratılmış. Bart adında bir kadın; Dirk’ün özelliklerine sahip, canının istediği herkesi öldüren bütünsel bir suikastçı. Ancak onun öldürdüğü insanlar genellikle katiller, tecavüzcüler gibi kötü insanlar çıkıyor. Bir nevi Dexter olan Bart ile Dirk, Çin felsefesinin meşhur öğretisi Yin ile Yang gibi birbirini dengede tutuyor. Bart’ın da bir Kara Kanat projesi olduğunu eklemeyi unutmayalım.

Diğer bir Kara Kanat projesi ise “Üçlü Maganda”. Punkçıları andıran giyim ve saç tarzlarıyla bu ekip, bir minibüste yaşıyor ve başkalarının psikik güçlerini emerek sakinleşiyor. Haliyle dizi boyunca Dirk neredeyse onlar da orada bulunuyor. En umulmadık sahnede ortaya çıkıp her şeyi kırıp döken bu grup, Dirk’ün psikik enerjisini emerek rahatlıyor ve sakinleşip gidiyor. Bu Kara Kanat grupları, hikâyenin bir yerine henüz bağlanmasalar da askeriye onları geri toplamaya karar verdiği için gelecek sezonlarda yan yana geleceklerini tahmin ediyoruz.

BİR DOUGLAS ADAMS KLASİĞİ: MİZAHİ ANLATIM

Duoglas Adams’ı seven okurlarımız bilir. Onun kitaplarını kahkaha atmadan okumak oldukça zordur. Dirk Gently serisi de aynı şekilde yüzümüzü güldüren kitaplardan. Dizi senaristleri de Adams’ın bu yönünü oldukça iyi kavramış. Ancak kitap yazmak ve dizi çekmek arasındaki farktan

kaynaklanan ayrımlar tabii ki var.

Kitabın her edebiyat eserinde olduğu gibi bir anlatıcısı mevcut. Mizahi unsurları büyük ölçüde bu anlatıcı sağlıyor. Onun düşünce akışı esnasında ve betimlemelerinde yaptığı espriler okuyucuyu güldürürken dizide böyle bir anlatıcı sesini kurmak mümkün değil. Bu nedenle dizi, mizah unsurlarını genellikle karakterler ve repliklerle sağlıyor.

Daha iyi anlatabilmek için kitaptan bir pasaja bakalım:

“Yağmur ormanlarının derinliklerinde, yağmur ormanlarında genellikle olan şey meydana geliyordu: Yağmur yağıyordu. Yağmur ormanları adını da buradan alıyordu zaten.”

Bu noktada yazarın, zaten apaçık ortada duran şeyleri betimleme zorunluluğuyla kelime tekrarlarına başvurarak dalga geçtiğini görüyoruz.

Dizide de aynı mantık güdülerek karakterlerin ağzından bu tip espriler yapılıyor. Amanda’nın, “Bir özel dedektif gibi görünmüyorsun,” demesi üzerine Dirk şu şekilde cevap veriyor:

“Hiçbir özel dedektif, özel dedektif gibi görünmez. Zaten özel dedektif olmanın ilk kuralı budur.”

Bunun yanı sıra dizide güldürü öğeleri, yaşanan olaylar üzerinden de sağlanıyor. Örneğin, dizinin “hiç beklenmedik anlarda ortaya çıkan kargaşa” unsuru, temel güldürü öğelerinden biri. Todd’un her şeyini kaybettiği, işinden ve evinden kovulduğu, polis nezdinde şüpheli duruma düştüğü ve kardeşinin hastalığıyla mücadele ettiği dramatik bir sahnede, bir anda FBI, CIA ve Magandalardan oluşan bir grubun birbirine girmesiyle silkiniyor ve gülmeye başlıyoruz. Bu şekilde “plotu” parçalayan olaylar da önem kazanmış oluyor.

Özet olarak dizinin, kitabın mantığını iyi kavradığını, karakter yapıları ve olaylar üzerinde yaptığı farklılıklarla da Dirk Gently serisine yeni bir soluk getirdiğini söyleyebiliriz.

Andy Weir, Mars’ta patates yetiştirmenin hayalini ilk kurduğunda bu bize tıpkı Dirk Gently gibi oldukça fantastik görünmüştü. Ancak şimdi bu gezegende bir koloni kurmak için canla başla çalışan bir şirket ve başarılı olan iki roket deneyimi önümüzde duruyor. Bugün ışıktan hızlı hareket etmenin mümkün olmadığı söylene de bir gün zamanda yolculuk yapmayı başaracağımızı düşünen okurlarımız inancını taze tutsun ve *Kutsal Dedektiflik Bürosu* isimli diziyi izlesin, kitabı da okusun. Çünkü zamanda yolculuk başarıldığında anılacak isimlerden ikisi, Douglas Adams ve Dirk Gently olmalı.

WE
MAKE
COCKTAILS.

5

COCKTAILS & MORE

Handcrafted Cocktails, Funky Vibes & Cozy Ambience
Mueyyet Sok. No:5 Asmalimescit / Istanbul
0555 889 69 55
@5istanbul

KIRMIZI KALEM

Kadri Gökem AKA

Kadri Gökem AKA
1990, İstanbul
doğumlu. Bahçeşehir
Üniversitesi'nde
Amerikan Kültürü ve
Edebiyatı lisansını
ve Reklamcılık
yüksek lisansını
tamamladıktan
sonra halen Bilgi
Üniversitesi'nde
İletişim üzerine
doktora yapıyor.
Duatlon'da Türkiye
Şampiyonluğu
bulunan bir
milli sporcu.
Ayrıca bilgisayar
oyunlarında dünya
birincilikleri var.

Ben bulduğumda ölmüştü. Yazık. Küçük hamster. Önce anlamadım ne olduğunu, birinin beresi falan zannettim yere düşmüş. Sonra görünce içim kötü oldu. Kırmızı kanı vardı. Hamsterların kanı olduğunu bilmezdim. Keşke bilmeseydim. Son teneffüsten döndüğümde oradaydı. Sınıfın arkasında, pencerenin içinde. Birkaç haftadır görüyorduk bahçede, liselilerden bir abla, "Biri almış, sonra sokağa bırakmıştır," demişti. Bahçede yaşıyordu bence ama içeri de giriyordu. Ben gördüm, giriyordu. Bahçe soğuk oluyor. Ben olsam ben de girerdim.

İlk ben döndüm sınıfa, demek ben-den önce biri dönmüş sınıfa ama ben geldiğimde boştu. Bahçeden dönerken en iyi arkadaşım Metehan, "Tuvalete gideceğim," dedi, ben de sınıfa yalnız döndüm. Oradaydı, pencerenin içinde. Kalem saplamış biri küçük bedene. Kırmızı kalem. Dokunmadım ben, dokunmak lazım, suç şeysi ya, dokunmamak lazım. Öyle demişlerdi televizyonda. Bazen bakıyorum filmlere, cinayetleri aydınlatıyor adamlar. Bakıp izliyorum. Babam izin vermiyor geç saatte olanları izlememe. Hepsini de geç saatte oynuyor. Aptal filmler. Zaten hiç sevmiyorum.

Kızlar geldi sonra sınıfa, onlar da gördü hamsterı. Başladılar bağırmaya, ağlamaya. Ne çok çıktı sesleri. Kaçışmalarını izledim. Her yana koşuştular. Kocaman olduk, büyüdük. Dördüncü sınıfa gidiyoruz. Hiç yakıştıramadım hareketlerini. Ama kızlar böyle. Beni oyunlarına da almıyorlar zaten, halbuki güzel oyunlar oynuyorlar, biz hep itişiyoruz. "Sen erkeksin oynayamazsın," dediler. Onlar da kız. İstemiyorum zaten, hiç sevmiyorum onları.

Sonra herkes geldi. Öğretmenimiz de geldi. "Kim

yaptı bunu?" dedi. Kimse cevap vermedi. Şaşırmadım, beslenme çantamdaki keki biri yediği gün de söylemişim öğretmene, o zaman da sormuştu sınıfa böyle, kimse cevap vermemişti. Suçlu insanlar suçlarını söylemezler. Ceza alırlar diye. Sessiz kalma hakkı. Filmlerde öyle diyorlar. Güzel filmler hep geç saatte oynuyor. Hiç sevmiyorum zaten filmleri.

Öğretmen bağırdı sonra bize, tek tek sordu kim yaptı diye, kimse bir şey söylemedi. Uzun uzun, canlılara zarar vermenin ne kadar yanlış olduğunu anlattı. Sonra hademe teyzeyi çağırdı, kadın götürdü hamsterı, üzerine saplı kırmızı kalemle. Arkasından baktık öyle. Akşam anneannem, "Keşke gömseydiniz," dedi. Teyze gömdü mü acaba? Sormadık, yarın sorarım.

Zil çalınca oturttu bizi yerlerimize öğretmenimiz. Bütün notlarımız pekiyi benim. Derslerim hep iyi. Sınıfta yaramazlık da yapmam, yaparsam annem kızıyor. Sessiz sessiz otururum. Ama oturamadım o ders. "Cinayet işlendi sınıfta, olmamış gibi ders mi yapacağız?" dedim. Dinlemediler beni. "Herkes kalem kutularını açsın!" dedim. Herkesin bir sürü kalemi olur ama bir tane kırmızı kalemi olur. Kiminki eksikse katil odur. Ama dinlemediler beni; ben inat ettim, bağırdım ama öğretmen de bana bağırdı, "Otur!" dedi. Ben ağladım, ağlayınca da alay ettiler. Metehan da alay etti. Aptal çocuk, zaten bisiklete binmeyi de bilmiyor. Hiç sevmiyorum.

Ders geçti öyle. Boşa geçti. Sonra da zil çalınca fırladı herkes, bakamadım kalem kutularına. Ben de bindim servise; ağladığımı belli etmedim. Yine de ön koltuktaki kız gördü ama söylemedi kimseye. İyi kız o. Adını bilmiyorum. Soracağım bir gün.

Akşam çok düşündüm. Yemekte de düşündüm. Hamster okulun bahçesinde yaşardı. Görürdüm bazen koşarken. Bir kere ekmeğimden ufalayıp vermişim. Gidip banka oturmuş, beklemişim. Gelip yemişti. İyi bir hayvandı. Kimseye kötülük etmemişti. Kırmızı kalemle öldürdüler onu. Hiç

affetmeyeceğim ama dahasını da yapacağım: Katilini yakalayacağım.

Kim yapmıştır, düşündüm. Çok düşündüm. Kenara oturdum, düşündüm. Hatta bir ara babam, “Ne oturuyorsun öyle hayırsız? Git, ders çalış!” dedi. Çalışıyorum zaten dersimi de. Bütün notlarım pekiyi. Karneyi görünce kızmıyor ama. Aptal adam. Zaten onu da hiç sevmiyorum.

Düşününce hatırladım. Hamster ilk cinayet değil sınıfımızda işlenen. Bir keresinde tahtanın önünde ezilmiş bir çekirge bulmuştuk öğle teneffüsünde. O zaman biri kazara bastı sanmıştım. Şimdi anlıyorum. O da cinayetti. Kaza süsü vermiş pis katil. Demek ki durum çok kötü. Büyük bir bela var karşımda. Bir seri katil... Daha önce hiç seri katille karşılaşmamıştım. Keşke önce seri olmayan bir katille karşılaşsaydım. Keşke katil daha seri olmadan önce katil olduğunu anlasaydım. O zaman hamster ölmezdi. Bazen ölmek nasıl bir şey diye düşünüyorum. Dedem öldü. Dedemi de düşünüyorum. Şu üç tekerlekli üçgen kaykayları da düşünüyorum. Koridorda falan hep binebilirim aslında. Pahalı dediler, almıyorlar. Aptal kaykay. Zaten hiç sevmiyorum.

İnternete baktım. Seri katillerin yüzde seksen beşi erkek olurmuş. Hamsterin katili de erkektir o zaman. Çünkü yüzden seksen beş çıkınca, on beş kalıyor. Seksen beş, on beşten büyük. O zaman demek ki erkek katil. Öyle olması lazım. Çok düşündüm, eminim; öyle olması lazım. Hem kızlar cinayet işleyemez. Beceremezler. Beni oyunlarına da almıyorlar. Hiç sevmiyorum onları zaten.

Şimdi iş kolaylaşıyor. Biz sınıfta beş erkeğiz. Ben, Metehan, Ahmet, Hakkı ve Osman var. Ben öldürmedim hamsteri, biliyorum. Bütün gün sınıftaydık, hamster orada değildi ama cam açıktı. Sınıf girişi katında. Demek ki hamster üşüyüp içeri girdi o son teneffüste, katil de onu öldürdü. Hamster bizim sınıfta öldürüldüğüne göre de bizim sınıftan biri yaptı. Başka sınıftan biri yapamaz. Bir kere B şubesinin erkekleri bizim sınıfa girmeye kalktılar, elbirliğiyle defettik. Giremezler bizim sınıfa. B şubesinin camları bahçeye bakıyor, bizimki arkaya. Kışın hep karanlık oluyor. Aptal B şubesi. Hiç sevmiyorum.

Metehan’la teneffüse birlikte çıktık. Hep yanımdaydı. O tuvalete gidince ben yalnız döndüm sınıfa. O zaman, o da yapmış olamaz. Evet, geriye az insan kalıyor.

Ahmet’i de, Hakkı’yı da hiç sevmem. Onlar da beni sevmez ama birbirlerini çok severler. Onlar biz teneffüse çıkarken daha içerideydiler. Onlar yapmış olabilir ama zannetmiyorum. Bunlar hep birlikte gezer, her şeyi de birlikte yaparlar. Bir kere, öğretmen Ahmet’i tahtaya kaldırdı, peşinden Hakkı da gitti. Çok güldük o gün. Öğretmen bize kim öldürdü hamsteri diye tek tek sorarken Hakkı’yı gördüm,

Ahmet’in kulağına fısıldadı. “Sen mi yaptın?” dedi. Duydum. Ahmet de, “Hayır,” dedi. Bunlar yapsa birlikte yapardı. Ahmet yapsa Hakkı’ya söylerdi, Hakkı yapsa zaten yaptığını kendi bilirdi. Karışık biraz ama çok düşündüm ben, eminim. Onlar da yapmadı. Bunları düşünürken çayım soğudu. İyi oldu. Ben zaten soğuk içmeyi seviyorum.

Bir tek Osman kaldı geriye. Çok kötü bir çocuktur Osman. Kabadayılık yapar hep. İter kakar bizi. Bir kere vurdu bana, dişim kanamıştı. Annem, öğretmeni aradı, o da Osman’a bağırdı. Osman’la yalnız kalmamaya çalışıyorum o zamandan beri. Hep çirkin şeyler yapar. Küfür de etti bir kere. Hakkı’ya etti. Aslında Hakkı’nın annesine. Hakkı’nın annesiyle ne alıp veremediği var acaba? Bilmiyorum. Bir kere veli toplantısında görmüştüm. Kötü bir kadına benzemiyordu. Bilemiyorum. Osman’la aralarında bir mesele var herhalde.

Kötü çocuktur Osman, hep azar ıstır öğretmenden. Bir kere müdüre bile gitti. Dedi ki müdürü de dövmüş. Ben inanmadım ama belli olmaz. Çok fena çocuktur ama bence o da öldürmedi hamsteri. Çünkü Facebook’tan hep fotoğraflar paylaşıyor köpeğiyle. Hep sarılıyorlar falan. Gördüm, elinden yemek bile yediyor. Ablamın Facebook’undan görüyorum. Ben de açacağım bir Facebook ama babam izin vermiyor. Bu yaşta olmaz diyor. Halbuki kocaman adamım. Neyse. Aptal Facebook. Zaten hiç sevmiyorum.

Birkaç kere bahçede de gördüm Osman’ı; sümük-lüböceklere bakıyordu. Eliyle sevdiğini gördüm. İnsanlara vuruyor ama bence hayvanları sevir; hayvan öldürmez o.

Çok düşündüm sonra. O zaman anladım. Sınıfta bir erkek daha var, onu atlamıştım. Halil Öğretmen. Bence o yaptı. Hatırlıyorum, bahçede bir hamster yaşadığını söylediğimizde, “Pis hayvandır; dokunmayın,” demişti. Bir kere babam, arabasının önüne park edince yan apartmandaki amca da babama pis herif demişti. Küfürmüş, öyle dedi ablam. Demek ki ciddi bir söz. Hem erkek, demek ki katil olabilir. Hem ben katili aramaya çalışırken engelledi beni, bağırdı bana. Tabii bağıır. Katil oysa bağıır. Katil o mu emin değilim ama anlaması zor değil. O son derste beni susturduktan sonra, biz ödevlerimizi yaparken o da sabahki sınavın notlarını veriyordu. “Siz ödevinizi yapın, ben de bu kâğıtları okuyayım,” demişti. Sınavları hep kırmızı kalemle kontrol eder. Yarın kâğıtları dağıttığında eğer kırmızı değil de başka bir renk kalemle işaretlediyse kâğıtları, demek ki katil o.

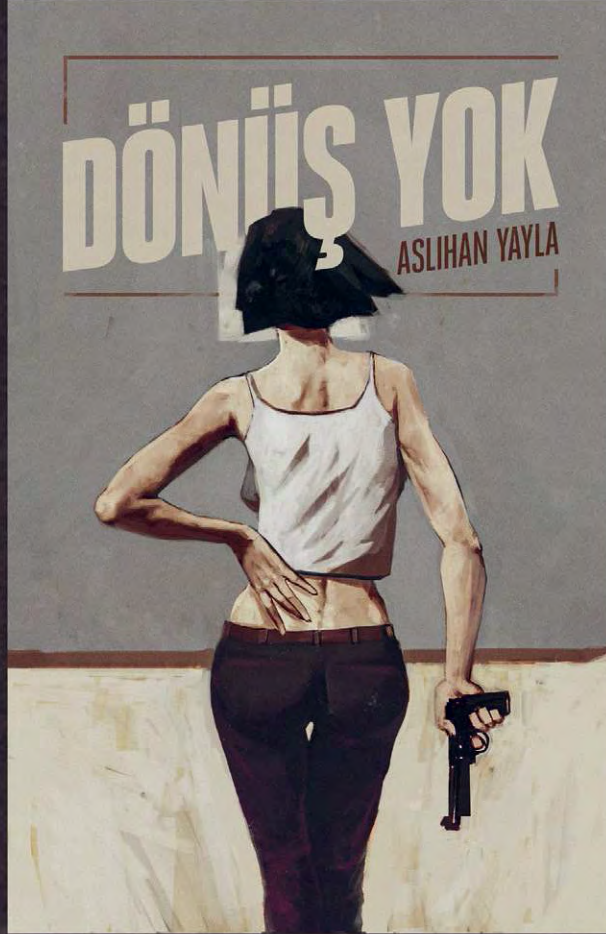
Zor iş. En fena adam katil çıktı. Eğer oysa katil, şikâyet edeceğim onu. Cezasını bulacak. Gösteririm ona ben. Gerçi bir daha bütün notlarım pekiyi olur mu bilmiyorum ama bu daha önemli. Hamsterin canı daha önemli. Hem kötü not verse ne olacak? Aptal karne. Zaten hiç sevmiyorum.

DÖNÜŞ YOK

ASLIHAN YAYLA

Önce karanlık selamlar seni. Görüşünü kinle bürür, daha sonra en yakın dostunun yalnız kendin olduğunu anlarsın. Güven güvensizlikle yer değiştirir. Üşümeye başlarsın, yalnızlık seni hiç olmadığı kadar bir başına bırakır. Tam o an dipte, en derinlerde bir ses fısıldar kulağına.

“Adalet!”

HALUK ŞAHİN
**BABIÂLİ'DE
CİNAYET**
GAZETECİYİ KİM ÖLDÜRDÜ?

NE KEDİSİZ

NE KİTAPSIZ

/kirmizikedikitap

/krmzkedikitap

/kirmizikediyayinevi

kirmizikedi@kirmizikedi.com

www.kirmizikedi.com